

Jaarverslag 2020

Stichting Pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland

Hoogoorddreef 5, 1101 BA Amsterdam

Postbus 12079, 1100 AB Amsterdam

Telefoon: 020-2085125

Ingeschreven in het Handelsregister van de

Kamer van Koophandel onder nummer 41179922

Verslag over het boekjaar

1-1-2020 t/m 31-12-2020

Inhoud

1. Voorwoord	6
2. Meerjarenoverzicht.....	7
3. Missie, visie en strategie	9
4. Financiële positie	10
4.1 Ontwikkeling dekkingsgraad	10
4.2 Herstelplan	11
4.3 Haalbaarheidstoets	11
4.4 Toeslagen	12
4.5 Premie en pensioenverplichting	13
Specificatie kostendekkende premie	14
Specificatie gedempte premie	14
Specificatie feitelijke premie	15
Specificatie kostendekkende premie ten behoeve van VPL	15
Pensioenregeling en pensioenverplichtingen	16
4.6 Herverzekering	16
4.7 Kosten	17
4.7.1 Specificatie kosten Pensioenbeheer	17
4.7.2 Specificatie kosten Vermogensbeheer	18
5. Ontwikkelingen pensioenfonds	20
5.1 Governance	20
5.1.1 Samenstelling bestuur	20
5.1.2 Wijzigingen in het bestuur	21
5.1.3 Commissies	21
5.1.4 Verantwoordingsorgaan	22
5.1.5 Intern toezicht	23
5.1.6 Externe partijen en functionarissen	24
5.1.7 Zelfevaluatie	24
5.2 Bestuursvergaderingen	24
5.3 Covid-19	25
5.4 Risicohouding DC	25
5.5 Uitbesteding en risicobeheersing	25
5.6 Transitie premiepensioenregeling	26
5.7 Beleidsdocumenten en aanpassing in documenten	26
5.7.1 BYOD-beleid	26
5.7.2 Integriteitsbeleid	26

5.7.3 Statutenwijziging.....	26
5.8 Code Pensioenfondsen	26
5.9 Klachtenregeling	28
5.10 Compliance	28
5.11 Privacy	29
5.12 Functioneren van het pensioenfonds	29
5.12.1 Algemeen	29
5.12.2 Normoverdragende brief AFM.....	29
5.12.3 Gesprek AFM inzake transparantie en verantwoording uitvoeringskosten	29
5.12.4 Datalek	30
5.12.5 Uitvoeringsorganisatie RiskCo	30
5.13 Ontwikkelingen bij aangesloten werkgevers	30
5.14 Wettelijke wijzigingen en ontwikkelingen	31
5.14.1 IORP II en inrichting binnen het pensioenfonds	31
5.14.2 Pensioenakkoord	32
5.15 Toekomst van het pensioenfonds.....	32
5.16 Ontwikkelingen na balansdatum	32
5.16.1 Overgang naar nieuwe UFR parameters	33
5.16.2 Covid-19	33
5.16.3 Onderzoek pensioenfonds naar CWO.....	33
6. Beleid pensioenfonds.....	33
6.1 Beleggingsbeleid	33
6.1.1 Beleggingsportefeuille	33
6.1.2 Markontwikkelingen 2020.....	34
6.1.3 Resultaten Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland.....	34
6.1.4 Vooruitzicht financiële markten	36
6.1.5 Pensioenen in Nederland.....	36
6.1.6 Maatschappelijk verantwoord beleggen	37
6.2 Integraal Risicomanagement	38
6.2.1 Risico-identificatie, -analyse en evaluatie.....	39
6.2.2 Ontwikkelingen in kader risicomanagement 2020	39
6.2.3 Significante risico's voor het fonds	40
6.3 Gevoeligheidsanalyse.....	44
6.3.1 Renterisico	44
6.3.2 Zakelijke waarden risico.....	44
6.3.3 Valutarisico.....	44

6.3.4 Grondstoffenrisico	44
6.3.5 Kredietrisico	45
6.4 Communicatie	45
7. Raad van Toezicht	47
Inleiding en normenkader.....	47
Organisatie.....	47
Speelveld.....	47
Governance.....	48
Risicomanagement.....	49
Beleggingen.....	49
Evenwichtige belangenafweging	50
Tot slot	51
8. Verantwoordingsorgaan	52
8.1 Inleiding.....	52
8.2 Taak en werkwijze VO.....	52
8.3 Uitgebrachte adviezen	52
8.4 Balans Management	53
8.5 Risicomanagement.....	54
8.6 Communicatie	54
8.7 Bestuursbureau.....	54
8.8 De toekomst.....	54
8.9 Oordeel/advies.....	54
8.10 Vooruitblik.....	55
8.11 Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan	55
9. Jaarrekening	56
9.1 Balans per 31 december (na resultaatverdeling) (x € 1.000).....	56
9.2 Staat van baten en lasten (x € 1.000).....	57
9.3 Kasstroomoverzicht (x € 1.000); directe methode	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
9.4 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening.....	59
9.5 Toelichting Balans	63
9.6 Toelichting staat van baten en lasten	72
10. Actuariële verklaring	78
11. Controleverklaring onafhankelijke accountant.....	80
12. Gebeurtenissen na balansdatum	87
12.1 Overgang naar nieuwe UFR parameters.....	87
12.2 Covid-19	87

12.3 Onderzoek pensioenfonds naar CWO.....	87
13. Bijlagen.....	88
Bijlage 1 Uitleg begrippen meerjarenoverzicht	88
Bijlage 2 Personalia	89

1. Voorwoord

In dit jaarverslag legt het bestuur van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland verantwoording af over het jaar 2020. In dit jaarverslag wordt aandacht besteed aan diverse in- en externe ontwikkelingen die invloed hebben gehad op ons pensioenfonds in 2020. Intern hebben er bijvoorbeeld bestuurswijzigingen plaatsgevonden en is de governance aangepast. Er wordt onder andere aandacht besteed aan de impact van de Covid-19 pandemie op het pensioenfonds, passeert de ontwikkeling bij de aangesloten ondernemingen de revue en wordt ingegaan op de toekomst van het fonds.

Ook de financiële positie van het pensioenfonds komt aan de orde. Op 31 december 2020 was de beleidsdekkingsgraad 104,6 % en de actuele dekkingsgraad 112,2%. Een jaar eerder was de beleidsdekkingsgraad 108,5% en de actuele dekkingsgraad 110,1%. Als gevolg van de financiële situatie heeft het pensioenfonds in 2020 een herstelplan ingediend bij de toezichthouder. Ook heeft het pensioenfonds een haalbaarheidstoets uitgevoerd waar in hoofdstuk 4 van dit jaarverslag nader op wordt ingegaan.

Het bestuur wil hierbij iedereen bedanken die zich in het verslagjaar voor het pensioenfonds heeft ingezet.

Namens het bestuur

Koos van der Straaten, voorzitter en Rob Korevaar, vice-voorzitter

2. Meerjarenoverzicht

	2020	2019	2018	2017	2016
a. Aantallen 1)					
Deelnemers	1.194	1.280	1.375	1.550	1.770
Gewezen deelnemers	6.167	6.310	6.355	6.304	6.165
Pensioengerechtigden	2.659	2.475	2.327	2.205	2.084
Totaal	10.020	10.065	10.057	10.059	10.019
<i>Aantal pensioengerechtigden met</i>					
Ouderdomspensioen	2.101	1.940	1.828	1.717	1.619
Nabestaandenpensioen	463	440	405	382	360
Wezenpensioen	74	73	70	79	76
Arbeidsongeschiktheidspensioen	21	22	24	27	29
Totaal pensioengerechtigden	2.659	2.475	2.327	2.205	2.084
b. Inkomsten en uitgaven					
Bedragen x € 1.000					
<i>Inkomsten</i>					
Beleggingsopbrengsten	240.123	340.512	-29.333	89.777	184.183
Premiebijdragen					
- Werkgever 2)	54.576	27.239	25.769	30.040	31.586
- Werknemer	3.826	3.839	4.015	4.517	4.714
- Werkgever herstellpremie	0	0	0	0	0
Totaal premiebijdragen	58.402	31.078	29.784	34.557	36.300
<i>Uitgaven</i>					
Pensioenuitkeringen					
- Ouderdomspensioen	-34.790	-32.383	-30.057	-29.200	-27.213
- Nabestaandenpensioen	-4.490	-4.214	-3.987	-3.840	-3.619
- Wezenpensioen	-189	-221	-202	-212	-214
- Arbeidsongeschiktheidspensioen	-180	-221	-258	-308	-454
Totaal pensioenuitkeringen	-39.649	-37.039	-34.503	-33.561	-31.500
Mutatie verplichtingen	-182.390	-257.711	- 37.749	22.958	-146.825
Saldo waardeoverdrachten	-5.504	-7.950	-4.485	-4.834	-2.350
Uitvoeringskosten	-3.208	-3.029	- 2.520	-1.784	-1.911
Overige baten en lasten	-1.101	-1.051	- 1.674	-4.471	-1.441
Saldo van baten en lasten	66.674	64.810	- 80.480	101.103	36.456
c. Bezittingen en verplichtingen					
Beleggingen	2.557.115	2.343.908	2.036.943	2.060.436	1.972.413
Overige activa en passiva	39.352	3.496	- 12.061	7.177	17.056
Totaal aanwezig vermogen	2.592.467	2.347.404	2.024.882	2.067.613	1.989.469
1) Gebaseerd op het aantal polissen					
2) Werkgeverspremie 2020 is inclusief de bijstorting en VPI bijdrage					

	2020	2019	2018	2017	2016
<i>Pensioenvoorziening</i>					
- Actieve deelnemers	460.211	416.087	355.912	373.450	416.592
- Gewezen deelnemers	877.393	810.980	710.686	678.821	677.075
- Pensioengerechtigden	735.304	669.496	595.468	568.022	559.751
- Overige 1)	58.609	53.660	43.474	42.181	42.195
Totaal risico fonds	2.131.517	1.950.223	1.705.540	1.662.474	1.695.613
- Risico deelnemers	182.449	181.354	168.325	173.642	163.461
Totaal pensioenverplichtingen	2.313.966	2.131.577	1.873.865	1.836.116	1.856.954
<i>Eigen vermogen</i>					
Stichtingskapitaal en reserves	282.501	215.827	151.017	231.497	130.394
d. Overige kerncijfers					
Minimaal vereist vermogen	88.160	80.331	71.611	69.864	71.198
Vereist eigen vermogen	367.505	321.120	298.130	304.500	312.797
Toetswaarde solvabiliteit	364.324	302.177	274.266	296.170	274.779
Kostendekkende premie	42.670	36.046	34.600	39.464	38.714
Gedempte kostendekkende premie	36.449	30.285	28.813	34.332	35.313
Feitelijke premie	58.402	31.078	29.784	34.557	36.271
Dekkingsgraad 2)	112,2%	110,1%	108,1%	112,6%	107,0%
Beleidsdekkingsgraad 2)	104,6%	108,5%	112,3%	111,3%	103,8%
Reële dekkingsgraad 3)	87,2%	89,0%	92,9%	91,6%	84,2%
Vereiste dekkingsgraad	115,9%	115,1%	115,9%	116,6%	116,8%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	103,8%	103,8%	103,8%	103,8%	103,8%
Rendement	10,9%	17,3%	-1,3%	4,5%	10,9%

De getoonde bedragen in het jaarverslag zijn in euro's tenzij anders vermeld

- 1) De overige voorziening betreft de voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten, de voorziening voor zieken en de voorziening bestemd voor toekomstige toeslag D.
- 2) Vanaf boekjaar 2015 worden de dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad conform de aanwijzingen van DNB vermeld inclusief de voorzieningen en beleggingen voor risico deelnemers. Dit heeft eind 2015 tot een daling van de dekkingsgraad geleid met 0,6%-punt en een daling van de beleidsdekkingsgraad met 0,7%-punt.
- 3) Onder de reële dekkingsgraad wordt verstaan de dekkingsgraad zoals bedoeld in artikel 133b van de Pensioenwet.

Een uitleg van de termen in dit meerjarenoverzicht is achter in dit jaarverslag opgenomen

3. Missie, visie en strategie

De kernactiviteiten van het pensioenfonds zijn het op verzoek van de sociale partners, na aanvaarding van de opdracht, uitvoeren van de door deze partners (werkgevers en ondernemingsraden) overeengekomen pensioenregelingen. Het pensioenfonds heeft naast deze activiteit geen andere producten of diensten.

Als belanghebbenden bij het pensioenfonds worden beschouwd de deelnemers en hun nagelaten betrekkingen, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de aangesloten werkgevers.

Missie

Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland heeft als doel het verlenen van pensioenaanspraken aan deelnemers en gewezen deelnemers en het verlenen van pensioen en soortgelijke uitkeringen aan pensioengerechtigden. Het pensioenfonds tracht dit doel te bereiken door het op een transparante, evenwichtige, verantwoorde en efficiënte wijze uitvoeren van de pensioenregelingen die door de werkgevers bij het pensioenfonds zijn ondergebracht.

Visie

Om de pensioenaanspraken te realiseren belegt het pensioenfonds de premie die werknemers en werkgevers inbrengen. Het pensioenfonds streeft daarbij naar een zo hoog mogelijk rendement op deze beleggingen binnen de vooraf gestelde risicokaders, welke onderdeel zijn van het geformuleerde beleggingsbeleid. Het pensioenfonds acht goede en transparante communicatie met de deelnemers van groot belang ter verhoging van de betrokkenheid, het pensioenbewustzijn en het managen van de verwachtingen.

Strategie

Om haar missie en visie te kunnen uitvoeren en hoge kwaliteit te leveren, volgt het pensioenfonds het door haar uitgezette beleid, hanteert de normen voor goed pensioenfondsbestuur en werkt goed samen met de werkgever en ondernemingsraad, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Uitvoerende partijen op het gebied van vermogensbeheer en pensioenuitvoering worden zorgvuldig uitgekozen en regelmatig geëvalueerd.

4. Financiële positie

Het pensioenfonds heeft tot doel het verlenen van pensioenaanspraken aan deelnemers en gewezen deelnemers en het verlenen van pensioen en soortgelijke uitkeringen aan pensioengerechtigden. Om dit doel te realiseren is de financiële positie van het pensioenfonds van groot belang. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de financiële positie van het pensioenfonds.

4.1 Ontwikkeling dekkingsgraad

Maandelijks wordt de actuele dekkingsgraad vastgesteld. Daarnaast wordt het gemiddelde van de verstreken twaalf maanden vastgesteld. Dit noemen we de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is leidend voor alle beleidsmaatregelen.

Door te werken met een gemiddelde is een pensioenfonds minder afhankelijk van dagkoersen. Beleidsmaatregelen, zoals het toekennen van indexatie of een eventueel korten van opgebouwde aanspraken, zijn gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad.

Op 1 januari 2020 was de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 108,5%. De actuele dekkingsgraad op datzelfde moment was 110,1%. Op 31 december 2020 was de beleidsdekkingsgraad 104,6%. De actuele dekkingsgraad op datzelfde moment was 112,2%.

De actuele dekkingsgraad is eind 2020 gestegen ten opzichte van een jaar eerder, dat wordt met name veroorzaakt door het positieve beleggingsrendement in 2020. Hierdoor is het vermogen in 2020 harder gestegen dan de pensioenverplichtingen, met een stijgende actuele dekkingsgraad tot gevolg.

Onderstaande tabel laat de ontwikkeling zien van de actuele dekkingsgraad in 2020, gespecificeerd naar verschillende effecten.

Verloop actuele dekkingsgraad

Dekkingsgraad 1-1	110,1%
Premie	-0,2%
Uitkeringen	0,2%
Indexatie	0,0%
Rente-effect	-11,0%
Rendement	11,4%
Wijziging sterftetafel	2,5%
Bijstorting	0,7%
Overige effecten	0,2%
Kruiseffecten*	-1,7%
Dekkingsgraad 31-12	112,2%

* kruiseffecten ontstaan doordat dekkingsgraad effecten elkaar beïnvloeden. In 2020 leidt het tegengestelde effect van rente en overrendement tot een kruiseffect.

De daling van de beleidsdekkingsgraad wordt veroorzaakt doordat de actuele maanddekkingsgraden gedurende 2020 gedaald zijn ten opzichte van een jaar eerder, met name tijdens de eerste corona golf in maart/april 2020 daalde de actuele dekkingsgraad hard. Pas eind 2020 verbeterde de actuele dekkingsgraad. Omdat de beleidsdekkingsgraad een gemiddelde van de verstreken 12 maanddekkingsgraden is, hebben de lagere maanddekkingsgraden gedurende 2020 een verlagend effect op de beleidsdekkingsgraad eind 2020.

4.2 Herstelplan

Op 1 januari 2020 was de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 108,5%. Volgens het Financieel Toetsingskader (nFTK) moest de beleidsdekkingsgraad op dat moment echter minimaal 115,1% zijn om te voldoen aan het vereist eigen vermogen (VEV). Daarom was het pensioenfonds verplicht om een herstelplan op te stellen

In een herstelplan maakt het pensioenfonds duidelijk hoe de beleidsdekkingsgraad weer boven het Vereist eigen vermogen komt.

Het pensioenfonds heeft eind maart 2020 het herstelplan ingediend bij de toezichthouder, De Nederlandsche Bank (DNB). Dit herstelplan laat zien dat het fonds enkele jaren nodig heeft voor het herstel en eind 2022 volgens de uitgangspunten van het Herstelplan weer over voldoende reserves zal beschikken. De herstelplannen over de jaren heen beschouwend, constateert het bestuur dat het herstel de afgelopen jaren achterblijft ten opzichte van de ingediende herstelplannen. Dit komt door de forse stijging van de voorziening pensioenverplichtingen, die met name wordt veroorzaakt door de forse daling van de rente in de afgelopen jaren.

4.3 Haalbaarheidstoets

Met ingang van 2015 moeten pensioenfondsden jaarlijks een haalbaarheidstoets uitvoeren. De uitgangspunten voor de haalbaarheidstoets zijn voorgeschreven door DNB en gelden voor alle pensioenfondsden. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in het te verwachten pensioenresultaat op fondsniveau en de risico's die daarbij spelen, gegeven de financiële opzet van het pensioenfonds.

Pensioenfondsden stellen zelf, in overleg met het verantwoordingsorgaan, de werkgever en de ondernemingsraad, bandbreedtes vast voor de toegestane afwijking van het verwachte pensioenresultaat (= maatstaf voor koopkrachtbehoud van het pensioen) bij slechtweers scenario's. Deze bandbreedtes moeten passen bij de risicohouding van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van het pensioenfonds. Jaarlijks wordt aan de hand van de haalbaarheidstoets gekeken of het verwachte pensioenresultaat nog past binnen de vastgestelde bandbreedtes en daarmee aansluit bij de verwachtingen. In 2015 is de aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd.

Uit de haalbaarheidstoets van het fonds van 2020 blijkt bij de voorgeschreven uitgangspunten dat:

- het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau boven de vastgestelde ondergrens uitkomt.
- het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweersscenario binnen de door het bestuur vastgestelde maximale afwijking van het verwachte pensioenresultaat blijft;
- het fonds hiermee voldoet aan de normering van de pensioenresultaten die in 2015 zijn vastgesteld op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets.

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets geven geen garantie dat, of in welke mate, er in de toekomst toeslagen kunnen worden toegekend. Uit de resultaten van deze haalbaarheidstoets kunnen dus geen rechten ontleend worden.

Met name de (rente) ontwikkelingen van de financiële markten en daarmee samenhangend, het resultaat op de beleggingen, zijn bepalend voor het te bereiken pensioenresultaat.

4.4 Toeslagen

Voor alle deelnemers geldt een voorwaardelijke toeslag afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Voor de actieve deelnemers geldt daarnaast een aanvullende toeslagregeling in de vorm van een toeslag A, B of C die worden gefinancierd door de werkgever.

Toeslagen A en B worden verleend op de pensioenaanspraken die tot 1 januari 2014 zijn opgebouwd in de tot die datum geldende middellood pensioenregelingen bij het HPPF (toeslag A) en het voormalige EPF (toeslag B). Toeslag C wordt verleend op de vanaf 1 januari 2014 opgebouwde aanspraken in aanvulling op de fondstoeslag.

In 2015 is op verzoek van sociale partners nog een voorwaardelijke toeslag D toegevoegd. Als de voor toeslag C beschikbare premie van € 1,43 miljoen per jaar niet volledig nodig is voor de financiering van toeslag C, dan gaat het overschot in een voorziening. Hieruit kunnen in de toekomst voorwaardelijke aanvullende toeslagen worden toegekend op de vanaf 2014 opgebouwde aanspraken voor actieve deelnemers (toeslag D).

2020

In de vergadering van 9 december 2019 heeft het bestuur besloten om de ingegane pensioenen en de premievrije aanspraken van de deelnemers per 1 januari 2020 niet te verhogen. Omdat de beleidsdekkingsgraad ultimo november 2019 met 108,4 % onder de toeslaggrens lag van 109,3% kon er geen toekomstbestendige toeslag worden verleend.

Voor de actieve deelnemers gelden de volgende toeslagen. Per 1 januari 2020 zijn aan de volgende toeslagen toegekend:

- Toeslag A: 2,35% (aanvulling op de fondstoeslag conform de loonindex).
- Toeslag B: 1,175 % (de helft van toeslag A, maar afgetopt volgens het reglement).
- Toeslag C: 1,14 % (aanvulling op de fondstoeslag conform de loonindex).
- Toeslag D: 0,00%.

2021

In de vergadering van 18 december 2020 heeft het bestuur besloten om de ingegane pensioenen en de premievrije aanspraken van de deelnemers per 1 januari 2021 niet te verhogen. Omdat de beleidsdekkingsgraad ultimo november 2020 met 104,04 % onder de toeslaggrens lag van 109,3% kon er geen toekomstbestendige toeslag worden verleend.

Voor de actieve deelnemers gelden de volgende toeslagen. Per 1 januari 2021 zijn aan de volgende toeslagen toegekend:

- Toeslag A: 2,75% (aanvulling op de fondstoeslag conform de loonindex).
- Toeslag B: 1,375 % (de helft van toeslag A, maar afgetopt volgens het reglement).
- Toeslag C: 0,98 % (aanvulling op de fondstoeslag conform de loonindex).
- Toeslag D: 0,00%.

Hierna is een overzicht opgenomen van de achterstand in indexatie voor de ingegane pensioenen en de aanspraken van de gewezen deelnemers. Dit overzicht is ter vastlegging van de opgebouwde achterstanden. Op basis van deze vastlegging kan later door het Bestuur besloten worden een inhaalindexatie toe te kennen indien aan alle voorwaarden daarvoor is voldaan.

Jaar	Prijsindex	Verleende toeslag	Tekort	Totaal te kort vanaf 2009
1.1.2021	1,68%	0,00%	1,68%	15,13%
1.1.2020	1,73%	0,00%	1,73%	13,45%
1.1.2019	1,46%	0,54%	0,92%	11,72%
1.1.2018	1,34%	0,21%	1,13%	10,80%
1.1.2017	0,36%	0,00%	0,36%	9,67%
1.1.2016	0,44%	0,00%	0,44%	9,31%
1.1.2015	0,75%	0,30%	0,45%	8,87%
1.1.2014	0,90%	0,54%	0,36%	8,42%
1.1.2013	1,98%	0,40%	1,58%	8,06%
1.1.2012	2,33%	0,00%	2,33%	6,48%
1.1.2011	1,38%	0,00%	1,38%	4,15%
1.1.2010	0,40%	0,16%	0,24%	2,77%
1.1.2009	2,53%	0,00%	2,53%	2,53%

4.5 Premie en pensioenverplichting

Bij de werkgevers wordt een gedempte kostendekkende premie in rekening gebracht. Er kan een aanvulling op de premie worden gevraagd indien de dekkingsgraad van het pensioenfonds lager is dan 116,5% en het fonds niet op eigen kracht binnen 10 jaar uit deze situatie van reservetekort kan herstellen. Voor 2020 is dit niet aan de orde. Daarnaast kan er een bijstorting worden gevraagd indien de administratieve compartimentsdekkingsgraad van de onderliggende ondernemingen lager is dan 105%. De compartimentsdekkingsgraad is een administratieve ringfencing. Dat wil zeggen dat in de pensioenadministratie en de financiële administratie wordt bijgehouden welke deelnemers en het daarbij behorende vermogen en de verplichtingen behoren bij de verschillende werkgevers. De inrichting van de compartimentdekkingsgraad vloeit voort uit de splitsing van Hewlett-Packard in Nederland in de ondernemingen Hewlett-Packard Nederland B.V. (HPE), HP Nederland B.V. (HP Inc.) en DXC/ESN welk in 2015 heeft plaatsgevonden. Het pensioenfonds verzorgt de pensioenregeling dus voor een drietal ondernemingen. Met alle drie de ondernemingen zijn uitvoeringsovereenkomsten gesloten. Er wordt voor alle ondernemingen dezelfde pensioenregeling uitgevoerd, met één dekkingsgraad en één premie-, toeslagen- en beleggingsbeleid.

Eind 2020 was administratieve compartimentsdekkingsgraad van twee van de onderliggende ondernemingen lager is dan 105%. Dit heeft geresulteerd in een bijstorting door de betreffende ondernemingen van in totaal € 14,655 miljoen. Op basis van de financiële positie van het pensioenfonds kan onder strikte voorwaarden eventueel een korting op de premie worden verleend, voor 2020 was dit niet aan de orde.

Uitgangspunt vormt jaarlijks de kostendekkende premie die gebaseerd is op de actuele rentetermijnstructuur. Deze premie is daarmee gevoelig voor renteveranderingen. Hierdoor ontstaan fluctuaties in de jaarlijkse premie. Om dit te voorkomen bestaat de mogelijkheid voor pensioenfondsen om een premiedemping te bewerkstelligen. Het bestuur heeft besloten van deze mogelijkheid gebruik te maken.

Er wordt dan een gedempte premie berekend gebaseerd op een vaste rente. De gedempte disconteringsvoet bedraagt voor de periode 2016-2020 2,0% per jaar¹. Dit percentage is afgeleid uit

¹ In de bestuursvergadering van 18 december 2020 heeft het bestuur de premie voor 2021-2025 vastgesteld.

de verwachte beleggingsopbrengsten, rekening houdend met de ambitie om toeslagen te verlenen op de aanspraken van pensioengerechtigden en gewezen deelnemers.

De kostendekkende premie, inclusief de bijstorting, bedroeg in 2020 € 57,62 miljoen terwijl de gedempte kostendekkende premie, inclusief de bijstorting, € 51,40 miljoen bedroeg. De feitelijke ontvangen premie is gelijk aan de gedempte kostendekkende premie. De feitelijke totale premie bedroeg in 2020 € 58,69 miljoen (incl. bijstorting van € 14,655 miljoen en incl. VPL-bijdrage van € 7,30 miljoen). De bijstorting van € 14,946 miljoen is onder te verdelen in een bedrag van €11,362 miljoen voor HPI en 3,584 miljoen voor Enterprise Services Nederland B.V. (DXC/ESN).

De premiedekkingsgraad bedraagt 143 %. De premiedekkingsgraad is onderwerp van gesprek tijdens bestuursvergaderingen.

De totale bijdragen van de werkgevers en werknemers zijn ten opzichte van 2019 met € 27,62 miljoen gestegen. Dit komt met name door de bijstorting die eind 2020 heeft plaatsgevonden en de fors gestegen VPL-bijdrage in 2020, de VPL-bijdrage zijn gestegen, omdat eind 2020 alle nog resterende voorwaardelijke VPL-rechten zijn ingekocht.

Een specificatie van de kostendekkende premie (ten behoeve van VPL), de gedempte premie en de feitelijke premie is hierna opgenomen.

Specificatie kostendekkende premie

Component	2020	2019
Bestemd voor:		
Actuarieel benodigd voor nieuwe aanspraken en risicopremies voor risico fonds	17.781	15.452
Inkoop pensioenrechten uit FVP regeling	0	0
Indexatie koopsom toeslag A, B, C en D (2020 en 2019)	9.399	7.125
Spaarbijdragen voor risico deelnemer	5.825	5.701
In premie begrepen bedrag voor directe kosten	2.215	2.193
In premie begrepen bedrag voor toekomstige kosten	671	523
Buffer voor aanwending spaarsaldi	1.075	0
Premies risicoherverzekering voor risico fonds	283	283
Premies risicoherverzekering voor risico deelnemer	816	816
Premies bestemd voor voorwaardelijke toeslagverlening	0	0
Premiebedrag voor garantiecontract	0	0
Benodigde solvabiliteitsopslag	4.605	3.953
Totale kostendekkende premie	42.670	36.046

Specificatie gedempte premie

Component	2020	2019
Bestemd voor:		
Actuarieel benodigd voor nieuwe aanspraken en risicopremies voor risico fonds	8.230	8.399
Inkoop pensioenrechten uit FVP regeling	0	0
Indexatie koopsom toeslag A, B en C, en D	5.156	3.654
Spaarbijdragen voor risico deelnemer	5.825	5.701
In premie begrepen bedrag voor directe kosten	2.215	2.193

In premie begrepen bedrag voor toekomstige kosten	326	273
Buffer voor aanwending spaarsaldi	1.075	0
Premies risicoherverzekering voor risico fonds	283	283
Premies risicoherverzekering voor risico deelnemer	816	816
Premies bestemd voor voorwaardelijke toeslagverlening	9.365	7.788
Premiebedrag voor garantiecontract	0	0
Benodigde solvabiliteitsopslag	3.158	1.178
Totale gedempte premie	36.449	30.285

Specificatie bijstortingen

Component	2020	2019
Bijstorting naar compartimentsdekkingsgraad 105% HPI	11.071	0
Bijstorting naar compartimentsdekkingsgraad 105% ESN	3.584	0
Vermeerdering van benodigde premie i.v.m. bijstortingen	14.655	0

Specificatie feitelijke premie

Component	2020	2019
Exclusief regeling voor inhaalpensioen (VPL):		
Werkgeversbijdrage	43.667	22.911
Werknemersbijdrage	1.612	1.673
Werkgeversbijdrage risico deelnemers	3.612	3.535
Werknemersbijdrage risico deelnemers	2.213	2.166
Derden	0	0
	51.104	30.285
Regeling voor inhaalpensioen (VPL):		
Werkgeversbijdrage	7.298	793
Werknemersbijdrage	0	0
	7.298	793
Totaal	58.402	31.078

Specificatie kostendeekkende premie ten behoeve van VPL

Component	2020	2019
Bestemd voor:		
Inkoop VPL regeling ten laste van boekjaar	6.111	660
In premie begrepen bedrag voor toekomstige kosten	153	15
Benodigde solvabiliteitsopslag	1.034	118
Totale kostendeekkende premie t.b.v. VPL	7.298	793

Pensioenregeling en pensioenverplichtingen

In 2020 bestond de pensioenregeling met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar uit:

- Voor werknemers die voor 1 januari 2010 in dienst waren of die voor 1 januari 2010 een arbeidsovereenkomst hadden getekend/ontvangen:
 - een middelloonregeling over het salaris tot € 66.079,-;
 - een premiepensioenregeling over het salaris boven € 66.079,-;
- Voor werknemers die na 1 januari 2010 in dienst zijn getreden en na 1 januari 2010 een arbeidsovereenkomst hadden getekend/ontvangen een premiepensioenregeling;
- Voor alle werknemers een WIA-excedentregeling.

De pensioenverplichtingen worden vastgesteld op basis van de financiële opzet en de actuariële grondslagen die in de ABTN nader zijn omschreven. De actuariële grondslagen zijn gebaseerd op veronderstellingen, onder andere met betrekking tot rente en de gehanteerde overlevingstafels. De voorziening pensioenverplichtingen wordt bepaald als de contante waarde van de reeds opgebouwde pensioenaanspraken.

Als basis voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt gerekend met de door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel 2020 met starttafel 2021. Op de sterftekansen uit de prognosetafel worden variabele correctiefactoren toegepast die zijn afgeleid uit een onderzoek dat begin 2017 door de actuaris is gedaan naar de sterftewaarnemingen onder de deelnemerspopulatie in de afgelopen jaren.

Er wordt voorts uitgegaan van de marktrente volgens de rentetermijnstructuur van DNB, een Bepaalde gehuwdheidsfrequentie en een opslag van 2,5% ter dekking van de (toekomstige) kosten van uitbetaling van de pensioenen.

De aldus berekende voorziening pensioenverplichtingen (inclusief de overige technische voorzieningen, exclusief de voorziening voor risico deelnemers en voorziening toeslag D) bedroeg per 31 december 2020 € 2.127,5 miljoen (ultimo 2019 € 1.946,5 miljoen). De stijging van de voorziening ten opzichte van de voorziening ultimo 2019 bedraagt daarmee € 181,0 miljoen. De door de certificerende actuaris uitgevoerde toets op het eigen vermogen laat zien dat de pensioenverplichtingen voldoende worden gedekt door het in het pensioenfonds beschikbare vermogen. De vermogenspositie van het fonds is onvoldoende vanwege een reservetekort.

4.6 Herverzekering

Ter dekking van risico's met betrekking tot overlijden van de deelnemers aan de middelloonregeling is een contract gesloten bij Elips Life AG. Voor alle deelnemers aan de premiepensioenregeling is een nabestaandenpensioen en wezenpensioen op risicobasis verzekerd bij Elips Life AG. Het arbeidsongeschiktheidsrisico in de premiereregeling is eveneens herverzekerd bij deze partij. Het in het verslagjaar geldende contract met Elips heeft een looptijd van 1 januari 2018 tot en met 31 december 2020, behoudens stilzwijgende verlenging voor telkens een 3-jarige contractperiode. In 2020 heeft het bestuur onderzocht in hoeverre de herverzekering van het overlijdensrisico in de middelloon noodzakelijk is. Uit het onderzoek kwam naar voren dat het pensioenfonds voldoende omvang heeft om dit risico te kunnen dragen, waardoor herverzekering onvoldoende toegevoegde waarde heeft. Dit heeft het bestuur doen besluiten om per 2021 het overlijdensrisico van de middelloonregeling niet meer her te verzekeren.

4.7 Kosten

In het maatschappelijk debat is aandacht voor de kosten die gemaakt worden. Het bestuur is zich hiervan bewust. In 2020 heeft het bestuur daarom besloten om een IBI-benchmark Plus over 2019 te laten uitvoeren. Dit onderzoek kijkt naar hoe de kosten van het pensioenfonds zich verhouden tot de kosten van vergelijkbare fondsen. Het onderzoek heeft laten zien dat het pensioenfonds relatief hoge pensioenbeheerkosten heeft wat met name in de administratie en advies- en controlekosten zit. Ook de algemene kosten per deelnemer zijn relatief hoger. De complexiteit van de regelingen en de administratieve ringen verklaren de hogere administratiekosten. Wat betreft de kosten voor vermogensbeheer laat het onderzoek onder andere zien dat het pensioenfonds lagere beheerkosten en lagere uitvoeringskosten heeft ten opzichte van de peergroup. Dit is in lijn met het hebben van een minder complex beleggingsbeleid. Voorts laat het rapport zien dat het behaalde rendement na aftrek van kosten iets hoger is ten opzichte van de peergroup.

De kosten voor zijn hieronder gespecificeerd. Hierbij is aansluiting gezocht bij de richtlijn zoals beschreven in de Pensioenwet waar de volgende kosten vermeld worden:

- Administratieve uitvoeringskosten (zowel als totaalbedrag en als een bedrag per deelnemer opgenomen);
- Kosten van vermogensbeheer als totaalbedrag en als percentage van het gemiddeld belegd vermogen; en
- Transactiekosten als totaalbedrag en als percentage van het gemiddeld belegde vermogen.

4.7.1 Specificatie kosten Pensioenbeheer

	2020	2019
a. Kosten deelnemers en pensioengerechtigden		
Pensioenadministratie	1001	998
Communicatie met deelnemers ²	5	4
Subtotaal	1.006	1.002
b. Werkgeverskosten	0	0
c. Kosten Bestuur en Financieel Beheer		
Financiële administratie en jaarverslaglegging	69	68
Bestuursondersteuning, secretariaat	434	223
Bestuurskosten	208	206
Actuariskosten	586	347
Accountantskosten	98	111
Kosten verantwoordingsorgaan	49	51
Toezichtkosten (DNB, AFM,)	176	162
Opleidingskosten	21	13
Riskmanagement	116	360
Overige advieskosten	300	370
Overige kosten	145	116
Subtotaal	2.202	2.027

² De kosten voor communicatie met deelnemers over 2020 hebben betrekking op de separaat betaalde nota's. De overige kosten voor communicatie met deelnemers zijn opgenomen in de kosten pensioenadministratie.

Totale kosten Pensioenbeheer	3.208	3.029
Aantal deelnemers (actieven en pensioengerechtigden, op basis van het aantal polissen)	3.853	3.755
Kosten per deelnemer (op basis van het aantal polissen)	833	807

Toelichting op de wijzigingen in de kosten Pensioenbeheer

De kosten voor pensioenbeheer zijn in verslagjaar 2020 gestegen ten opzichte van boekjaar 2019. De stijging van de totale kosten voor het pensioenbeheer komen onder meer voort uit kosten voor bestuurlijke ondersteuning en externe advisering van het bestuur. De Covid-19 crisis en de monitoring van de impact van het virus op het pensioenfonds hebben ertoe geleid dat aanvullende bestuursondersteuning en advisering heeft plaatsgevonden. Ook zijn in 2020 de benoemde verbeteracties naar aanleiding van de in 2019 uitgevoerde zelfevaluatie opgepakt, waarbij het bestuur extern ondersteund is. Dit heeft onder andere geleid tot structureel hogere kosten bij het bestuursbureau. Daarnaast heeft als gevolg van de situatie bij pensioenadministrateur Inadmin RiskCo³ het pensioenfonds aanvullende onvoorziene kosten gemaakt.

4.7.2 Specificatie kosten Vermogensbeheer

	2020	2019	2018
a. Beheerkosten			
BlackRock (LDI QIF en Euro Credit)	907	795	685
BlackRock (aandelen)	132		
Rebate Morgan Stanley (vastgoed)*	-475	-467	-181
Overige	21	12	18
	585	604	873
b. Bewaarloon			
KasBank	390	361	355
c. Overige kosten			
Advieskosten Willis Towers Watson	292	184	130
Bankkosten	7	6	6
	299	190	136
d. Bestuurskosten			
Kosten ondersteuning beleggingsadviescommissie	0	0	0
<i>Subtotaal kosten t.l.v. van beleggingsopbrengsten</i>	1.274	1.155	1.364
Rechtstreeks via beleggingsfondsen verrekend:			
Beheerkosten en overige kosten			
<i>Vastgoed</i>			
Morgan Stanley*	1.416	1.359	1.014
<i>Aandelen</i>			
BlackRock	29	29	0
Northern Trust*	286	180	113

³ Zie hiervoor paragraaf 5.12.5 van het bestuursverslag

<i>Vastrentende waarden</i>			
BlackRock	203	0	10
GMO	385	413	295
Lazard	250	169	154
NN IP*	890	875	531
Aegon (Euro Credit en Dutch Mortgage)	308	340	319
Robeco*	631	535	440
<i>Subtotaal beheerkosten en overige kosten</i>	<i>4.398</i>	<i>3.900</i>	<i>2.876</i>
Transactiekosten			
<i>Vastgoed</i>			
Morgan Stanley*	347	0	131
<i>Aandelen</i>			
BlackRock	67	246	0
SSGA World Equity	0	75	0
SSGA Emerging Market Equity	0	153	0
Northern Trust*	148	200	0
<i>Vastrentende waarden</i>			
GMO	480	0	88
Lazard	674	0	331
Aegon (Euro Credit)	18		
Robeco*	-103	0	10
BlackRock	1.036		
<i>Subtotaal transactiekosten</i>	<i>2.667</i>	<i>674</i>	<i>560</i>
<i>Subtotaal verrekend via beleggingsfondsen</i>	7.065	4.574	3.436
Totale kosten Vermogensbeheer	8.339	5.729	4.800
Totale kosten vermogensbeheer excl. transactiekosten	5.672		
Gemiddeld belegd vermogen**	2.450.000	2.189.000	2.048.000
Kosten vermogensbeheer als percentage van gemiddeld belegd vermogen	0,34%	0,26%	0,23%
Kosten vermogensbeheer excl. Transactiekosten als percentage van gemiddeld belegd vermogen	0,23%		
Transactiekosten als percentage	0,10%		

* Kosten berekend door procentuele kosten te vermenigvuldigen met gemiddeld belegd vermogen.

** Gemiddeld belegd vermogen is berekend op basis van de beginbalans 2020 en eindbalans 2020 gedeeld door 2.

Toelichting op de wijzigingen in de kosten Vermogensbeheer

De kosten van het vermogensbeheer zijn over het geheel genomen hoger over 2020 dan over 2019 mede door de toename van het vermogen onder beheer. Aangezien alle kosten worden berekend als percentage over het vermogen onder beheer, betekent een hoger vermogen ook hogere kosten in euro's gemeten. In 2020 zijn echter niet alleen de absolute kosten, maar ook de kosten als percentage van het vermogen toegenomen. Dit is vooral toe te kennen aan de gestegen transactiekosten van de beheerders, zoals hierna verder wordt belicht.

De trend waarbij de toename van het beheerd vermogen leidt tot hogere kosten geldt zeker voor de LDI QIF (BlackRock) en de aandelen opkomende markten portefeuille (Northern Trust). Ook voor de ontwikkelde markten aandelenportefeuille (BlackRock) zijn de kosten hoger. Dit is het resultaat van de positieve marktontwikkelingen in 2020, met gestegen aandelenprijzen en een gedaalde rentestand.

Transactiekosten voor een aantal mandaten vallen in 2020 hoger uit dan voorgaande jaren. De oorzaak is dat er gedurende 2020 veel volatiliteit in de markt aanwezig was waardoor er meer is gehandeld. Dit geldt zowel voor het pensioenfonds zelf, als voor de individuele beheerders van de beleggingsfondsen. Met name voor de LDI QIF van BlackRock vallen de transactiekosten hoger uit. Voor dit fonds heeft de beheerder in 2020 de portefeuille meer in lijn gebracht met de gewenste positionering, wat heeft bijgedragen aan de verhoogde transactiekosten. Hierbij heeft de aanwezige marktvolatiliteit de kosten nog hoger doen uitvallen.

Naast de LDI QIF zijn ook de transactiekosten van Morgan Stanley, GMO en Lazard toegenomen. In totaal maken de transactiekosten als percentage van het vermogen 0,10 % uit. In sommige gevallen is de berekeningsmethode van transactiekosten conform de MIFID definitie gehanteerd, welke kan leiden tot negatieve kosten, zoals bij Robeco.

Doordat een zuiverdere toedeling van de directe en indirecte kosten wordt gebruikt kunnen de sub totaal bedragen afwijken van de bedragen van voorgaande jaren. Ook hebben enkele beheerders de kosten als percentage van beheerd vermogen opgeleverd. Voor de berekening van de grondslag is voor deze beheerders uitgegaan van het gemiddelde van de standen per jaar ultimo 2019 en 2020.

5. Ontwikkelingen pensioenfonds

5.1 Governance

De governance gaat over de manier waarop het pensioenfonds is ingericht en de manier waarop het pensioenfonds bestuurd wordt. In deze paragraaf wordt onder andere ingegaan op de wijzigingen die in 2020 hebben plaatsgevonden binnen het bestuur, de commissies en het verantwoordingsorgaan. In de bijlagen is een overzicht van de personalia opgenomen.

5.1.1 Samenstelling bestuur

De bestuurssamenstelling per 31 december 2020 is als volgt:

Namens de werkgevers:

- Koos van der Straaten, vanaf 1 juli 2020
- Haitse Hoos, vanaf 1 maart 2020
- Coen Timmer, vanaf 7 februari 2013
- Rita van Ewijk, vanaf 19 november 2018

Namens de werknemers:

- Rob Korevaar, vanaf 1 juli 2014
- Otto van 't Hof, vanaf 10 december 2018

Namens de pensioengerechtigden:

- Peter Terporten, vanaf 20 januari 2016
- Ids Sijbrandij, vanaf 1 juli 2020

De eerste vier bestuursleden zijn voorgedragen door de werkgevers en benoemd door het bestuur. De twee werknemersbestuursleden zijn voorgedragen door de ondernemingsraad en benoemd door het bestuur en de twee pensioengerechtigde bestuursleden zijn gekozen door de pensioengerechtigden. Ook de pensioengerechtigde bestuursleden zijn benoemd door het bestuur.

5.1.2 Wijzigingen in het bestuur

Per 1 januari 2020 is de zittingsperiode van de heer John Sutherland geëindigd. Begin 2020 heeft een gezamenlijke selectiecommissie met een vertegenwoordiging van de werkgevers en het bestuur de heer Haitse Hoos voorgedragen als geschikte opvolger. Het bestuur en de Raad van Toezicht hebben ingestemd met deze voordracht. De Nederlandsche Bank heeft in april 2020 het pensioenfonds laten weten in te stemmen met de benoeming van Haitse Hoos.

De heer Marcel Lasonder is in verband met de eindiging van de zittingstermijn per 1 juli 2020 afgetreden als bestuurslid en voorzitter van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland. De heer Koos van der Straaten is door de werkgevers voorgedragen. Na de instemming van de Raad van Toezicht, heeft De Nederlandsche Bank in juni 2020 ook ingestemd met zijn benoeming. In de bestuursvergadering van 1 juli 2020 is ingestemd met het voorzitterschap van de heer Koos van der Straaten.

Met de instemming van De Nederlandsche Bank op 7 juli 2020 is de benoeming van de heer Ids Sijbrandij als bestuurslid afgerond. De heer Ids Sijbrandij was vanaf 1 maart 2020 aspirant bestuurslid en volgt de heer Simon Dijkhuizen per 1 juli 2020 op als bestuurslid namens de pensioengerechtigden. De derde zittingstermijn van de heer Simon Dijkhuizen eindigde op 30 juni 2020. De heer Peter Terporten is in 2020 herbenoemd voor een tweede zittingstermijn.

5.1.3 Commissies

Om het besturen efficiënt en effectief te doen heeft het pensioenfonds commissies (bestaande uit bestuursleden) die het bestuur ondersteunen. Enerzijds doen de commissies het voorbereidende beleidswerk en anderzijds bewaken zij de operationele werkzaamheden die zijn uitbesteed. Als gevolg van de zelfevaluatie van het bestuur heeft ten opzichte van boekjaar 2019 een aanpassing in de commissies plaatsgevonden. Tot juli 2020 was de commissiestructuur ongewijzigd ten opzichte van de structuur in 2019. Sinds 1 juli 2020 zijn er vijf commissies en een dagelijks bestuur.

Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur (DB) voert de regie over de jaarkalender van het bestuur en bereidt de agenda van de bestuursvergadering voor.

Als leden van het DB fungeren de bestuursleden Koos van der Straaten en Rob Korevaar. De operationele ondersteuning wordt verzorgd door het bestuursbureau (ABB voor pensioenfondsen).

Commissie Balansmanagement

De commissie Balansmanagement (CBM) adviseert over en geeft uitvoering aan het beleggingsbeleid om optimaal aan de verplichtingen (pensioenrechten en -aanspraken) te kunnen voldoen. Tevens heeft de commissie de taak van de uitvoering van het beleggingsbeleid te monitoren inclusief het eerstelijnsrisicomanagement met betrekking tot de uitvoering door vermogensbeheerders.

Als leden van de CBM fungeerden in het verslagjaar 2020 Haitse Hoos (voorzitter), Coen Timmer en Ids Sijbrandij (toehoorder). De heer John Sutherland heeft tot de instemming van de DNB met de benoeming van Haitse Hoos als adviseur opgetreden.

Commissie Pensioen en Communicatie

De commissie Pensioen en Communicatie voert het vastgestelde pensioen- en communicatiebeleid uit en doet voorstellen voor aanpassingen in het beleid. Tevens evalueert deze commissie conform

het uitbestedingsbeleid de uitbestedingspartners voor pensioenadministratie en pensioencommunicatie en verzorgt zij de beoordeling van de (risico)rapportages van de uitbestedingspartner(s) voor pensioenadministratie en -communicatie.

Rob Korevaar (voorzitter), Otto van 't Hof en Ids Sijbrandij (toehoorder) hebben zitting in deze commissie.

Commissie Risicobeheer

De commissie Risicobeheer bewaakt het risicomanagementproces door voortdurend een actueel beeld te hebben van de belangrijkste risico's die het efficiënt en effectief verwezenlijken van de fondsdoelstellingen in de weg kunnen staan. Tevens adviseert zij het bestuur over alle aspecten met betrekking tot het integraal risicomanagement (IRM) en vervult zij de 2e lijns risicomanagement functie. In het hoofdstuk "Integraal Risicomanagement" wordt uitgebreid ingegaan op de inrichting van integraal risicomanagement (IRM) binnen het pensioenfonds.

Rita van Ewijk als voorzitter, Ids Sijbrandij (bestuurslid), Mark Braam (onafhankelijk risicomanager vanuit AON) en Ruud van der Mast (compliance officer vanuit NCI) hebben zitting in deze commissie. Peter Terporten is als sleutelfunctiehouder interne audit aanwezig geweest als toehoorder. De bestuurlijke ondersteuning werd verzorgd door het bestuursbureau (ABB voor pensioenfonds).

Klachtencommissie

Het doel van de klachtencommissie is het adviseren van het bestuur bij de behandeling van door derden ingediende klachten of claims met betrekking tot de uitvoering van het pensioenreglement.

De belangrijkste taken van de klachtencommissie zijn:

- Toezicht houden op het naleven van het klachtenreglement;
- In behandeling nemen en beoordelen van de ontvangen klachten of claims;
- Besluiten nemen (onafhankelijk) tot acties met betrekking tot de klachtenbehandeling;
- Periodieke informatieverstrekking (onder andere door klachtenrapportage en notulen).

De klachtencommissie bestond tot juli 2020 uit de bestuursleden Simon Dijkhuizen, Marcel Lasonder en Rob Korevaar (voorzitter). Vanaf juli 2020 hebben Rob Korevaar (voorzitter), Koos van der Straaten en Ids Sijbrandij zitting in deze commissie.

Commissie Toekomst

De commissie Toekomst ondersteunt het bestuur en doet beleidsvoorbereiding voor de vraagstukken rondom de toekomstige inrichting van het fonds dan wel een eventuele overdracht van rechten en plichten van het fonds naar een ander of toekomstig fonds.

In de commissie Toekomst hebben zitting Otto van 't Hof, Coen Timmer en Ids Sijbrandij.

5.1.4 Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af over het beleid aan het Verantwoordingsorgaan (VO). Het VO heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst.

Het verantwoordingsorgaan is in 2020 in samenstelling veranderd. De heer Koos van der Straaten, was voorzitter van het verantwoordingsorgaan tot eind juni en is opgevolgd door mevrouw Jolande Boelhouwer.

De heer Henk Splint die namens de gewezen deelnemers in het verantwoordingsorgaan zat, heeft zijn lidmaatschap als gevolg van zijn (vervroegde) pensionering conform de statuten beëindigd. Hij is na verkiezingen opgevolgd door de heer Johan van der Weide.

Per 31 december 2020 als volgt samengesteld:

Namens de werkgevers

- Jolande Boelhouwer (voorzitter)

Namens de werknemers

- Richard Stolte
- Ferdinand Keij

Namens de gewezen deelnemers

- Johan van der Weide

Namens de gepensioneerden

- Hans Suijs, namens de pensioengerechtigden
- Klaas Nienhuis (secretaris)

In het verslagjaar zijn onder andere de volgende onderwerpen ter advies aan het VO voorgelegd:

- het wijzigen van de uitvoeringsovereenkomst
- de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten
- het laten vervallen van de decompartmentering

Naast de formele overleggen en adviesaanvragen onderhoudt het bestuur een goed en intensief contact om het Verantwoordingsorgaan op de hoogte te houden van ontwikkelingen en ook de kans te geven het bestuur van advies te dienen waar zij dat nodig acht.

5.1.5 Intern toezicht

Zoals in het vorige jaarverslag is aangegeven heeft het pensioenfonds in verslagjaar 2019 de visitatiecommissie omgezet naar een Raad van Toezicht (RvT). Dit omdat het fonds een vermogen heeft van meer dan € 1 miljard. De RvT heeft de taak om toezicht te houden op het beleid van het Bestuur en de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De werkzaamheden van de RvT zijn ten minste gericht op het waarborgen van een evenwichtige belangenafweging en een adequate risicobeheersing door het bestuur. Daarnaast heeft de RvT goedkeuringsrechten.

De drie interne toezichthouders zijn:

- Jan van Besouw (voorzitter)
- Diana Horsmeier
- Hans Peters

In het verslagjaar zijn onder andere de volgende onderwerpen ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht voorgelegd:

- het jaarverslag 2019 en de jaarrekening
- het geschiktheidsprofiel voor bestuursleden.

Naast de formele overleggen en goedkeuringsaanvragen onderhoudt het bestuur een goed en intensief contact om de Raad van Toezicht op de hoogte te houden van ontwikkelingen en ook de kans te geven het bestuur van advies te dienen waar zij dat nodig acht.

5.1.6 Externe partijen en functionarissen

Het pensioenfonds heeft de pensioenadministratie voor de middelloonregelingen ondergebracht bij RiskCo Administrations B.V. De premieregeling wordt geadmistreerd door ABN Amro Pension Services. Voorts maakt het pensioenfonds gebruik van de diensten van KAS BANK N.V. (vanaf september 2019 onderdeel van CACEIS). Zij treedt op als bewaarbank en ondersteunt inzake de beleggingsadministratie. Als actuarissen treden op Anton den Hartogh van AON als adviserend actuaaris en Martin Wouda van Milliman Pensioenen B.V. (certificerend actuaaris). De advisering op het gebied van beleggingen wordt door WTW (Jeroen Molenaar en Morgan Hielkema) verzorgd voor zover dat de middelloonregeling betreft. De advisering inzake de premieregeling wordt gedaan door Robeco Institutional Asset Management B.V. De bestuursondersteuning wordt verzorgd door ABB voor Pensioenfondsen.

5.1.7 Zelfevaluatie

In december 2019 heeft onder externe begeleiding een uitgebreide evaluatie van het functioneren van het bestuur plaatsgevonden. Naar aanleiding van deze zelfevaluatie zijn verschillende acties ter verbetering van de samenwerking en verduidelijking van de structuur van taakverdeling, de governance en de samenwerking met de andere fondsorganen benoemd. In 2020 zijn de verbeteringen doorgevoerd. De in paragraaf 5.1.3 genoemde commissiestructuur is het gevolg van de doorgevoerde verbeteringen. De doorgevoerde wijzigingen hebben ertoe geleid dat het bestuur efficiënter en effectiever kan besturen in het licht van de toekomstige ontwikkelingen.

5.2 Bestuursvergaderingen

Het bestuur kwam in het verslagjaar 19 keer bijeen in een reguliere vergadering.

Daarnaast werden er tweemaal een woodsmeeting en tweemaal een workshop (heisessie) gehouden. Dit zijn beeldvormende bijeenkomsten en geen formele besluitvormende bestuursvergaderingen. In 2020 werd twee keer formeel overleg gevoerd met het VO en zeven keer formeel met de RvT.

Belangrijke agendapunten van de bestuursvergaderingen in 2020 waren

- Covid-19;
- Risicohouding DC;
- Uitbesteding en risicobeheersing
- Financiële positie, herstelplan en haalbaarheidstoets;
- De ontwikkelingen bij de aangesloten ondernemingen;
- Zelfevaluatie bestuur en governance
- De strategie en de toekomst van het pensioenfonds;
- Transitie premiepensioenregeling;
- Pensioenadministrateur RiskCo
- Pensioenakkoord;
- Pensioencommunicatie;
- Beleggingsbeleid; en
- Toeslagenbeleid en premiebeleid;

De belangrijkste onderwerpen komen in dit jaarverslag aan bod.

5.3 Covid-19

Sinds maart 2020 is de hele wereld in de ban van COVID-19 (Coronavirus). De impact op het dagelijkse leven is groot, maar Covid-19 heeft ook een grote invloed op de financiële markten en de continuïteit van bedrijven en organisaties. De gevolgen van het virus is voor het pensioenfonds reden geweest om in 2020 een Coördinatieteam Corona op te zetten. Dit team vervult een signalerende en coördinerende rol en voorziet het bestuur van adviezen over te nemen maatregelen. Ook wordt bekeken welke risico's de Coronapandemie kan hebben op de continuïteit van de uitvoering van pensioenadministratieve processen, de continuïteit van bestuursprocessen, continuïteit uitvoering van kritieke vermogensbeheerprocessen en impact op de financiële risico's.

Het pensioenfonds heeft een groot gedeelte van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer uitbesteed. De uitbestedingspartners spelen daardoor een belangrijke rol bij de beheersing van de risico's. Aan de uitbestedingspartners wordt periodiek gevraagd een update te geven van de maatregelen die zij genomen hebben om de continuïteit van hun dienstverlening te waarborgen. De ervaring van het pensioenfonds is dat belangrijke operationele processen zijn blijven doorlopen mede als gevolg van het thuiswerken.

Naast het Coördinatieteam Corona is de Beleggingsadviescommissie frequenter bijeen gekomen om de ontwikkelingen op de financiële markten de dekkingsgraad en de impact op de beleggingen te monitoren. Het bestuur ziet het pensioenfonds als een lange termijnbelegger waarbij het bestuur periodiek beoordeelt hoe de beleggingen ervoor staan ten opzichte van het beleggingsbeleid. De coronacrisis heeft voor het bestuur geen aanleiding gegeven om het beleggingsbeleid voor de toekomst aan te passen. Wel heeft er in maart 2020 een herbalancering plaatsgevonden waarmee de beleggingen weer binnen de bandbreedtes van het vastgestelde beleggingsbeleid waren gekomen. De ontwikkelingen van het virus en de impact ervan op het pensioenfonds en op haar uitbestedingspartijen blijft het bestuur in 2021 op de voet volgen.

5.4 Risicohouding DC

In navolging van het vaststellen van de risicohouding voor de DB-regeling heeft het bestuur in 2020, na een onderzoek te hebben uitgevoerd, de risicohouding DC vastgesteld. Bij het onderzoek zijn afvaardigingen van sociale partners en fondsorganen betrokken geweest. De uitkomsten van het onderzoek heeft het bestuur doen besluiten om een aangepaste risicohouding vast te stellen voor de DC-regeling. Om invulling te geven aan deze nieuwe risicohouding heeft de commissie Balansmanagement in 2020 nader onderzoek gedaan. Dit heeft geresulteerd in een voorstel dat in de bestuursvergadering van maart 2021 door het bestuur is overgenomen. De aanpassing van de lifecycle heeft in april 2021 plaatsgevonden.

5.5 Uitbesteding en risicobeheersing

Het pensioenfonds maakt gebruik van verschillende uitbestedingspartijen bij het uitvoeren van de pensioenregeling. Het uitbesteden van diensten levert naast kansen ook risico's op. Deze risico's moeten beheerst worden. Alvorens over te gaan tot een nieuwe uitbesteding wordt een toets uitgevoerd aan de hand van het uitbestedingsbeleid.

Inadmin RiskCo is de uitbestedingspartner voor de pensioenadministratie van de middelloonregeling. De administrateur voor de premiepensioenregeling is ABN Amro Pensionservices. Periodiek leveren beide partijen rapportages aan op basis waarvan het bestuur zich een oordeel kan vormen over de geleverde dienstverlening. De commissie Pensioen en Communicatie is als eerstelijns commissie verantwoordelijk voor de monitoring van de risico's op het gebied van uitbesteding aan de pensioenadministrateurs. Ieder kwartaal vindt een overleg met deze partijen plaats om de

bevindingen van de commissie en het bestuur te bespreken en waar nodig aanvullende afspraken te maken. In 2020 hebben dergelijke gesprekken geleid tot het opleveren verbeterplannen teneinde de dienstverlening op het gewenste niveau te krijgen. De commissie Balansmanagement heeft de eerstelijns rol bij het monitoren van de uitbestedingsrisico's bij vermogensbeheerders.

5.6 Transitie premiepensioenregeling

De uitvoerder van de Premie Pensioenregeling (Robeco) heeft in 2019 aangegeven deze dienstverlening over te zullen dragen aan ABN AMRO Pension Services (AAPS). Het bestuur heeft als gevolg hiervan onderzocht welke alternatieven er op korte termijn realiseerbaar waren en in hoeverre AAPS een passende partij is. Op korte termijn een volledig RFP-traject opzetten en uitvoeren vond het bestuur niet gewenst, te meer daar AAPS de dienstverlening ongewijzigd kon voortzetten. Na analyse bleek AAPS een passende partij voor uitvoering van de DC-regeling. Per 1 januari 2020 voert AAPS de Premiepensioenregeling uit voor het pensioenfonds. Het bestuur heeft de transitie van Robeco naar AAPS gevolgd en geconcludeerd dat de migratie goed is verlopen. Na de migratie bleek AAPS in onvoldoende mate aan de gemaakte prestatieafspraken te kunnen voldoen. Dit heeft geleid tot het opstellen van een verbeterplan eind 2020. De realisatie daarvan loopt door in 2021.

5.7 Beleidsdocumenten en aanpassing in documenten

In 2020 heeft het bestuur een aantal beleidsdocumenten vastgesteld. In deze paragraaf wordt daar een toelichting op gegeven.

5.7.1 BYOD-beleid

Als vervolg op het IT-beleid heeft het bestuur een Bring Your Own Device vastgesteld. Met het BYOD-beleid beoogt het pensioenfonds duidelijke kaders te stellen om controle te behouden over haar informatie, terwijl dergelijke informatie wordt benaderd door apparaten die geen eigendom zijn van het fonds. Het beleid beschrijft de uitgangspunten van het fonds ten aanzien van veilig gebruik van persoonlijke apparaten en is gerelateerd aan de gedragscode van het pensioenfonds.

5.7.2 Integriteitsbeleid

Het pensioenfonds tracht op een transparante, evenwichtige, verantwoorde en efficiënte wijze uitvoering te geven aan de pensioenregelingen die door de werkgevers bij het pensioenfonds zijn ondergebracht. Dit legt een grote verantwoordelijkheid bij het fonds en fondsbestuur en daarom heeft het pensioenfonds integriteit hoog in het vaandel staan. In 2020 heeft het bestuur daarom een integriteitsbeleid vastgesteld. Het integriteitsbeleid gaat onder ander in op hoe het pensioenfonds tot het integer gedrag komt.

5.7.3 Statutenwijziging

De Wet bestuur en toezicht verplicht alle rechtspersonen waaronder stichtingen om onder andere statutair te voorzien in een regeling bij belet- en ontstentenis. Van belet is sprake als een bestuurder of toezichthouder tijdelijk niet in staat is om zijn functie uit te oefenen (bijvoorbeeld ziekte). Wanneer een bestuurder of toezichthouder niet langer in functie is, door bijvoorbeeld overlijden, wordt gesproken van ontstentenis. Een belet- en ontstentenisregeling waarborgt de continuïteit van besluitvorming ingeval van noodsituaties. Als gevolg hiervan heeft het bestuur in de statuten een belet- en ontstentenisregeling opgenomen.

5.8 Code Pensioenfonds

Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfonds (Code) in werking getreden en in 2018 is de Code geactualiseerd. De Code is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid en is van toepassing verklaard in de Pensioenwet.

De Code bevat normen voor 'goed pensioenfondsbestuur'. Het bestuur legt in het jaarverslag verantwoording af over de naleving van de Code volgens het principe 'pas toe of leg uit'. Afwijking van een norm is mogelijk als daar een goede reden voor is.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks in hoeverre aan de normen is voldaan en op welk gebied aanpassingen of verdere vastlegging nodig zijn.

De acht thema's die worden benoemd zijn in de Code Pensioenfondsen:

- Vertrouwen waarmaken
- Verantwoordelijkheid nemen
- Integer handelen
- Kwaliteit nastreven
- Zorgvuldig benoemen
- Gepast belonen
- Toezicht houden en inspraak waarborgen
- Transparantie bevorderen

In 2020 heeft het pensioenfonds nadere invullingen gegeven aan de normen 9, 30 en 33 die in het jaarverslag van 2019 als uitzondering zijn gerapporteerd.

Norm 9 richt zich op het hebben van een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen. Het pensioenfonds beschikt over een (financieel) crisisplan. Tevens is in de statuten een belet- en ontstentenisregeling opgenomen.

Norm 30 heeft betrekking op de zelfevaluatie van het verantwoordingsorgaan. In het jaarverslag 2019 is gerapporteerd dat het pensioenfonds afweek van de norm. In 2020 is een aanpassing in het reglement van het verantwoordingsorgaan doorgevoerd waardoor is vastgelegd dat het verantwoordingsorgaan haar eigen functioneren periodiek evalueert.

Norm 33 gaat over de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan. De norm geeft aan dat in zowel het bestuur als in het VO tenminste één vrouw en één man zitting heeft. Tevens stelt de norm dat er zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar zitting hebben in het verantwoordingsorgaan en het bestuur. In 2020 heeft een vrouw zitting in het Verantwoordingsorgaan. Hiermee voldoet het pensioenfonds beter aan de gestelde norm. Afwijkend van de norm is de samenstelling van het bestuur, verantwoordingsorgaan of de raad van toezicht qua leeftijd. Er zit geen lid jonger dan 40 jaar in het bestuur, verantwoordingsorgaan of in de Raad van Toezicht.

Het bestuur betreft bij het ontstaan van een vacature (in één van de fondsorganen) deze normen, tot nu toe zonder voldoende resultaat. Het bestuur zal bij het ontstaan van een volgende vacature de norm een nog prominentere rol (laten) geven in de procedure.

De code pensioenfondsen geeft in norm 39 onder andere aan dat een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur na het horen van de Raad van Toezicht over de procedure. De statuten sluiten niet volledig aan bij de norm, maar de Raad van Toezicht heeft wel een rol bij ontslag van een bestuurder. De afwijking van de norm wordt bij een eerstvolgende statutenwijzing meegenomen.

5.9 Klachtenregeling

Het pensioenfonds heeft de beschikking over een klachtenregeling. De klachtenregeling geeft deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en hun nagelaten betrekkingen alsmede aangesloten werkgevers of een door hen gevolmachtigde vertegenwoordiger de mogelijkheid om een klacht bij de klachtencommissie in te dienen.

In februari 2020 heeft de klachtencommissie een klacht in behandeling genomen welk ingediend was in 2019. De klacht had betrekking op het schenden van de informatieplicht door het pensioenfonds en het onterecht afsplitsen van het bijzonder partnerpensioen. Na een zorgvuldig analyse heeft de klachtencommissie beide onderdelen van de klacht ongegrond verklaard en afgewezen. Het pensioenfonds heeft correcte informatie verstrekt en het reglement is correct toegepast.

De andere klacht richt zich op de premievrije voorzetting van de pensioenopbouw die volgens de klager gebaseerd moet worden op een hoger arbeidsongeschiktheidspercentage. Het pensioenfonds heeft aanvullende informatie van de deelnemer ontvangen, maar het pensioenfonds is nog in afwachting van informatie van het UWV. Wanneer alle informatie ontvangen is, wordt overgegaan tot een gedegen beoordeling van de klacht.

Overzicht klachten 2020

Klachten	Aantallen
Klachten in behandeling 1 januari 2020	2
Ingediende klachten 2020	-
Afgewikkelde geschillen 2020:	-
- Waarvan aanpassing besluit	-
- Waarvan handhaving besluit	-
- Waarvan ingetrokken door deelnemer	-
- Waarvan ongegrond	1
In behandeling 31 december 2020:	1

5.10 Compliance

Het Nederlands Compliance Instituut (NCI) heeft, in opdracht van het bestuur, gedurende 2020 de rol van externe compliance officer (CO) voor Pensioenfonds Hewlett Packard (HPPF) vervuld. Het NCI monitort onder andere de integere bedrijfsvoering van het Pensioenfonds waar het Integriteitbeleid en de Gedragscode een belangrijk onderdeel van uitmaken. Daarnaast treedt de CO op als adviseur met betrekking tot compliance, integriteit, gedragsregels, belangenverstrengeling en incidentbehandeling en maakt de CO onderdeel uit van de Commissie Risicobeheer.

In 2020 heeft het Pensioenfonds de inrichting van haar integere bedrijfsvoering versterkt door het herijken van verschillende procedures, codes en regelingen. Daarbij is ook het Integriteitbeleid zelf herzien en is er een risicoanalyse uitgevoerd op de beheersing van integriteitsrisico's. NCI heeft

hierbij een begeleidende, adviserende dan wel monitorende rol vervuld. Daarnaast heeft het NCI de naleving van de Gedragscode door verbonden personen gemonitord.

Tijdens monitoring zijn geen inhoudelijke onregelmatigheden geconstateerd ten aanzien van de naleving van de Gedragscode door verbonden personen.

Er zijn geen signalen van (potentiële) belangenverstrengeling of de schijn hiervan. Als incidentmeldpunt heeft het NCI geen meldingen ontvangen van integriteitincidenten noch is het NCI gevraagd te adviseren inzake potentiële incidenten. Het NCI constateert dat binnen HPPF een integere bedrijfsvoering bestaat en dat haar Governance is gericht op adequate beheersing van integriteitrisico's.

Vanuit onze rol als ECO heeft het NCI het bestuur geadviseerd om ook te kijken naar specifieke integriteitrisico's die zich tijdens het proces van Collectieve Waarde Overdracht voor zouden kunnen doen. Dit advies is reeds overgenomen in de opdracht aan de betrokken projectgroep.

5.11 Privacy

Het pensioenfonds heeft vanaf 1 augustus 2019 de functie van privacy officer bij het Nederlands Compliance Instituut (NCI) extern belegd. Vanuit die functie is het NCI verantwoordelijk voor de uitoefening van de ondersteuning van het pensioenfonds in relatie tot de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Over de periode 1 januari 2020 tot en met december 2020 heeft het NCI haar toezicht afgerond. Uit het rapport van de privacy officer komt naar voren dat het pensioenfonds de privacybescherming en het voorkomen van datalekken⁴ voortvarend en structureel ter hand heeft genomen. Voorts doet het pensioenfonds de invulling van de privacybescherming conform wat gevraagd wordt in de wetgeving en in de Gedragslijn zoals gepubliceerd op 1 juli 2019 door de Pensioenfederatie.

5.12 Functioneren van het pensioenfonds

Deze paragraaf gaat nader in op het functioneren van het pensioenfonds.

5.12.1 Algemeen

Het afgelopen jaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er is geen bewindvoerder aangesteld, noch is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

5.12.2 Normoverdragende brief AFM

Op 10 oktober 2019 heeft het pensioenfonds melding bij de AFM gedaan over het niet voldoen aan de wettelijke verplichting om tijdig ouderdomspensioen in scenariobedragen aan te leveren aan Stichting Pensioenregister. Op 14 februari 2020 heeft het pensioenfonds hierover een normoverdragende brief van de AFM ontvangen. Het bestuur heeft samen met RiskCo maatregelen genomen om herhaling hiervan te voorkomen.

5.12.3 Gesprek AFM inzake transparantie en verantwoording uitvoeringskosten

In september 2020 heeft een gesprek met de AFM plaatsgevonden over de transparantie en verantwoording over de uitvoeringskosten bij pensioenfonds. De AFM heeft vanwege het ontbreken van de ratio voor de transactiekosten in het bestuursverslag 2019 een normoverdragende brief aan het pensioenfonds gezonden. De AFM heeft aangegeven dat aanpassing van het jaarverslag 2019 niet vereist is. De weergave van de kosten voor vermogensbeheer (artikel 4.7.2) zijn als gevolg van de normoverdragende brief aangepast.

⁴ In paragraaf 5.12.4 wordt nader ingegaan op het voorgedane datalek bij ABN AMRO Pension Services

5.12.4 Datalek

In april 2020 heeft zicht een datalek bij ABN AMRO Pension Services voorgedaan. Het pensioenfonds heeft hiervan melding gedaan bij de Autoriteit Persoonsgegevens en De Nederlandsche Bank. Vervolgens heeft het pensioenfonds acties ondernomen om herhaling te voorkomen. De Nederlandsche Bank heeft naar aanleiding van de ondernomen acties geen aanleiding gezien om nadere vragen te stellen en heeft tevens het vertrouwen uitgesproken dat met de genomen maatregelen een dergelijke situatie in de toekomst voorkomen kan worden.

5.12.5 Uitvoeringsorganisatie RiskCo

Eind mei 2020 heeft het pensioenfonds te maken gehad met ontwikkelingen bij InAdmin RiskCo. De situatie zou een uitwerking gehad kunnen hebben op de continuïteit van de deelnemers- en uitkeringenadministratie. Het bestuur heeft, in samenwerking met andere klanten, diverse mogelijkheden onderzocht en uitgewerkt om te borgen dat de dienstverlening op korte en langere termijn op beheerste en integere wijze uitgevoerd zou kunnen blijven worden. Het bestuur heeft frequent contact gehad met de toezichthouder over de actuele situatie en consequenties die dit voor het fonds zou kunnen hebben. Medio juli 2020 heeft InAdmin RiskCo bekend gemaakt dat het is overgenomen door een consortium van Achmea en Pensioenfonds PGB. Hierdoor is voortzetting van de dienstverlening geborgd. De dienstverlening van InAdmin RiskCo was vervolgens in 2020 niet conform de verwachting van het bestuur en als gevolg hiervan heeft InAdmin RiskCo een verbeterplan opgesteld. De verbeteracties uit dit plan zijn inmiddels afgerond. Daarnaast heeft het bestuur in 2020 kennisgenomen van een DNB onderzoeksrapport inzake de informatiebeveiliging bij InAdmin RiskCo. Uit het onderzoek vloeien verbeteracties voort waar het pensioenfonds in 2021 op de voortgang blijft toezien. Het pensioenfonds heeft geconstateerd dat met name de combinatie van het security management en de logische toegangsbeveiliging tot de ITinfrastructuur een mogelijk risico vormt voor de toegang tot applicaties. Deze aandachtspunten zullen in 2021 opgelost moeten zijn. Hierop zal het pensioenfonds in 2021 nadrukkelijk toezien.

5.13 Ontwikkelingen bij aangesloten werkgevers

Sinds 2015 is de werkgever Hewlett-Packard in Nederland opgesplitst in meerdere ondernemingen. Het pensioenfonds kent op dit moment drietal ondernemingen: Hewlett-Packard Nederland B.V. (HPE), HP Nederland B.V. (HP) en Enterprise Services Nederland B.V. (DXC/ESN). Met alle drie de ondernemingen zijn uitvoeringsovereenkomsten gesloten. Er wordt voor alle ondernemingen dezelfde pensioenregeling uitgevoerd, met één dekkingsgraad en één premie-, toeslagen- en beleggingsbeleid.

Sinds 2015 vindt een zogenaamde administratieve ringfencing plaats. Dat wil zeggen dat in de pensioenadministratie en de financiële administratie wordt bijgehouden welke deelnemers en het daarbij behorende vermogen en de verplichtingen behoren bij de verschillende werkgevers. Er wordt vanaf het begin van de splitsing van de ondernemingen een administratieve dekkingsgraad per compartiment bijgehouden. Het doel van dit administratieve onderscheid is dat bij een eventuele volledige juridische splitsing de vermogens en verplichtingen van de drie ondernemingen eenvoudiger vast te stellen zijn. De dekkingsgraad per compartiment is uitsluitend van belang bij een eventuele uitreding van een van de ondernemingen en wanneer een bijstorting op basis van de dekkingsgraad van toepassing is. De dekkingsgraden per compartiment waren op het moment van splitsing gelijk aan elkaar. Als gevolg van de verschillen in de populaties zijn de dekkingsgraden per compartiment in de tijd uit elkaar gaan lopen zoals te zien in het overzicht hieronder.

Pensioenspaarsaldi van de DC-regelingen (risico deelnemer) worden bij de berekening van de dekkingsgraad per compartiment buiten beschouwing gelaten. Daarom is de totale dekkingsgraad in de onderstaande tabel van 113,3 % hoger dan de totale dekkingsgraad van het fonds inclusief de DC-regelingen (112,2%). De dekkingsgraad voor de DC-regelingen is namelijk altijd 100%.

Per 31 december 2020 ziet de dekkingsgraad per compartiment er als volgt uit.

Onderneming	Vermogen x € 1.000	Voorziening x € 1.000	Dekkingsgraad
HPE	1.935.854	1.676.127	115,5%
HP Inc.	236.777	225.502	105,0%
ESN	241.382	229.888	105,0%
Totaal	2.414.014	2.131.517	113,3%

Gedurende 2020 heeft zich de situatie voorgedaan dat de compartimentsdekkingsgraden van HPI en DXC/ESN onder de 105% zijn gekomen. Als gevolg hiervan en conform de uitvoeringsovereenkomst hebben beide werkgevers van het pensioenfonds bericht ontvangen om een additionele storting te verzorgen teneinde tot een compartimentsdekkingsgraad van 105% te komen.

Over de ontvlechting van de werkgevers, waardoor voor elke werkgever meer vrijheid ontstaat voor het voeren van een eigen koers toegespitst op de eigen deelnemerspopulatie, is in 2020 regelmatig gesproken. Aan deze vrijheid naar de toekomst toe is door de werkgevers, ook met het oog op het pensioenakkoord, in het verslagjaar in toenemende mate belang gehecht. Dit heeft eind 2020 geresulteerd in het door de drie aangesloten ondernemingen gezamenlijk opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst met het pensioenfonds. Daarnaast is het de wens van de werkgevers om om het pensioen uit de middelloonregeling onder te brengen bij een APF) en het pensioen uit de premiereregeling over te zetten naar een PPI. Tevens hebben de werkgevers het pensioenfonds verzocht om met te werken aan een collectieve waardeoverdracht. Het bestuur van het pensioenfonds heeft een onderzoek ingesteld naar wat dit verzoek betekent voor het pensioenfonds, de (gewezen) deelnemers en de gepensioneerden. In de laatste maanden van 2020 heeft het bestuur met de ondersteuning van de commissie Toekomst het onderzoek ter hand genomen en zij verwacht dat dit een prioriteit in 2021 zal zijn.

5.14 Wettelijke wijzigingen en ontwikkelingen

De omgeving van het pensioenfonds verandert continu. In deze paragraaf wordt meer inzicht gegeven in een aantal (wettelijke) wijzigingen. Tevens komt aan bod op welke wijze het bestuur met de betreffende ontwikkeling is omgegaan.

5.14.1 IORP II en inrichting binnen het pensioenfonds

Vanaf 13 januari 2019 geldt een wijziging in de Pensioenwet die onder andere inhoudt dat het bestuur sleutelfuncties moet benoemen voor risicomanagement, interne audit en actuariaat. Daarnaast moest per die datum een aantal aanpassingen worden doorgevoerd in de pensioencommunicatie.

De sleutelfunctie interne audit is belast met het uitvoeren van (interne) audits binnen de bedrijfsvoering van het pensioenfonds. In het kader van de interne audit functie wordt onder meer geëvalueerd of de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de integere en beheerste bedrijfsvoering, in voorkomend geval met inbegrip van de uitbestede werkzaamheden, adequaat en doeltreffend zijn.

Het pensioenfonds heeft voorts schriftelijk beleid met betrekking tot de actuariële activiteiten. De actuariële functie is belast met de uitvoering van deze actuariële activiteiten en die zien onder andere op het houden van toezicht op de berekeningen van de technische voorzieningen, het beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen. De sleutelfunctie risicobeheer is belast met de uitvoering van het beleid risicobeheer van het pensioenfonds daarnaast rapporteert de sleutelfunctiehouder per kwartaal schriftelijk aan

het bestuur en over eventuele materiële bevindingen en aanbevelingen om de beheerste en integere bedrijfsvoering te verbeteren.

HP Pensioenfonds heeft de sleutelfuncties risicobeheer en interne audit gesplitst in een sleutelfunctiehouder – die de bestuurlijke inbedding waarborgt – en een sleutelfunctie vervuller – die de uitvoerende werkzaamheden voor zijn rekening neemt.

HP Pensioenfonds heeft bestuurslid Rita van Ewijk benoemd als sleutelfunctiehouder risicobeheer waarbij AON in rol van sleutelfunctie vervuller activiteiten uitvoert. Bestuurslid Peter Terporten is benoemd als sleutelfunctiehouder interne auditfunctie. De sleutelfunctiehouders zijn tevens getoetst en geschikt geacht door DNB. In 2019 was Martin Wouda van Milliman Pensioenen B.V. al benoemd tot certificerend actuaar. Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland zal de houders van deze sleutelfuncties in staat stellen hun taken eerlijk, objectief en onafhankelijk te vervullen.

In 2020 heeft het pensioenfonds de interne auditfunctie nader opgezet en is begonnen met de eerste geplande werkzaamheden in het vierde kwartaal. De interne auditfunctie bestaat uit een sleutelfunctiehouder als eindverantwoordelijke voor de functie en een vervuller welke de activiteiten van de interne auditfunctie uitvoert. PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. fungeert als de vervuller.

5.14.2 Pensioenakkoord

In 2019 is in verband met de vernieuwing van het pensioenstelsel een pensioenakkoord gesloten. Op 16 december 2020 is een conceptwetsvoorstel ter consultatie gepubliceerd. Deze consultatie liep tot 12 februari 2021. Belangrijke punten in het wetsvoorstel zijn de afschaffing van de doorsneesystematiek, het minder snel stijgen van de AOW-leeftijd, de opname van 10% van de pensioenwaarde, nieuwe contractsvormen en de tijdelijke mogelijkheid voor werkgevers om een fiscaal aantrekkelijke regeling te treffen voor werknemers die vervroegd met pensioen willen gaan. Omdat het wetgevingsproces nog niet is afgerond is nog niet aan te geven wat de nieuwe regels concreet voor de pensioenen van de deelnemers gaat betekenen. Het bestuur houdt de ontwikkelingen van het pensioenakkoord in de gaten. Zo heeft het bestuur in maart 2021 tijdens een kennissessie aandacht aan het pensioenakkoord besteed. Na de zomer van 2021 zal geëvalueerd worden of het onderwerp gezien de toekomstige ontwikkelingen van het pensioenfonds aanvullende aandacht behoeft.

5.15 Toekomst van het pensioenfonds

In 2020 heeft het bestuur de commissie Toekomst ingesteld. Deze commissie begeleidt het bestuur bij de voorbereiding op de toekomstige uitvoering van de pensioenen. Een onderdeel van deze begeleiding is het in kaart brengen van scenario's.

Eind 2020 hebben de werkgevers gezamenlijk de uitvoeringsovereenkomst met het pensioenfonds opgezegd. Tevens hebben zij het pensioenfonds verzocht om mee te werken aan collectieve waardeoverdracht. De (gewezen) deelnemers en gepensioneerden zijn door het pensioenfonds over de opzegging en het verzoek tot collectieve waardeoverdracht geïnformeerd. Het bestuur onderzoekt de gevolgen van een collectieve waardeoverdracht voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

5.16 Ontwikkelingen na balansdatum

De volgende ontwikkelingen signaleert het bestuur als zijnde ontwikkelingen die na balansdatum zijn gebeurd en van invloed zijn op (de omgeving van) het pensioenfonds.

5.16.1 Overgang naar nieuwe UFR parameters

De technische voorzieningen eind 2020 zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2020 zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank en de actuariële grondslagen zoals genoemd bij de jaarrekening. Vanaf 1 januari 2021 wordt de door de Commissie Dijsselbloem geadviseerde UFR-methode in vier gelijke stappen ingevoerd. Begin 2024 zullen de nieuwe UFR-parameters volledig zijn ingevoerd. De nieuwe UFR-methodiek leidt tot een wijziging in de rentetermijnstructuur, met een verhoging van de technische voorzieningen als gevolg. Deze verhoging van de technische voorzieningen als gevolg van de eerste stap van de invoering bedraagt ongeveer 0,8% en maakt geen onderdeel uit van de technische voorzieningen per 31 december 2020. Indien de gehele geadviseerde UFR-methodiek per 31 december 2020 zou worden doorgevoerd zou het effect hiervan, uitgedrukt in een stijging van de technische voorziening voor risico deelnemer, ongeveer 3,2% tot gevolg hebben. Dit zou leiden tot een dekkinggraad daling van ongeveer 3,2%-punt.

5.16.2 Covid-19

Het virus heeft in 2021 nog steeds dagelijks impact op de maatschappij evenals de maatregelen die de overheid neemt om het virus te bestrijden. Vaccinaties worden gezet, waardoor de verwachting er is dat het virus minder impact en grip krijgt en versoepelingen ingezet kunnen worden. De ontwikkelingen van het virus en de impact ervan op het pensioenfonds en op haar uitbestedingspartijen zal het bestuur ook in 2021 op de voet blijven volgen. De commissie Balansmanagement blijft de ontwikkelingen op de financiële markten, de dekkinggraad en de impact op de beleggingen monitoren. Het coördinatieteam Corona zal afhankelijk van de ernst van de ontwikkelingen weer nadrukkelijker de coördinerende en signalerende rol hebben.

5.16.3 Onderzoek pensioenfonds naar CWO

Als gevolg van het gezamenlijk opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst door de drie aangesloten werkgevers en het verzoek aan het bestuur om een collectieve waardeoverdracht, is het pensioenfonds een onderzoek gestart. In dit onderzoek staat centraal de impact van de opzeggingen en het gedane verzoek op het fonds en haar (gewezen) deelnemers en gepensioneerden indien het verzoek van de werkgevers wordt gehonoreerd. In 2021 loopt dit onderzoek door. De resultaten van dit onderzoek kunnen leiden tot een collectieve waardeoverdracht van alle pensioenen en kapitalen. Met nieuwsbrieven op de website informeert het fonds de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden over het mogelijke collectieve waardeoverdracht.

6. Beleid pensioenfonds

Dit hoofdstuk gaat nader in op het beleggingsbeleid, het integraal risicomanagement en communicatie.

6.1 Beleggingsbeleid

6.1.1 Beleggingsportefeuille

De beleggingsportefeuille bestaat uit een zogenaamd matching deel, bestemd voor de beheersing van het renterisico en een zogenaamd return deel, bedoeld om binnen het door het bestuur vastgestelde risicoprofiel van het pensioenfonds een zo hoog mogelijk rendement te behalen.

De matching portefeuille bestond ultimo 2020 uit:

- een Qualified Investor Fund ('QIF') waarbinnen via staatsobligaties, renteswaps en cash de afdekking van het renterisico wordt geregeld;
- discretionaire staatsobligaties;
- bedrijfsobligaties; en
- hypotheken.

De return portefeuille bestond ultimo 2020 uit:

- aandelen wereldwijd en aandelen opkomende markten;
- hoogrentende obligaties;
- obligaties opkomende markten; en
- vastgoed in de vorm van aandelen van vastgoedbedrijven.

De beleggingen vinden vrijwel geheel plaats in de vorm van participaties in beleggingsfondsen. Aan het einde van 2020 is besloten de belegging in beursgenoteerd vastgoed onder te brengen bij een andere vermogensbeheerder: Northern Trust Asset Management. Deze transactie is echter pas begin 2021 uitgevoerd waardoor Morgan Stanley nog de vermogensbeheerder is per eind 2020.

6.1.2 Marktentwikkelingen 2020

Ogen waren sinds Q1 2020 met name gericht op de ontwikkelingen rondom Covid-19. Aanvankelijk werd vooral gekeken naar besmettingen, waardoor aandelenmarkten in maart een hevige dip ervaarden, die maar van korte bleek te zijn. In Q4 kwam er een nieuwe graadmeter van Covid-19 bij—de uitrol van de coronavaccinaties.

De MSCI World index, als graadmeter voor de prestaties van aandelen, is sinds het dal in maart 2020 gestegen met bijna 68% tot aan het einde van 2020. Voor het gehele jaar 2020 staat deze aandelenindex bijna 15% hoger. Ook met het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie, en verkiezingen in de Verenigde Staten, bleven aandelenrendementen solide. Een belangrijk onderdeel van dit herstel zijn de ongekende steunprogramma's vanuit de centrale banken overheden. Dit fiscale en monetaire beleid is erop gericht de schade aan de economie te beperken. Tenslotte droeg ook de relatief snelle ontwikkeling en verspreiding van de coronavaccins bij aan het herstel van de aandelenmarkten.

Aandelenmarkten in de Verenigde Staten hebben 2020 op bijna recordhoogte afgesloten waarbij de S&P 500 index een ruim 18% rendement liet zien. Onder andere de Europese markten liepen achter de Verenigde Staten, met een rendement van 7,6% op het MSCI World ex USA index. Aandelen in opkomende landen presteerden ook goed over 2020 met een rendement van 18,3% op de MSCI Emerging Markets index. Aandelen in de Verenigde Staten en opkomende landen staken boven de rest uit voornamelijk door het hoge aandeel technologiebedrijven in de benchmark indices, een sector die bij uitstek goed presteerde in 2020.

Rentes hebben in 2020 hun neerwaartse trend voortgezet en inmiddels een historisch laag niveau bereikt. Over het gehele jaar bezien waren de rendementen op obligaties hierdoor positief.

6.1.3 Resultaten Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland

Gesteund door positieve aandelenrendementen en een dalende rente heeft de totale beleggingsportefeuille het afgelopen jaar een positief rendement behaald van 10,9%, wat 0,5% hoger ligt dan het rendement van de samengestelde benchmark. Dit rendement is inclusief het positieve resultaat op de valuta-afdekking in 2020 van +1,7% als gevolg van de waardestijging van de euro ten opzichte van met name de Amerikaanse dollar en het Britse pond.

Matching portefeuille

Dankzij de gedaalde rente heeft de matching portefeuille een positief rendement laten zien in 2020 van +12,9%, in lijn met rendement van de benchmark voor deze portefeuille. Binnen de matching portefeuille droegen vooral de QIF (+16,4 % in 2020) en bedrijfsobligaties (+2,9%) bij aan het positieve rendement. De waarde van de hypothekenportefeuille is nagenoeg onveranderd gebleven voor het jaar.

Return portefeuille

De return portefeuille behaalde een rendement van +2,3%, tegenover +2,6% voor de benchmark voor deze portefeuille. Aandelen (behalve vastgoed) hebben het sterkste rendement binnen de return portefeuille laten zien in 2020 (+7,5% wereldwijd, +10,1% opkomende markten). Aandelen vastgoed presteerde slecht, met een jaarrendement van –20,1% ten opzichte van de benchmark - 15.2%. Obligaties high yield lieten een plus zien (+3,5%) en obligaties opkomende markten een min (-3,5%). Met name door het achterblijvende rendement van de vastgoedportefeuille in vergelijking met het benchmarkrendement is besloten deze belegging begin 2021 over te zetten naar een passief beheerde aandelenfonds bij Northern Trust Asset Management.

Het behaalde totaalrendement over de afgelopen jaren ten opzichte van het rendement van de benchmark is hierna weergegeven (tot en met 2013 is dit het rendement exclusief valuta-afdekking).

Jaar	Rendement	Benchmark
2020	10.9%	10.4%
2019	17.3%	17.4%
2018	1.3%	0.7%
2017	4.5%	3.5%
2016	10.9%	11.3%
2015	-0.8%	-0.6%
2014	21.5%	22.0%
2013	1.1%	1.0%
2012	14.6%	14.0%
2011	8.6%	9.1%
2010	14.8%	14.5%

De hierboven vermelde rendementen zijn de nettorendementen na aftrek van kosten. Er is geen informatie beschikbaar over het rendement voor aftrek van kosten.

Het totale vermogen was ultimo 2020 en 2019 als volgt belegd (bedragen in miljoenen):

Categorie	Beheerder	Bedragen 2020	Bedragen 2019
Matching portefeuille			
Qualified Investor Fund	BlackRock	€ 942.5	€ 912.1
Staatsobligaties	--	€ 16.2	€ 16.4
Obligaties Europa	BlackRock, Aegon	€ 91.5	€ 89.0
Hypotheke	NNIP, Aegon	€ 184.5	€ 184.4
Subtotaal		€ 1,234.8	€ 1,201.9
Return portefeuille			
Aandelen wereldwijd	BlackRock	€ 569.7	€ 445.6
Aandelen opkomende landen	Northern Trust	€ 187.0	€ 170.8
Obligaties opkomende landen	Lazard, GMO	€ 117.6	€ 100.8
Obligaties high yield	Robeco	€ 105.0	€ 101.7
Onroerend goed fonds	Morgan Stanley	€ 149.2	€ 140.2
Subtotaal		€ 1,128.5	€ 959.1
Valutatermijncontracten	KasBank	€ 11.0	€ 4.5
Premiepensioenrekeningen	ABN AMRO Pension Services	€ 182.4	€ 181.4
Totaal belegd vermogen		€ 2,364	€ 2,347

Het bestuur heeft eind 2020 het beleggingsplan 2021 besproken. In de bestuursvergadering van 29 januari 2021 is dat plan vastgesteld. In dit plan worden de tactische doelstellingen en de verwachte ontwikkelingen voor dat jaar nader uiteengezet.

6.1.4 Vooruitzicht financiële markten

Beleggers kijken uit naar een wereld waarin een groot deel van de bevolking is ingeënt met een coronavaccin. De verwachting is dat op dat moment consumenten uitgaven weer zullen toenemen, en dat het ruime monetaire en fiscale beleid een drijfveer blijft voor economisch herstel in 2021 en daarna. De verwachting voor de financiële markten zijn echter bescheiden, omdat veel van dit verwachte herstel al is geprijsd in de huidige waarderingen.

In de VS en in mindere mate in Europa is de verwachting dat inflatie zal stijgen in 2021, echter niet tot een niveau waarbij er problemen kunnen ontstaan.

6.1.5 Pensioenen in Nederland

De dekkingsgraden van de pensioenfondsen stonden in 2020 minder onder druk dan in 2019. Rendementen op zakelijke waarden (aandelen) waren goed en deden daarmee de dekkingsgraden goed. Dit is voornamelijk een resultante van het vlugge en forse ingrijpen van centrale banken en overheden op de recessie die in maart plaatsvond. Daar tegenover staat dat rentes gedaald zijn over 2020, wat een negatieve impact heeft gehad op dekkingsgraden.

6.1.6 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het pensioenfonds heeft een Ethische Beleggingscode vastgesteld. Het bestuur is zich bewust van haar maatschappelijke rol en vindt het daarom belangrijk om duurzame aspecten te betrekken op de beleggingsportefeuille. Duurzaamheidscriteria worden meegewogen in samenhang met andere criteria al heeft het pensioenfonds geen actief maar een volgend beleid.

Daarnaast onderstreept het pensioenfonds het belang dat er binnen de verschillende onderdelen van de beleggingsportefeuille een verantwoord beleid wordt gevoerd. Het pensioenfonds maakt daarbij geen gebruik van een eigen uitsluitingenbeleid, maar hanteert het beleid als een van de selectiecriteria bij selecties van vermogensbeheerders. Ook wordt aangesloten bij het beleid ten aanzien van verantwoord beleggen dat door aangestelde vermogensbeheerders wordt gehanteerd.

Vermogensbeheerders leggen verantwoording af over het gevoerde duurzaamheidsbeleid, specifiek met betrekking tot het gehanteerde stem-, dialoog- en uitsluitingenbeleid. Als aandeelhouder is het mogelijk om bedrijven aan te moedigen om duurzamer te worden. Dit kan bijvoorbeeld door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. In het Engels noemen we dit 'voting'. Een ander voorbeeld is een dialoog aangaan met een bedrijf met als doel om gedrag te veranderen. In het Engels noemen we dit dialoogbeleid 'engagement'.

Het kan voorkomen dat bedrijven niet open staan voor een dialoog en of voor het veranderen van hun beleid. In dat geval kan worden besloten om niet meer te beleggen in deze bedrijven, die of niet goed omgaan met duurzaamheidsrisico's of onvoldoende stappen ondernemen om meer duurzaam te worden. Dit noemen we 'uitsluiten' of in het Engels 'exclusion'.

Hieronder is een beschrijving opgenomen van het zogenaamde 'ESG-beleid' binnen de verschillende beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds is belegd. ESG is de gangbare term en staat voor Environmental, Social and Governance.

Binnen de Emerging Markets Debt portefeuille van Lazard zijn ESG-factoren volledig geïntegreerd in de keuze van individuele obligaties. Lazard heeft de overtuiging dat deze factoren een directe impact kunnen hebben op de kredietopslag voor obligaties van opkomende landen. Verder werkt Lazard voortdurend actief samen met uitgevende instellingen van zowel overheids- als bedrijfsobligaties om meer inzicht te krijgen in bedrijfsmodellen, financiële prognoses, stressscenario's, ESG-praktijken en waar nodig aanbevelingen te doen. Lazard heeft de door de VN gesponsorde Principles for Responsible Investment ('PRI') ondertekend.

GMO erkent het belang en de relevantie van ESG-factoren voor de Emerging Markets Debt portefeuille in het huidige beleggingsklimaat. Ze zijn dan ook van mening dat ESG overwegingen kunnen en moeten worden meegenomen in de besluitvorming over beleggingen, waarbij dit leidt tot een verbetering van de risico gewogen rendementen of bevorderlijk is voor klant specifieke doelstellingen. GMO maakt in de evaluatie van opkomende markten gebruik van de zogenaamde Global Competitiveness Index (GCI) van het World Economic Forum. In de GCI worden ESG-factoren zoals ethiek en corruptie, transparantie en rechterlijke onafhankelijkheid opgenomen. Verder heeft GMO de door de VN gesponsorde PRI ondertekend en laten ze tevens hun stem horen als lid of ondertekenaar van andere groepen, zoals het CDP (voorheen Carbon Disclosure Project) en de Japan Stewardship Code.

Morgan Stanley is zich bewust van het belang van een duurzaam beleggingsbeleid en maakt voor de vastgoedportefeuille onder meer gebruik van een due diligence onderzoek. In de fundamentele analyse worden zowel ESG-gerelateerde aansprakelijkheden en risico's geëvalueerd als het corporate governance aspect. Daarnaast vormt ESG een onderdeel van het risicomanagement. Morgan Stanley financiert enkel projecten indien zij voldoen aan ecologische standaarden en er wordt niet geïnvesteerd in bedrijven die zich bezighouden met een volgens Morgan Stanley ethisch onverantwoord beleid. Ook Morgan Stanley Investment Management is een UN PRI ondertekenaar.

Het passieve aandelenfonds van Northern Trust volgt een speciaal door Northern Trust en MSCI ontwikkelde ESG-benchmark voor aandelen opkomende landen. Hiermee worden door MSCI en GMI (governance) de volgende bedrijven uitgesloten van de index: bedrijven die handelen in strijd met de UN Global Compact principles, bedrijven die zich bezighouden met productie van tabak, bedrijven die zich bezighouden met productie van controversiële wapens en bedrijven die niet voldoen aan gewenste governance structuur (onder meer onafhankelijkheid bestuurders en de aanwezigheid van een aparte audit- en beloningscommissie).

Daarnaast wordt via Hermes aan engagement gedaan en wordt er gestemd op aandeelhoudersvergaderingen. Ook onderschrijft Northern Trust de UN PRI sinds 2009.

BlackRock hanteert voor de QIF geen ESG-beleid. Dit komt voort uit de sterke inperking welke het pensioenfonds aan BlackRock oplegt ten aanzien van toegestane beleggingsinstrumenten binnen de QIF. De QIF bestaat, naast obligaties uitgegeven door Europese landen, enkel uit rentederivaten en geldmarktinstrumenten, waarvoor geen uitsluitingenbeleid wordt gehanteerd. Voor het bedrijfsobligatiefonds en het ontwikkelde markten aandelenfonds worden respectievelijk bedrijfsobligaties en aandelen gekocht met vergelijkbare gewichten als in de benchmark. In het replicatieproces voor het bedrijfsobligatiefonds wordt door BlackRock geen uitsluitingenbeleid toegepast op basis van ESG-criteria. Het ontwikkelde markten aandelenfonds omvat wel een ESG screening. Hierbij worden er bedrijven uitgesloten die zich niet houden aan de ESG-criteria zoals vastgesteld door de indexaanbieder. De indexaanbieder sluit bedrijven uit die betrokken zijn met controversiële (kern)wapens en tabak. Ook ondernemingen die inkomsten genereren uit thermische kolen worden uitgesloten. BlackRock is een UN PRI ondertekenaar.

De Aegon fondsen (bedrijfsobligaties en hypotheek) waarin wordt belegd, worden beheerd door Aegon Asset Management. Door Aegon wordt ESG-analyse geïntegreerd in het Europese bedrijfsobligatie fonds om ervoor te zorgen dat ESG-factoren worden meegenomen. Aegon werkt hierbij samen met Sustainability. Zij leveren een evaluatie van de ESG-risico's van de betreffende bedrijven en deze worden hierop gerangschikt. Uitgangspunten waar rekening mee wordt gehouden zijn mensenrechten, wapens, gezondheid, arbeidsrechten en milieu. In het Beleid Verantwoord Beleggen van Aegon wordt concreet uitgewerkt wat dit betekent voor de beleggingen. Ook Aegon Asset Management is een UN PRI ondertekenaar.

NN Investment Partners als beheerder van Nederlandse hypotheek hecht veel waarde aan verantwoord beleggen. NN als vermogensbeheerder hanteert de principes voor Verantwoord Beleggen van de Verenigde Naties en belegt niet in controversiële wapens. Zij oefenen het stemrecht op aandelen actief uit in overeenstemming met het belang van hun klanten. NN is actief betrokken bij internationale initiatieven, waarbij het belang van een verantwoorde beleggingsaanpak voorop staat. Voor Nederlandse hypotheek is er geen specifiek duurzaamheidsbeleid ontwikkeld. Ook NNIP is ondertekenaar van de UN PRI beginselen.

Het belangrijkste doel van het integreren van ESG-factoren in de aanpak van Robeco voor het Global High Yield fonds is het verbeteren van het vermogen om de neerwaartse risico's van creditbeleggingen te beoordelen. De analisten maken daartoe uitgebreid gebruik van de duurzaamheidsgegevens van RobecoSAM en externe bronnen om een ESG-analyse te maken als onderdeel van de fundamentele analyse. Tot slot onderschrijft ook Robeco de UN PRI.

6.2 Integraal Risicomanagement

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. Het is de taak van het bestuur om deze risico's tijdig te identificeren, te beoordelen en daar waar nodig actie te ondernemen. Dit proces wordt uitgevoerd ten behoeve van het waarborgen van het pensioen van de deelnemers.

Risicomanagement wordt binnen het fonds gedefinieerd als voortdurend proces en betreft het beheersen van de risico's die de vastgestelde doelstellingen beïnvloeden. Dit betekent dat de risicomanagementactiviteiten worden uitgevoerd met een bepaalde periodiciteit, bedoeld om doelstellingen te bereiken en adequate input voor eventuele veranderingen binnen de besturing van de processen te leveren.

6.2.1 Risico-identificatie, -analyse en evaluatie

Onder begeleiding van de riskmanager wordt op continue basis het risicoprofiel met zowel financiële als niet financiële risico's gevoed (zijn alle risico's correct benoemd), beoordeeld (is het bestuur nog steeds van mening dat de risico-inschatting een juiste is) en het bestaan en de werking van de beheersmaatregelen getest (doen we als bestuur, wat we zeggen dat we doen?).

Daarbij is er continue focus op:

- Dominerende risico's bij uitbestedingspartners, beleggingen, processen;
- Ontwikkelingen en trends die relevant zijn voor uitbestedingspartners, beleggingen, processen, waardoor mogelijk een risico ontstaat;
- Kwantificering van de potentiële risico's;
- Lessons learned uit incidenten.

Elk geïdentificeerd risico wordt beoordeeld in termen van potentiële impact en kans van optreden. Dit geschiedt door de beoordeling van de bruto risico's (de risico's beoordeeld zonder rekening te houden met bestaande beheersmaatregelen) alsmede de beoordeling van de netto risico's (de risico's beoordeeld inclusief de bestaande beheersmaatregelen).

Risicobeoordelingscriteria zijn gedefinieerd voor zowel impact als kans van optreden. Daardoor zal ieder risico op basis van de vastgestelde impact en kans van optreden worden gerelateerd aan de risicobereidheid van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland.

Indien het netto risico nog niet het beoogde niveau heeft, wordt er een risicobeheersplan gecreëerd dat de uitvoering van de geselecteerde nieuwe en/of aanvullende risicobehandelingen in een tijdsraamwerk plaatst.

6.2.2 Ontwikkelingen in kader risicomanagement 2020

Vanuit het reguliere risicomanagementproces is er in 2020 een aantal onderwerpen besproken dat hieronder nader wordt toegelicht.

Volwassenheid Risicomanagement

Om het risicomanagementproces en de kwaliteit daarvan voldoende te borgen, toetst het bestuur haar volwassenheid met betrekking tot risicomanagement. Medio 2018 heeft het bestuur een zogenaamde 0-meting uitgevoerd met betrekking tot het volwassenheidsniveau IRM binnen HPPF. Uit deze 0-meting kwam de score 2,51. Het bestuur heeft besloten dat zij de IRM-volwassenheid op niveau 3,8 wil hebben per 1 januari 2020.

De uiteindelijke volwassenheid van het fonds met betrekking tot risicomanagement was eind 2019 vastgesteld op 3,41. Hiermee heeft het bestuur haar eigen doelstelling niet behaald, maar zijn er wel goede stappen voorwaarts gezet. Gegeven de ontwikkelingen rondom de Corona-crisis, de ontwikkelingen bij de werkgevers en de bijbehorende werkdruk heeft het bestuur ervoor gekozen de volwassenheid van het risicobeheer in het genoemde jaar niet uit te voeren. De volwassenheidsanalyse staat gepland voor het tweede kwartaal van 2021.

Risicomanagementsysteem (Cerrix)

Om als bestuur op efficiënte en effectieve wijze inzicht te hebben in het risicoprofiel, en van de opzet, het bestaan en de werking van de bijbehorende beheersmaatregelen, heeft het fonds in 2019 het risicomanagementsysteem Cerrix aangeschaft en geïmplementeerd. Sinds eind 2019 worden met behulp van Cerrix de control tests uitgevoerd en worden op basis daarvan de risicorapportages per kwartaal gegenereerd. Deze rapportages helpen het bestuur bij het hebben van actueel inzicht in haar risicoprofiel en de mate waarin de risico's effectief worden beheerst én waar eventuele verbetermaatregelen benodigd zijn.

Risico-inventarisatie CWO

De bij HPPF aangesloten werkgevers hebben aangegeven de mogelijkheid te onderzoeken om de uitvoering van de pensioenregeling onder te brengen bij een APF en dat zij verwachten het bestuur te zijner tijd een verzoek te doen voor een collectieve waardeoverdracht (CWO). Het bestuur heeft vanuit haar verantwoordelijkheid voor een evenwichtige belangenafweging een risico-inventarisatie, -beoordeling en -evaluatie uitgevoerd in relatie tot de beoogde CWO. Het resultaat van deze analyse (risico's, beheersmaatregelen en verbeteracties) is vastgelegd in het risicomanagementsysteem.

6.2.3 Significante risico's voor het fonds

De significante risico's valt uiteen in twee categorieën, te weten de financiële risico's en de niet financiële risico's. Bij beide categorieën wordt een nadere toelichting gegeven.

Niet financiële risico's

Integriteitsrisico

Het integriteitsrisico betreft het risico dat de integriteit van de instelling dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen. Het bestuur heeft eind 2020 de specifieke integriteitsrisico's en bijbehorende beheersmaatregelen, in aansluiting op haar eigen IRM-beleid, beoordeeld. De ontwikkeling van deze risico's worden middels de benoemde beheersmaatregelen gemonitord en er zijn in 2020 geen afwijkingen gesignaleerd door het bestuur.

Uitbestedingsrisico

Het uitbestedingsrisico betreft het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden (al dan niet binnen een groep, al dan niet aan de sponsor) uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad. Aangezien HPPF een groot deel van haar processen heeft uitbesteed is het uitbestedingsrisico een continu punt van aandacht voor het bestuur. Op basis van een risico-inschatting worden de beheersmaatregelen rondom de processen van de verschillende uitbestedingspartners periodiek getoetst op bestaan en werking. In het jaar 2020 heeft het bestuur een continu inzicht verkregen in het bestaan en de werking van de beheersmaatregelen gerelateerd aan de uitbestedingsrisico's. Het bestuur kon concluderen dat het merendeel van de risico's in 2020 binnen de risk appetite van het fonds vielen. Een uitzondering hierop vormde het plotselinge risico van discontinuïteit van de pensioenuitvoeringsorganisatie InAdmin RiskCo in mei 2020. Gedurende een groot deel van 2020 heeft het bestuur intensieve aandacht voor de beheersing van dit risico gehad in de vorm van veelvuldig overleg met alle in- en externe stakeholders. Daarnaast zal het bestuur in 2021 extra aandacht geven aan het opvolgen van acties voortvloeiend uit de ISAE 3000 en de ISAE 3402 rapportages geconstateerde tekortkomingen.

Operationeel en omgevingsrisico

Het operationeel risico betreft is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel proces-uitvoering. Omgevingsrisico is het risico als gevolg van buiten de instelling of groep komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Operationeel risico is het risico vanwege de onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke.

Operationele risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen etc. Het bestuur voert periodiek gesprekken met haar uitvoerders waarin de voortgang en performance worden geëvalueerd. Daarnaast worden de uitbestedingspartners beoordeeld op basis van de door hen geleverde rapportages (SLA rapportages, ISAE 3402 type II, risicorapportages en rapportages met betrekking tot eventuele incidenten).

IT-risico

Het IT-risico betreft het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continue of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT. In 2019 heeft het fonds haar IT-beleid vastgesteld gevolgd door een Bring Your Own Device-beleid voor de bestuurders en de directe ondersteuners van het fonds in 2020. In het integrale risicoprofiel zijn de IT-risico's van het fonds opgenomen. Deze risico's worden per kwartaal gevolgd op basis van de opzet het bestaan en de werking van de bijbehorende beheersmaatregelen. De bijbehorende verbeteracties worden opgesteld door en zijn belegd bij de daarvoor verantwoordelijke commissie.

Juridisch risico

Het juridisch risico betreft het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Dit risico ontstaat bijvoorbeeld bij een wijziging van regelgeving met gevolgen voor het fonds. Het voldoen aan wet- en regelgeving alsmede aanpassingen door wijzigingen daarin kan onder meer resulteren in hogere kosten. Ook kan nieuwe wetgeving van invloed zijn op waarderingen en/of het financiële beleidskader.

Het fonds beoogt dit te beheersen door onder meer kennis te nemen van ontwikkelingen (inclusief permanente educatie) en het inrichten van bestuurlijke processen/beheerskaders. Het bestuur heeft daarom verschillende functies en commissies aangesteld die de ontwikkelingen op hun aandachtsgebied volgen. Een voorbeeld hiervan is de Compliance Officer die de ontwikkelingen op het gebied van compliance en gerelateerde wet- en regelgeving volgt. Maar ook onze uitvoerders vervullen een belangrijke rol in het volgen van ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving.

Financiële risico's

Eind 2019 heeft er een ALM (Asset Liability Management) onderzoek plaatsgevonden. Hiermee krijgt het bestuur inzicht in de toekomstige verplichtingen van het fonds en de meest passende wijze van allocatie van het huidige vermogen om in de toekomst aan deze verplichtingen te kunnen voldoen. Hierbij spelen zogenaamde "slecht-weer scenario's" en "goed-weer scenario's" een grote rol. De uitkomsten van het ALM onderzoek zijn betrokken in de beleggingscyclus van het fonds.

Op basis van de risico-inschatting en de benoemde beheersmaatregelen behorend bij de financiële risico's is een verscherping van de aansluiting vervaardigd tussen de financiële performancerapportage en de invulling van de integrale risicorapportage. Door middel van de

integrale risicorapportage heeft het bestuur dus zicht op de financiële risico's van het fonds en de mate waarin deze worden beheerst.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor eventuele indexatie van opgebouwde pensioenrechten. De solvabiliteit wordt van maand tot maand gevolgd en aan DNB gerapporteerd op basis van de ontwikkeling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad.

De dekkingsgraad is in de eerste helft van 2020 gedaald als gevolg van de Corona-crisis en de aanhoudende daling van de rente. De beleidsdekkingsgraad is daarmee eveneens gedaald.

Matching-/renterisico

Dit betreft het risico als gevolg van het niet gematcht zijn van activa en passiva (inclusief off-balanceposten) dan wel inkomsten en uitgaven in termen van rentevoet, rente typische looptijden, basisvaluta, liquiditeit typische looptijden en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil.

Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat de duratie van de beleggingen en de verplichtingen niet gelijk zijn. Dit risico wordt gedeeltelijk afgedekt door het afstemmen van een deel van de vastrentende beleggingen op de duratie van de verplichtingen. De duratie van de verplichtingen wordt tot ongeveer 60% afgedekt. Hierbij wordt met behulp van staatsobligaties en renteswaps ook het curverisico zo goed mogelijk afgedekt, waardoor het pensioenfonds minder gevoelig is voor een verandering van de rentecurve.

De feitelijke afdekking van het renterisico op basis van de marktwaarde en voorziening ultimo 2020 was 60% en daarmee in lijn met het strategisch gewenste niveau.

Marktrisiko

Marktrisiko betreft het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen een (handels-)portefeuille. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde (of een afgeleide daarvan), zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden beperkt door diversificatie. Het bestuur streeft in zijn beleid naar een grote spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en regio's.

Valutarisiko

Valutarisiko betreft het risico als gevolg van onvoldoende afstemming tussen activa en passiva, dan wel inkomsten en uitgaven op het gebied van vreemde valuta. Binnen de returnportefeuille wordt valutarisiko gelopen. In principe wordt belegd in fondsen waarvan het valutarisiko niet is afgedekt. Het valutarisiko over de gehele beleggingsportefeuille wordt afgedekt door middel van een aparte valuta overlay bij Caseïs. Het pensioenfonds heeft geopteerd om het valutarisiko op de US-dollar, het Britse pond en de Japanse yen voor 100% af te dekken. Hierbij wordt een zogenaamde dakpanstructuur gehanteerd, waarbij elke maand een derde van de valuta-afdekking voor drie maanden wordt doorgerold. Op deze manier wordt ernaar gestreefd dat 80 tot 90% van het totale valutarisiko wordt afgedekt.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt al dan niet als gevolg van het aan restricties onderhevig zijn van buitenlandse betalingen.

Het bestuur heeft richtlijnen vastgesteld ten aanzien van het kredietrisico. Zo is specifiek gekozen voor een allocatie naar bedrijfsobligaties met een relatief hoge kredietkwaliteit (en beperkt kredietrisico) en bedrijfsobligaties met een lagere kredietkwaliteit (en een hoger kredietrisico). Op basis van deze richtlijnen vindt uitvoering plaats door participaties in gespecialiseerde beleggingsfondsen en mandaten. De commissie Balansmanagement monitort de uitvoering door de beleggingsfondsen en mandaten met betrekking tot het kredietrisico op kwartaalbasis te evalueren.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat liquiditeitstekorten optreden als gevolg van het onvoldoende op elkaar afgestemd zijn van de timing en de omvang van inkomende en uitgaande kasstromen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de korte termijn (liquiditeit). Het risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitspositie.

De aan het begin van het jaar ontvangen premie wordt niet belegd, maar liquide gehouden om de uitkeringen en andere verplichtingen in de loop van het jaar te voldoen. Er wordt daarbij een cashplanning bijgehouden waarbij tijdig kan worden vastgesteld of er voldoende liquide middelen aanwezig zijn om de maandelijkse pensioenuitkeringen en andere kosten te kunnen betalen.

In het kader van het herbalanceren wordt voorts elk kwartaal door het bestuur beoordeeld hoeveel gelden liquide moeten worden gehouden voor de betaling van de pensioenuitkeringen in de daaropvolgende maanden.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnische risico betreft het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. Bij het verzekeringstechnisch risico onderscheidt het fonds de drie belangrijkste verzekeringstechnische risico's:

- het langlevenrisico is het risico dat (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden later overlijden dan aangenomen in de veronderstellingen;
- het kortlevenrisico is het risico dat deelnemers eerder overlijden dan aangenomen in de veronderstellingen. Op dat moment gaat voor de deelnemers met een partner en/of kinderen een partner- en/of wezenpensioen in.
- het arbeidsongeschiktheidsrisico: is het risico dat meer deelnemers arbeidsongeschikt zijn dan aangenomen in de veronderstellingen.

Beheersing van het langlevenrisico vindt plaats doordat het fonds de meest recente overlevingstafel van het Actuarieel Genootschap bij de bepaling van de technische voorzieningen hanteert, waarin begrepen de verwachte toekomstige verbetering van de levensverwachting. Periodiek toetst het bestuur de correctiefactoren ten opzichte van de totale Nederlandse bevolking (ervaringssterfte).

Het fonds heeft ter dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico in de premiepensioenregeling een herverzekeringscontract gesloten bij Elips Life AG. Het overlijdensrisico in de middelloonregeling is in boekjaar 2020 eveneens herverzekerd bij Elips Life AG.

Overige verzekeringstechnische risico's, zoals het risico dat de huwelijksfrequenties en het leeftijdsverschil tussen de deelnemer en de partner afwijkt van de grondslagen, die gebruikt worden door het fonds worden periodiek getoetst door het bestuur. De overige verzekeringstechnische risico's zijn voor het laatst in 2019 getoetst.

Tot slot is de waardering van het verzekeringstechnisch restrisico opgenomen in het vereist eigen vermogen.

6.3 Gevoeligheidsanalyse

Indien risico's wijzigen zal dit effect hebben op de aanwezige en de vereiste dekkingsgraad.

Per 31-12-2020 is de aanwezige dekkingsgraad 112,2%, de vereiste dekkingsgraad is op basis van de strategische mix vastgesteld op 115,9%. In onderstaande aannames zal voor elk afzonderlijk risico het effect op de aanwezige en vereiste dekkingsgraad op basis van strategische mix worden beschreven.

6.3.1 Renterisico

Indien de rente daalt met 1%, zal dit een effect hebben op de voorziening pensioen verplichtingen en op de vastrente waarden. De voorziening pensioen verplichtingen stijgt met 21,0% en de renteafdekking bedraagt 60%. Dit betekent dat de dekkingsgraad daalt naar 103,8%. Een rentedaling van 1% heeft dus een daling van de dekkingsgraad met 8,4%-punt tot gevolg.

De vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische mix stijgt van 115,9% naar 116,2%. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat bij een daling van de rente de nagenoeg gehele rentetermijnstructuur onder de 0% komt te liggen. Omdat het renterisico wordt berekend met een procentuele schok op de rentetermijnstructuur, wordt het scenario van een rentestijging minder gunstig dan het scenario van een rentedaling (een procentuele schok op een negatief percentage doet dit percentage immers stijgen). Hierdoor ontstaat de situatie dat, conform de voorschriften van DNB, het renterisico bij een rentestijging groter wordt dan bij een rentedaling. Dit leidt tot een stijging van de vereiste dekkingsgraad van 0,3%-punt.

6.3.2 Zakelijke waarden risico

Indien de zakelijke waarden dalen met 5% zou dit betekenen dat de totale activa zou dalen met 1,7%. De voorziening pensioen verplichtingen zou niet beïnvloed worden door de daling van de zakelijke waarden. Dit betekent dat de dekkingsgraad zou dalen met 1,9%-punt naar een dekkingsgraad van 110,3%.

De vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische mix zal gelijk blijven op 115,9%. De strategische verhouding tussen zakelijke, vastrentende en overige waarden zal namelijk niet wijzigen.

6.3.3 Valutarisico

Het pensioenfonds heeft voor € 193,2 miljoen beleggingen in opkomende markten en voor € 813,4 miljoen in ontwikkelde niet euro landen. Aangenomen wordt dat de beleggingen in opkomende markten niet zijn afgedekt en enkel de USD, GBP en JPY in de ontwikkelde niet euro landen 100% zijn afgedekt. Het pensioenfonds heeft voor € 693,6 miljoen belegd in een van deze drie valuta. Dit betekent dat over € 313,0 miljoen van de beleggingen valutarisico wordt gelopen. Indien de valuta koersen met 5% zouden dalen, zouden de niet-euro beleggingen dalen met ongeveer € 15,65 miljoen. Dit heeft als gevolg hebben dat de dekkingsgraad daalt met 0,7%-punt naar 111,5%.

De vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische mix blijft nagenoeg gelijk.

6.3.4 Grondstoffenrisico

Het pensioenfonds heeft geen belegd vermogen in grondstoffen, er is dus geen sprake van een grondstoffenrisico. Een daling of stijging van de grondstoffen heeft geen effect op de aanwezige of vereiste dekkingsgraad.

6.3.5 Kredietrisico

Een verhoging van de creditspread heeft invloed op de aanwezige dekkinggraad doordat de waarde van de vastrentende portefeuille afneemt. De gewogen creditspread over de gehele portefeuille bedraagt 94 basispunten ultimo 2020. Indien de creditspread verdubbelt van 94 basispunten naar 189 basispunten dan nemen de vastrentende waarden (60,5% feitelijke mix) ongeveer met 6,6% af. De aanwezige dekkinggraad daalt naar ongeveer 108,2% bij een verdubbeling van de creditspread.

De vereiste dekkinggraad wijzigt ook indien de credit spread stijgt. Het effect van de voorgeschreven schokken wordt gedempt door de stijgende credit spread waardoor het vereist eigen vermogen op basis van de strategische mix daalt naar 115,4%.

In de volgende tabel zijn bovengenoemde cijfers terug te vinden:

Scenario	Wijziging	Aanwezige dekkinggraad	vereiste dekkinggraad obv strategische mix
Oorspronkelijk scenario		112,2%	115,9%
Rente risico	rente daalt 1%	103,8%	116,2%
Zakelijke waarde risico	daling van de zakelijke waarde met 5%	110,3%	115,9%
Valuta risico	daling van valutakoersen met 5%	111,5%	115,9%
Grondstoffen risico	n.v.t.	112,2%	115,9%
Krediet risico	gewogen credit-spread totale portefeuille verdubbelt van 94 naar 189 basispunten	108,2%	115,4%

6.4 Communicatie

Goede communicatie met de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden acht het bestuur van groot belang. Pensioencommunicatie heeft als doel om adequaat te informeren zodat de deelnemer:

- weet hoeveel pensioen te verwachten is;
- kan nagaan of dit voldoende is;
- inzicht heeft in de keuzes en gevolgen van belangrijke levensgebeurtenissen;
- zich bewust is van de risico's van de pensioenvoorziening.

Het pensioenfonds heeft ten behoeve van de communicatie een communicatiebeleidsplan en stelt elk jaar een communicatiejaarplan vast. In het jaarplan wordt de communicatiekalender opgenomen en wordt onder meer aangegeven welke campagnes er worden gevoerd via de website, wat de reguliere communicatie zal zijn en welke communicatieprojecten aandacht zullen krijgen. Het pensioenfonds heeft voorts een interactieve website: www.hp-pensioenfonds.nl.

Op deze website is algemene en actuele informatie opgenomen over het pensioenfonds en zijn er aparte onderdelen voor respectievelijk actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Elke maand wordt via deze website de actuele stand van de dekkinggraad vermeld met een toelichting op de ontwikkeling van de financiële positie.

Tevens is aandacht gegeven aan de actualisering van de pensioenreglementen, het uniform pensioenoverzicht, het pensioenakkoord, de bestuurswijzigingen en de verkiezingen voor onder andere het verantwoordingsorgaan. Nieuw in 2020 is de plaatsing van een samenvatting van het jaarverslag over 2019 met de belangrijkste informatie uit het jaarverslag in vogelvlucht. Tevens zijn diverse informatiebulletins op de website geplaatst met informatie over het pensioenfonds en algemene ontwikkelingen op pensioengebied.

De website heeft ook een 'Op Koers'-module, waarin de deelnemers zelf hun toekomstige uitgaven kunnen vergelijken met hun pensioeninkomsten. Voor oudere deelnemers heeft 'Op Koers' ook een pensioenplanner zodat zij zelf inzicht kunnen krijgen in de mogelijkheden met betrekking tot hun toekomstige pensioenuitkering. Daarnaast is Pensioen 1-2-3 online beschikbaar.

Alle actieve deelnemers en pensioengerechtigden hebben in 2020 een pensioenoverzicht ontvangen. Het pensioenoverzicht is gebaseerd op het model voor het Uniform Pensioen Overzicht (UPO) dat de Stichting voor de Arbeid in samenspraak met de pensioenfonds heeft opgesteld. Met name aan de toelichting bij de UPO is veel aandacht besteed om deze leesbaarder en begrijpelijker te maken.

Eind 2020 is er een deelnemersonderzoek uitgevoerd waar pensioencommunicatie een onderdeel van uitmaakte. Dit is een vervolg geweest op het deelnemersonderzoek uit 2017. Uit het onderzoek is onder meer naar voren gekomen dat de deelnemers zich bewust bezig houden met pensioenzaken. De website wordt door veel deelnemers gebruikt om informatie over pensioen te vinden. Men is over het algemeen tevreden met de informatie die wordt aangeboden. De module 'Op Koers' met een pensioenplanner wordt slechts door een beperkt aantal deelnemers gebruikt. De deelnemers staan open voor het ontvangen van digitale communicatie, bijvoorbeeld voor het doorgeven van wijzigingen en mutaties. Uit het onderzoek blijkt voorts dat het pensioenfonds goed scoort bij de deelnemers en blij zijn met de geleverde dienstverlening.

Tot slot hebben alle (gewezen) deelnemers, pensioen- en aanspraakgerechtigden op 19 januari 2021 een brief ontvangen waarin we hen hebben geïnformeerd dat de werkgevers gezamenlijk op 24 december 2020 de uitvoeringsovereenkomsten hebben opgezegd. In dit schrijven hebben we tevens verwoord dat de werkgevers Collectieve Waardeoverdracht wensen naar nieuwe uitvoerders en kort aangegeven wat de te volgen stappen zijn. Voor actuele informatie hebben we iedereen verwezen naar de website en hen opgeroepen zich op de website te registreren.

Namens het bestuur,

Koos van der Straaten, voorzitter

Rob Korevaar, vicevoorzitter

Amstelveen, 29 juni 2021

7. Raad van Toezicht

Inleiding en normenkader

Ingevolge artikel 5 van de statuten van Pensioenfonds Hewlett Packard Nederland heeft het fonds met ingang van 14 mei 2019 een Raad van Toezicht (RvT).

De taken en bevoegdheden van de RvT worden bepaald door het wettelijk kader en hetgeen is opgenomen in de statuten en reglementen van het fonds. De Raad hanteert bij het uitoefenen van haar toezicht een normenkader dat is gebaseerd op de toezicht-codes van 14 april 2014 en 17 april 2019 opgesteld door de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioenfondsen (VITP).

De Raad houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het fonds en is onder andere belast met het toezicht op een adequate risicobeheersing en een evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De Raad betreft bij haar taak de naleving door het bestuur van de Code Pensioenfondsen. De Raad ziet het verder als haar taak het bestuur met raad terzijde te staan en op die wijze bij te dragen aan het realiseren van de doelstellingen van de organisatie, de kwaliteit van de besturing en een integere en beheerste bedrijfsvoering.

Organisatie

De RvT heeft gedurende 2020 afscheid genomen van bestuurders, wegens het bereiken van de statutaire benoemingsduur. Zij representeerden samen heel veel jaren van ervaring in het fonds. Ieder van hen wordt hartelijk dankgezegd voor hun waardevolle bijdragen over de jaren. Tegelijkertijd heeft de RvT 3 nieuwe leden van het bestuur mogen toetsen op compatibiliteit met het voorliggende functieprofiel. De RvT is van oordeel dat zij allen in staat moeten worden geacht een waardevolle bijdrage aan het bestuur te zullen leveren in deze complexe en verwarrende tijd.

Speelveld

Het bestuur van HPPF heeft het afgelopen jaar bloot gestaan aan een aantal uitdagingen.

In de eerste jaarhelft heeft het bestuur veel tijd besteed aan het project Governance 2.0. Aanleiding voor dit project was de zelfevaluatie van het bestuur. Project Governance 2.0. heeft ertoe geleid dat sinds 1 juli 2020 het bestuur een herijkte commissiestructuur hanteert. De invoering van de herijkte commissiestructuur met daarbij een duidelijke beschrijving van taken en verantwoordelijkheden zorgt naar het oordeel van het bestuur, en in het verlengde daarvan de RvT, voor een betere inrichting en werkverdeling binnen het bestuur.

Overigens werd het bestuur in de eerste jaarhelft geconfronteerd met een acute situatie bij haar administratieve uitbestedingspartner InAdmin RiskCo bv. InAdmin RiskCo rapporteerde in het voorjaar van 2020 dat zij serieuze betalingsproblemen ondervond en dat zij diensgevolge maatregelen moest nemen. Gedurende enkele maanden heeft het bestuur van HPPF mede in overleg met andere service-afnemers van InAdmin RiskCo veel tijd en energie moeten steken in de beheersing van de hiermee samenhangende issues. Met de overname van InAdmin RiskCo door Achmea en Pensioenfonds PGB, waarbij CGI-dienstverlener verantwoordelijk wordt voor softwareontwikkeling en hosting van de systemen van InAdmin RiskCo, is het bedrijf in rustiger vaarwater terecht gekomen. Naar het oordeel van de Raad heeft het bestuur de ontstane situatie rond InAdmin RiskCo zeer voortvarend en daarbij adequaat geadresseerd.

In 2019 is door de 3 werkgevers resp. HP Inc. (HPI), Hewlett Packard Enterprise (HPE) en DXC Technology (DXC) een onderzoek gestart naar een mogelijk andere wijze van uitvoering van de pensioenregeling. Dit heeft in december 2020 geleid tot gezamenlijke opzegging door de werkgevers van de uitvoeringsovereenkomst aan het pensioenfonds. Het pensioenfonds heeft na beraad en

inwinnen van extern advies besloten de wens van de werkgevers binnen de mogelijkheden van de Pensioenwet te willen accommoderen door hun toekomstige pensioenopbouw samen te laten vallen met een beoogde Collectieve Waarde Overdracht, en deze gelijktijdig onder te brengen bij een APF/PPI. De Raad heeft inmiddels kennis kunnen nemen van een plan van aanpak voor deze beoogde transitie, inclusief een uitgebreide analyse van de key-risico's voor dit traject. Het informeren en meenemen van de stakeholders (en met name de deelnemers) in het CWO-traject heeft vanzelfsprekend de uiterste aandacht van het Bestuur van het fonds. De RvT is vooralsnog van oordeel dat zij goed geïnformeerd wordt en zij heeft zich niet onbetuigd getoond in het reflecteren, benchmarken en challengen van de gedachten die door het bestuur dienaangaande werden opgebracht.

Het CWO-traject zal een dominante issue blijken voor de agenda en werkzaamheden van het bestuur, VO, zowel als de RvT in 2021. In de stappen welke tot nu toe zijn gezet door het bestuur, wordt naar het oordeel van de RvT -terecht- veel aandacht besteedt aan een goede inrichting van het proces en is er ruim aandacht voor een zorgvuldige afweging van de belangen van de verschillende stakeholders. Het is de wettelijke taak van de RvT om tot een eigen oordeel en afweging te komen betreffende de besluitvorming inzake een voorgenomen CWO c.q. liquidatie van het Fonds. De RvT zal, waar nodig geadviseerd door externe deskundigen, krachtens wet en statuten uiteindelijk haar goedkeuring moeten hechten aan het bestuursbesluit tot liquidatie en CWO.

De RvT is van oordeel dat het bestuur vooralsnog adequaat is voorbereid op deze uitdaging en goed gefocust is op de relevante onderdelen, en met name ook voor de evenwichtige belangenafweging, welke samenhangen met de opkomende beoogde besluitvorming.

Tot slot kan natuurlijk de impact van de Covid-19 pandemie niet onbesproken blijven in dit speelveld-overzicht. Organisatorisch, sociaal, fysiek zowel als operationeel stond en staat het bestuur bloot aan volstrekt onbekende grootheden die het gevolg zijn van deze pandemie. En het einde hiervan is (nog) niet in zicht. Het bestuur heeft zich, naar het oordeel van de RvT, vooralsnog voortreffelijk het fonds door deze lastig situatie weten heen te loodsen.

Governance

De RvT was teleurgesteld in haar beperkte betrokkenheid bij het tot stand komen van (de besluitvorming inzake) het Governance 2.0 project. Gaandeweg de voortgang van het project werden targets beter inzichtelijk en heeft de RvT vastgesteld dat de buy-in van de leden van het bestuur de verhoudingen in rustiger vaarwater heeft gebracht.

Mede op basis van deze observatie, is de RvT van oordeel dat het bestuur zich adequaat van haar rol heeft gekweten om sturing te geven aan het Fonds.

Inzake de verhoudingen versus het Verantwoordingsorgaan (VO) kan opgemerkt worden dat ook hier een reset heeft plaatsgevonden als gevolg van het (voorgenomen) vertrek van de voorzitter van het VO. De werkgever(s) die een voordrachtrecht bezitten voor een lid van het VO, hebben de tijd genomen om een opvolger voor de vacante rol van de heer Van der Straaten te vinden. De werkgevers hebben uiteindelijk laat in 2020 in de persoon van mevrouw Boelhout een invulling van de ontstane vacature in het VO gevonden. Overigens, wij verheugen ons op de komende samenwerking met het VO en wensen mevrouw Boelhout veel succes in haar rol als voorzitter van het VO.

De RvT heeft waargenomen dat, ondanks deze bemerkingen en veranderingen, het bestuur nieuwe impulsen heeft gevonden om haar beleid te verklaren aan het VO en aan haar verantwoording af te

leggen. De RvT is van oordeel dat het bestuur daarmee in de verslagperiode in casu zich goed heeft gekweten van haar wettelijke taak.

Tot slot, de RvT heeft niettegenstaande de complexiteit welke werd veroorzaakt door onder andere de covid-19-pandemie, gelegenheid gevonden om in 2020 een zelfevaluatie uit te voeren onder begeleiding van een externe deskundige. De resultaten daarvan zijn met het bestuur gedeeld.

Risicomanagement

De RvT constateert -terecht- veel aandacht voor het risicoprofiel en -houding van het fonds binnen de kaders van de Missie en Strategie van het Fonds. Als uitvloeisel van het Governance 2.0-project, kent het fonds thans een duidelijk onderscheid naar “going concern” (in fonds termen: de “run”)- en daarnaast “afwijkend van going concern” (“change” genoemd) projecten met ieder een eigen dynamiek en daarmee samenhangend eigen risico karakteristieken. Daarnaast onderkent het fonds overkoepelende risico’s tussen run- en change projecten met een goede duiding van het eerste en tweedelijns risicomanagement. De RvT stelt met genoegen vast dat er thans een verbeterde afstemming plaatsvindt tussen de eerste en tweede lijn risicobeoordeling en opvolging.

Voor de run-projecten blijven de ontwikkelingen bij InAdmin RiskCo om veel aandacht van het fonds vragen. Het fonds heeft er inmiddels voor gekozen om aan te sluiten bij het gezamenlijke klantenoverleg van InAdmin RiskCo teneinde optimaal geïnformeerd de inherente keuzes te maken die op het pad van het Fonds komen. De RvT blijft met name bezorgd over de gesignaleerde tekortkomingen in de IT-sfeer en het tempo waarop deze tekortkomingen worden geadresseerd. De RvT neemt er kennis van dat de Nederlandsche Bank NV zich institutioneel bij het toezicht van InAdmin RiskCo heeft geïnvolveerd.

DNB heeft in diverse gesprekken met een delegatie van de bij RiskCo aangesloten partijen, nadrukkelijk aangegeven om uit efficiëntie overwegingen zelf de mitigatiefase van het IT-beveiligingsonderzoek bij RiskCo aan te willen sturen, via een zogenaamd “betrokken fonds”, niet zijnde het HP Pensioenfonds. DNB heeft daarbij aangegeven de aangesloten fondsen van de voortgang op de hoogte te houden. Het bestuur maakt hier dankbaar gebruik van en heeft aangegeven de voortgang op de voet volgen.

De RvT heeft ten aanzien van de acute betalingsproblemen bij InAdmin RiskCo een aantal kritische vragen gesteld inzake de monitoring van uitbestedingspartners in het algemeen en InAdmin RiskCo in het bijzonder. Deze zijn niet alle genoegzaam en tijdig beantwoord geworden, edoch de RvT is voor het overige van mening dat de bedrijfsvoering van het fonds door het bestuur van goed niveau is. Naar het oordeel van de RvT is het bestuur voldoende in control.

De RvT is van oordeel dat het fonds de opzet van het (integrale) risicomanagement thans op orde heeft. De RvT zal in 2021 met name toezien op de verdere werking en effectiviteit ervan.

Beleggingen

Door de Covid19-pandemie werd het fonds initieel geconfronteerd met een forse waardedaling van de beleggingen. De waardeontwikkeling leidde ertoe dat de verhouding tussen de matchingsportefeuille en de rendementsportefeuille buiten de bandbreedte kwam te liggen. Conform het geformuleerde beleid heeft het bestuur op voorstel van de Commissie Balans Management besloten om de wegingen aan te passen in overeenstemming met de richtlijnen. Ook heeft het fonds een verdere studie laten verrichten naar het herbalanceringsbeleid. De RvT concludeert dat het bestuur en de Commissie Balans Management in deze moeilijke periode standvastig en consequent haar beleid en, naar het oordeel van de RvT, adequaat onderbouwd heeft

voortgezet. Het door het fonds gehanteerde beleid heeft er mede toe bijgedragen dat de dekkingsgraad zich in de loop van het jaar heeft weten te herstellen.

In voorbereiding op de voorgenomen CWO van de opgebouwde pensioenaanspraken en opgebouwde pensioenkapitalen is het bestuur voornemens een ALM studie uit te laten voeren, waarbij ten behoeve van de deelnemers vanwege de verschillende werkgevers onderzocht zal worden de situatie voor en na de beoogde CWO'. Het bestuur geeft er hiermee blijk, naar het oordeel van de RvT het proces zorgvuldig in te richten.

Op het gebied van ESG-beleid ziet de RvT ruimte voor verdere aanscherping van het beleid. In het afgelopen jaar zijn de ontwikkelingen op dat gebied beperkt gebleven. Het beleid, zoals beschreven in de Ethische beleggingscode van het fonds, bestaat vooral het volgen van het beleid zoals dat door onderliggende fondsmanagers wordt vormgegeven en is daarmee daarvan een afgeleide.

De Raad van Toezicht heeft zich in 2020 een aantal maal bezorgd getoond over de kosten van de pensioenuitvoering. Een daartoe strekkend rapport waarbij de kosten per deelnemer vergelijkenderwijs over een aantal fondsen werd gebenchmarkt, was voor het fonds weinig flatteus. De budgetoverschrijding in het boekjaar 2020 is uitlegbaar/verklaarbaar, maar is in de kern geen toonbeeld van schoonheid. De RvT heeft met het bestuur afspraken gemaakt om voor de toekomst budgetten en bewaking daarvan te agenderen en aldus te bewaken. Daar staat tegenover dat de kosten van Vermogensbeheer zeer beheerst zijn geweest. De RvT spreekt hierover graag haar waardering uit.

Evenwichtige belangenafweging

Zoals eerder al aangegeven is het bestuur in de verslagperiode geconfronteerd geworden met sponsors die onderzoek hebben gedaan naar mogelijk alternatieve pensioenregelingen, alternatieve uitvoeringsregelingen en nader onderzoek naar de rechten en verplichtingen zoals vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomsten. Het bestuur heeft zich in dit domein zo veel als mogelijk robuust opgesteld met heldere opvattingen en een daarmee samenhangende visie. Zij heeft dit -met instemming van de RvT- duidelijk gecommuniceerd naar de werkgevers. De problematiek welke voortvloeit uit of samenhangt met de verschillende door het fonds gehanteerde (administratieve) dekkingsgraden en de inherente gevolgen voor de deelnemers (en daarmee in het domein van de evenwichtige belangenafweging) zijn door het bestuur duidelijk beschreven in nota's en presentaties en -zoals hiervoor al werd gememoreerd- de RvT is door het bestuur duidelijk en frequent geïnformeerd. De RvT heeft zich vergewist dat de evenwichtige belangenafweging centraal staat in de bestuurlijke overwegingen. De RvT is in dit kader onder de indruk over de kwaliteit van de producties en de organisatie van het proces rond de beoogde liquidatie van het fonds en de zes voorgenomen CWO's. Het moge duidelijk zijn dat dit fenomeen zich dominant in 2021 zal blijven manifesteren, zolang de sponsors met alle overige stakeholders niet gezamenlijk tot een evenwichtige afronding komen.

De Raad van Toezicht is van oordeel dat met de ontwikkelingen vanwege de werkgevers het bestuur adequaat reageert op een sterk veranderende omgeving en dat zij daarmee impliciet een veranderende Missie & Visie van het fonds ontwikkelt waarbij zij alle stakeholders goed involveert. Ook voor wat betreft de communicatie-inspanningen naar alle stakeholders heeft de RvT veel waardering.

Tot slot

De Raad dankt het bestuur voor al haar inspanningen in het afgelopen jaar en professionele samenwerking met zowel het “dagelijks” als het voltallige bestuur. Ook hecht de Raad eraan de prettige en constructieve samenwerking met het Verantwoordingsorgaan te memoreren.

De Raad ziet de samenwerking voor het volgende jaar met het bestuur en het Verantwoordingsorgaan met vertrouwen tegemoet.

8. Verantwoordingsorgaan

8.1 Inleiding

Het verantwoordingsorgaan (VO) handelt onafhankelijk. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan met de reactie daarop van het bestuur wordt altijd gelijktijdig met het jaarverslag gepubliceerd. Verantwoording dient te worden afgelegd over het beleid en de wijze waarop het is gevoerd en over de naleving van de “Principes voor goed Pensioenfondsbestuur”. In het verslagjaar speelden bij HP Pensioenfonds de volgende belangrijke thema's:

- Beëindiging uitvoeringsovereenkomst door de werkgevers.
- Volgen van de ontwikkelingen over het pensioenakkoord.
- Professionalisering van de uitvoeringsorganisatie.

8.2 Taak en werkwijze VO

Het VO bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers (1), werknemers (2), gewezen deelnemers (1) en gepensioneerden (2). De samenstelling van het VO is eerder genoemd in het verslag en staat onder § 5.1.4.

Bij de verantwoording door het pensioenfondsbestuur toetst het VO of het door het bestuur uitgevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst dusdanig zijn uitgevoerd dat met de belangen van de verschillende partijen verstandig is omgegaan en met die belangen ook op een evenwichtige wijze rekening is gehouden. Het VO vormt zich een beeld op basis van schriftelijke informatie, het horen van commissies, deelname aan werkgroepen, consultatie van de externe adviseur van Sprekels en Verschuren en het jaarverslag.

In 2020 heeft het VO haar maandelijkse reguliere vergaderingen gehouden, waarbij de voorzitter van het bestuur aanwezig was om een toelichting op het beleid te geven en vragen van het VO te beantwoorden. Verder heeft het VO deelgenomen aan enkele projectvergaderingen in het kader van toekomstige ontwikkelingen van het pensioenfonds (project Nexus). Er is extra overleg geweest in het kader van het premiebeleid voor de komende 5 jaar. VO en bestuur hebben 2 keer een gezamenlijke vergadering gehouden. Naast een regelmatig overleg (3 maal in 2020) tussen VO en RvT is er ook een 6-wekelijks overleg tussen de voorzitters van VO, RvT en bestuur.

Gezien de nieuwe samenstelling van het VO, is een inventarisatie gedaan naar het aanwezige kennisniveau. Voor het VO als geheel is de deskundigheid op alle aandachtsgebieden op een ruim voldoende niveau. Voor de individuele VO-leden is er een opleidingsplan opgesteld indien er sprake is van lacunes. In verband met de corona maatregelen, waardoor trainingen op locatie niet konden plaatsvinden, is besloten een SPO-training over de te verwachten Transitie naar een andere pensioenuitvoerder en Liquidatie van Pensioenfondsen te verplaatsen naar 2021.

8.3 Uitgebrachte adviezen

Het verantwoordingsorgaan heeft in 2020 adviezen uitgebracht over:

1. Eenduidigheid opzegtermijnen uitvoeringsovereenkomsten werkgevers
2. Inkoop in het pensioenfonds met kapitaal opgebouwd buiten het fonds
3. Opheffing compartimenten
4. Premiebeleid 21-25
5. Externe Inkoop met opgebouwde kapitalen (op verzoek van HPE)
6. Adviesaanvraag beloning secretaris

Met uitzondering van advies nr. 3 zijn alle adviezen positief uitgebracht. Waarbij opgemerkt dient te worden dat met name het premiebeleid veel extra tijd heeft gekost, doordat in eerste instantie de informatie onvoldoende was. Op verzoek van het VO is dit aangevuld.

De ingediende adviesaanvraag “Opheffing compartimenten” is uitgebreid met het bestuur en diens adviseur besproken. Aangezien een belangrijk uitgangspunt in deze adviesaanvraag wijzigde, heeft het VO geadviseerd “Om de compartimentsdekkingsgraden niet op te heffen, maar dit op een natuurlijke manier te laten plaatsvinden op het moment dat er daadwerkelijk ondernemingen uit het fonds zullen treden”. Voor de betekenis van compartimenten verwijzen we naar hoofdstuk 5.13 van dit verslag.

Voor de premievaststelling 2021 heeft het VO géén formele adviesaanvraag ontvangen, omdat het bestuur van mening was, dat dit in de lijn van het eerder goedgekeurde advies premiebeleid 2021 – 2025 lag. Het VO heeft wel de cijfers voor de premievaststelling 2021 ontvangen maar vlak voor de laatste vergadering met het bestuur in 2020. Op dat moment had een adviesaanvraag geen zin meer. Het VO heeft in deze het bestuur verzocht in de toekomst een adviesaanvraag over dit onderwerp voor te leggen.

Vorig jaar zijn een aantal afspraken gemaakt tussen bestuur en VO over het proces van adviesaanvragen. Het VO merkt een verbetering in het proces, vooral doordat het bestuur het VO in een vroeg stadium van relevante informatie voorziet, bijvoorbeeld door het organiseren van overleggen met de adviseur van het fonds waarbij alle ruimte is om vragen te stellen. Wel ziet het VO ruimte voor verdere verbetering, zo wenst het VO een versterkte focus op de evenwichtige belangenafweging en de vastlegging daarvan bij besluiten.

8.4 Balans Management

Bij de uitvoering van haar taak toetst het VO het beleid aan de geformuleerde doelstellingen en uitgangspunten van HPPF, inclusief het (strategische) beleggingsbeleid. Primair gaat het om het kunnen voldoen aan de pensioenaanspraken van de deelnemers. Daar is onder meer een goede beleggingsmix en gepaste risicohouding voor nodig. Het beleggingsrendement is tevens van belang voor de waardevastheid van de pensioenen.

Aan de hand van uitgevoerde studies (Haalbaarheidstoets en ALM) door deskundigen en toelichtingen daarop heeft het VO zich een beeld gevormd over het (uitgevoerde) beleggingsbeleid. Het volgende is vastgesteld:

- Haalbaarheidstoets (60-jaars horizon) en ALM studie (15-jaars horizon): zowel bij het mediane als slechtweerscenario blijven beleggingsresultaat en koopkracht binnen de uitgangspunten van HPPF;
- Vanwege de onzekerheid over rente- en inflatieontwikkeling (i.c. Covid-19 situatie) is extra voorzichtigheid meegenomen in de berekeningen;
- De (eigen) aannames voor eerdere ALM studies en de uiteindelijke uitkomsten zijn door het bestuur geëvalueerd; het VO had graag kennis genomen van de uitkomst van deze evaluatie.
- Het netto beleggingsresultaat over 2020 lag boven de benchmark, hetgeen erg positief is.

Samengevat is het VO positief over het gevoerde (strategische) beleggingsbeleid van het bestuur.

8.5 Risicomanagement

Naast financiële risico's heeft HPPF te maken met tal van andere risico's. Zoals in dit jaarverslag te lezen wordt hier veel aandacht aan besteed. Vanwege geconstateerde IT kwetsbaarheid bij een uitbestedingspartner heeft het VO haar zorgen aangaande IT risico's en afdoende maatregelen gedeeld met het bestuur.

8.6 Communicatie

Het bestuur heeft de basis communicatie met deelnemers op orde. Toch ziet het VO graag dat de bewustwording over pensioen bij deelnemers groter wordt. Dit is mogelijk door naast de wettelijke, verplichte communicatie (UPO) regelmatig met deelnemers te communiceren waarbij gebruik gemaakt wordt van een mix van communicatiemiddelen en waarbij meer aandacht is voor de verschillende wijzen waarop mensen informatie tot zich nemen (schriftelijk, visueel of auditief).

De overgang van de DC-kapitalen naar ABN AMRO is vrij geruisloos verlopen. Het bestuur heeft met de uitvoerder gesprekken gevoerd over lacunes in de uitvoering en aangegeven dat deze punten opgelost zijn.

8.7 Bestuursbureau

Het bestuursbureau is medio 2019 aangesteld. Het bestuursbureau heeft ook nieuwe IT-systemen geïntroduceerd, waarvan zeker in het begin weinig gebruik is gemaakt. Het VO constateert dat de kosten van het bestuursbureau in 2020 sterk zijn gestegen. Het bestuursbureau is er primair voor de ondersteuning van het bestuur, maar daarnaast ook de verbinding tussen bestuur en VO. Aan dat laatste moet het VO nog steeds wennen, aangezien alles niet alleen formeler gaat dan voorheen, maar ook bureaucratischer. Door personele wisselingen binnen het bestuursbureau heeft het VO wisselende ervaringen met het bestuursbureau gehad.

8.8 De toekomst

Onze aanpak van alle veranderingen (adviesaanvragen) die ons in de komende periode te wachten staan is om vroegtijdig met het bestuur en een externe adviseur de gevolgen in kaart te brengen. Dat proces is al in het laatste kwartaal van 2020 begonnen. De drie ondernemingen van HP hebben kort voor het einde van het jaar 2020 de uitvoeringsovereenkomsten opgezegd en dat heeft tot gevolg dat in 2021 veel besluiten moeten worden genomen door het fonds om een goede overgang naar een andere partij verantwoord te laten geschieden. Zorgvuldigheid is daarom het motto van het VO. Daarnaast staat er een nieuw pensioenstelsel voor de deur waarvoor ook een keuze van richting gemaakt moet worden. In eerste instantie zou deze keuze uiterlijk op 1 januari 2022 gemaakt moeten zijn, maar dat is een jaar opgeschoven.

8.9 Oordeel/advies

Het VO oordeelt over het algemeen positief over het handelen van het bestuur met betrekking tot de beleidsvorming, de gemaakte keuzes en de uitvoering. Het VO ziet echter wel enkele aandachtspunten, welke verbetering behoeven. Op basis hiervan adviseren wij het bestuur in de toekomst rekening te houden met de volgende punten:

1. Zorg dat er meer transparantie komt over evenwichtige belangenafweging middels goede verslaglegging.
2. Vraag tijdig advies met name daar waar het gaat om wettelijk verplichte adviesaanvragen.
3. Besteed veel aandacht aan communicatie naar de deelnemers. Alleen schriftelijke communicatie (veelal via de website) is onvoldoende.

8.10 Vooruitblik

De voorgenomen transitie van HP Pensioenfonds is een complex proces met een grote impact dat bovendien een grote investering qua tijd en kosten vraagt. Tegelijkertijd moet het bestuur invulling geven aan haar reguliere taak, het uitvoeren van de pensioenregeling. Om haar taak goed uit te voeren, wil het VO in het aankomende jaar extra aandacht voor de evenwichtige belangenafweging en verantwoording over het beleid. Dit betekent naast het tijdig informeren, een goede onderbouwing geven met daarbij een inzichtelijke belangenafweging waarbij zowel positieve als negatieve aspecten benoemd worden en inclusief een motivatie voor de gekozen oplossingsrichting. Een delegatie van het VO is betrokken bij de voorbereiding van de besluitvorming, zodat het VO in staat is de uiteindelijke besluiten goed te beoordelen.

Heldere communicatie naar de deelnemers, blijft het VO cruciaal vinden. De transitie naar andere pensioenuitvoerder(s) maakt pensioencommunicatie nog belangrijker. Deelnemers krijgen vaak schriftelijke informatie, maar aanvullende informatie met een inzet van een mix aan communicatiemiddelen (schriftelijk, beeld, geluid), is nodig om deelnemers echt goed te informeren en bewust te maken van eventuele gevolgen van de transitie.

Elders in dit jaarverslag is aangegeven dat de administratie goed op orde is. Toch vraagt het VO extra aandacht voor een correcte overdracht van de opgebouwde pensioenen en pensioenkapitalen,

Het Pensioenakkoord is ook in 2021 een onderwerp waarbij het VO voor het bestuur een belangrijke gesprekspartner blijft.

Jolande Boelhouwer (voorzitter)

Klaas Nienhuis (secretaris)

8.11 Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft met belangstelling kennisgenomen van het verslag en constateert dat het verantwoordingsorgaan over het algemeen positief oordeelt over het handelen van het bestuur met betrekking tot de beleidsvorming, de gemaakte keuzes en de uitvoering. Het bestuur bedankt de leden van het VO voor hun betrokkenheid en de werkzaamheden die zij voor het fonds hebben verricht. Het bestuur neemt de gegeven adviezen ter harte. Het bestuur is zich bewust van de gewenste verbeteringen en vertrouwt erop dat de samenwerking met het verantwoordingsorgaan op de reeds getoonde constructieve en prettige wijze wordt voortgezet. Zeker gezien het complexe proces en de besluiten, die er genomen moeten worden met het oog op de toekomst van het pensioenfonds, hecht het bestuur veel waarde aan een goede samenwerking met het verantwoordingsorgaan.

9. Jaarrekening

9.1 Balans per 31 december (na resultaatverdeling) (x € 1.000)

Balans per 31 december (na resultaatverdeling) (x € 1.000)

Activa	2020	2019
A. Beleggingen voor risico pensioenfond		
- Onroerend goed	149.225	140.241
- Aandelen	756.707	611.607
- Vastrentende waarden	1.457.435	1.405.802
- Derivaten	11.299	4.904
<i>Totaal beleggingen voor risico pensioenfond</i>	<i>2.374.666</i>	<i>2.162.554</i>
B. Beleggingen voor risico deelnemers		
- Aandelen	71.765	67.262
- Vastrentende waarden	67.869	110.680
- Overige beleggingen	42.815	3.412
<i>Totaal beleggingen voor risico deelnemers</i>	<i>182.449</i>	<i>181.354</i>
<i>Totaal beleggingen</i>	<i>2.557.115</i>	<i>2.343.908</i>
C. Vorderingen en overlopende activa		
- Vordering rekening-courant herverzekeraars	312	168
- Overige vorderingen	16.756	1.274
<i>Totaal vorderingen en overlopende activa</i>	<i>17.068</i>	<i>1.442</i>
D. Overige activa		
<i>Liquide middelen</i>	<i>29.666</i>	<i>10.295</i>
<i>Totaal activa</i>	<i>2.603.849</i>	<i>2.355.645</i>
Passiva	2020	2019
E. Stichtingskapitaal en reserves		
- Overige reserves	282.501	215.827
<i>Totaal Stichtingskapitaal en reserves</i>	<i>282.501</i>	<i>215.827</i>
F. Technische voorzieningen		
- Voorziening pensioenverplichtingen	2.124.610	1.943.853
- Overige technische voorzieningen	6.907	6.370
<i>Totaal technische voorzieningen</i>	<i>2.131.517</i>	<i>1.950.223</i>
G. Voorzieningen pensioenverplichtingen risico deelnemers	182.449	181.354
H. Herverzekeringen		0
I. Overige schulden en overlopende passiva	7.382	8.241
<i>Totaal passiva</i>	<i>2.603.849</i>	<i>2.355.645</i>

9.2 Staat van baten en lasten (x € 1.000)

	2020	2019
Baten		
A. Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	52.577	25.377
B. Premiebijdragen risico deelnemers	5.825	5.701
C. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds		
-Indirecte beleggingsopbrengsten	231.998	317.429
-Directe beleggingsopbrengsten	4.563	4.749
-Kosten van vermogensbeheer	-1.275	-1.155
<i>Totaal beleggingsresultaten risico pensioenfonds</i>	<i>235.286</i>	<i>321.023</i>
D. Beleggingsresultaten risico deelnemers	4.837	19.489
E. Overige baten	122	384
Totaal baten	298.647	371.974
Lasten		
F. Pensioenuitkeringen	-39.649	-37.039
G. Pensioenuitvoeringskosten	-3.208	-3.029
H. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds		
• Pensioenopbouw	-25.024	-17.574
• Indexering en overige toeslagen	-9.299	-7.645
• Rentetoevoeging	6.259	3.971
• Onttrekking voor pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten	40.742	38.067
• Wijziging marktrente	-238.190	-257.319
• Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	850	1.010
• Overgang op nieuwe sterftetafels		0
• Wijziging actuariële grondslagen	46.768	-1.068
• Resultaat op kanssystemen	-3.996	-1.203
• Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	<u>595</u>	<u>-2.921</u>
<i>Totaal mutatie voorziening voor risico pensioenfonds</i>	<i>-181.295</i>	<i>-244.682</i>
I. Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	-1.095	-13.029
J. Baten en lasten herverzekeren	-1.220	-1.404
K. Saldo overdrachten van rechten	-5.504	-7.950
L. Overige lasten	-2	-31
Totaal lasten	-231.973	-307.164

Saldo van baten en lasten	66.674	64.810
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>		
Overige reserves	66.674	64.810

9.3 Kasstroomoverzicht (x € 1.000); directe methode

	2020	2019
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
<i>Ontvangsten</i>		
Ontvangen premies	41.383	29.171
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	16	193
Ontvangen in verband met overdracht van rechten		
	192	513
<i>Uitgaven</i>		
Betaalde pensioenuitkeringen	-39.463	-36.890
Betaald in verband met overdracht van rechten	-5.600	-8.738
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-3.046	-3.057
Betaalde premies herverzekering	-1.380	-1.765
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten	-7.898	-20.573
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
<i>Ontvangsten</i>		
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	4.573	4.772
Verkopen en aflossingen van beleggingen	151.492	545.244
<i>Uitgaven</i>		
Aankopen van beleggingen	-127.967	-519.439
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-826	-1.060
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	27.272	29.517
Netto-kasstroom in jaar 2020	19.374	8.944
Koers-, omrekening- en overige verschillen	-3	-3.220
<i>Mutatie in liquide middelen</i>	19.371	5.724

9.4 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening

Presentatie/uitvoering

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610 en de continuïteitsveronderstelling.

Balans

Voor zover niet anders vermeld, worden activa en passiva gewaardeerd tegen nominale waarde; eventueel verminderd met een voorziening voor oninbaarheid.

Activa en passiva in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de valutakoers per balansdatum. Valutatermijntransacties, die ultimo boekjaar nog niet zijn afgewikkeld, worden gewaardeerd op het verschil tussen contractkoers en de koers per balansdatum op de termijnmarkt voor termijncontracten met een looptijd die gelijk is aan de resterende looptijd van het termijncontract.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin deze schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Schattingwijzigingen

In 2020 heeft het Actuarieel Genootschap (AG) de "Prognosetafel AG 2020" gepubliceerd. Het bestuur heeft besloten de technische voorzieningen en premies van het fonds vanaf 31 december 2020 te baseren op deze prognosetafel. Dit heeft geleid tot een daling van de technische voorziening per 31 december 2020 met 2,2% (46,8 miljoen).

Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economische potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft

plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum.

Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief- als een passiefpost zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. Met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Aandelen/obligaties

De aandelen en obligaties worden gewaardeerd tegen reële waarde. De aandelen en obligaties zijn beursgenoteerd, met uitzondering van de beleggingen in beleggingsfondsen. De belangen in beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde, zijnde een afspiegeling van de koersen van de beleggingen die in de betreffende beleggingsfondsen zijn ondergebracht.

Onroerend goed fondsen

De beleggingen in onroerend goed beleggingsmaatschappijen worden beschouwd als indirecte beleggingen in onroerend goed en dienovereenkomstig in de balans gepresenteerd.

De belangen in beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde, zijnde een afspiegeling van de koersen van de beleggingen die in de betreffende beleggingsfondsen zijn ondergebracht.

Overige beleggingen

De overige beleggingen worden gewaardeerd op basis van de reële waarde, met inachtneming van de voor de belegging gangbare maatstaven.

Derivaten

Dit betreft de valutatermijncontracten die worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Per ultimo jaar bestaande rechten en verplichtingen worden per valutatermijncontract gesaldeerd. Positieve posities uit hoofde van valutatermijncontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities uit hoofde van valutatermijncontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder "Overige schulden en overlopende passiva".

De waarde mutaties worden verantwoord onder de indirecte beleggingsopbrengsten.

Pensioenspaarrekeningen

De individuele pensioen spaarrekeningen bij ABN AMRO Pension Services worden gewaardeerd tegen de slotkoersen van de onderliggende spaar- en beleggingsfondsen op de laatste beursdag in het boekjaar. De koersen zijn aangeleverd door ABN AMRO Pension Services .

Overige reserves

De algemene reserve betreft de reserve die niet voor een specifiek doel is bestemd.

Voorziening pensioenverplichtingen

In regelgeving wordt onderscheid gemaakt tussen pensioenregelingen 'risico fonds' en 'risico deelnemers'. Het fonds houdt voor de 'pensioenregelingen risico fonds' zo mogelijk buffers aan om tegenvallers op te vangen. Indien die niet toereikend zijn, wordt in eerste instantie de indexatie verlaagd en kan uiteindelijk ook verlaging van opgebouwde aanspraken worden doorgevoerd. Het fonds houdt voor regelingen 'risico deelnemers' geen buffers aan om tegenvallers op te vangen.

Waarde mutaties komen daardoor direct ten gunste of ten laste van de voor betreffende deelnemers aanwezige middelen. Hierdoor is de 'voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers' steeds gelijk aan de 'beleggingen voor risico deelnemers'. Met betrekking tot de pensioenregelingen 'risico fonds' geldt het onderstaande.

De voorziening pensioenverplichtingen is berekend als het totaal van de contante waarde van de op de balansdatum over de verstreken diensttijd opgebouwde aanspraken van de (gewezen) deelnemers en de contante waarde van de ingegane pensioenen. De contante waarde is berekend op basis van de grondslagen en methoden uit de actuariële en bedrijfstechnische nota van het fonds. De voorziening pensioenverplichtingen ultimo jaar is berekend op basis van de door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel 2020 met starttafel 2021.

De belangrijkste grondslagen zijn de volgende:

- De voorziening is berekend op basis van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door De Nederlandsche Bank (DNB). Ultimo 2020 bedroeg de van toepassing zijnde rente 0,10 % (ultimo 2019 0,67%).
- Sterftekansen: ontleend aan de prognosetafel 2020 met starttafel 2021 van het Actuarieel Genootschap, met toepassing van leeftijdsafhankelijke en fondsspecifieke correctiefactoren op de sterftekansen.
- Samenlevingsfrequentie: Er wordt uitgegaan van een leeftijdsafhankelijke samenlevingsfrequentie tot en met de leeftijd 67 jaar. Na 67 jaar neemt de samenlevingsfrequentie af met de sterftekansen van de partner.
- Wezenpensioen: ter financiering van het wezenpensioen is de voorziening voor partnerpensioen met 1% verhoogd voor niet-pensioengerechtigden.
- Kosten: ter dekking van toekomstige kosten is een opslag van 2,5% op de koopsommen en de voorziening pensioenverplichtingen gelegd. Daarnaast worden de uitvoeringskosten, onder aftrek van de uit de pensioenuitkering vrijgevallen excasso-opslag, jaarlijks door de aangesloten ondernemingen begrepen via de premiebijdragen gefinancierd.

- Arbeidsongeschiktheid: de premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid wordt afgedekt voor eigen risico. In de voorziening wordt rekening gehouden met arbeidsongeschiktheid door opname van een voorziening voor zieke deelnemers ter hoogte van tweemaal de risicopremies voor arbeidsongeschiktheid.
- De toeslagen op de pensioenaanspraken van actieve deelnemers zijn onvoorwaardelijk en worden gefinancierd vanuit de kostendeekkende premie. De toeslagen op de pensioenaanspraken van gepensioneerde en gewezen deelnemers zijn voorwaardelijk en worden gefinancierd vanuit overrendement.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Dit betreft verplichtingen uit hoofde van de aanvullende oud Digital-regeling, de vanaf 1 januari 2009 geldende excedentregeling en de vanaf 1 januari 2010 geldende en per 1 januari 2014 gewijzigde premiepensioenregeling.

Deze regelingen zijn voor rekening en risico van de deelnemers.

Overige voorzieningen

Onder de overige voorzieningen zijn opgenomen de voorziening voor zieken en de voorziening voor toeslag D.

De voorziening voor zieken wordt bepaald op tweemaal de jaarlijkse risicopremie voor de herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico. De voorziening voor toeslag D is een voorziening voor toekomstige voorwaardelijke toeslagverlening.

Staat van baten en lasten

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Beleggingsresultaten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingskosten.

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten, dividenden en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Deze kosten zijn inclusief kosten balansbeheer en vergoeding bewaarbank.

Mutatie technische voorzieningen

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de

door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Jaarlijks valt een percentage van de uitkeringen vrij uit de technische voorzieningen ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast wordt een percentage van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten.

De berekeningen van de technische voorzieningen zijn gebaseerd op aannames betreffende de te verwachten sterfte. Deze aannames ontleent het Pensioenfonds eind 2020 aan de Prognosetafel AG2020 van het Koninklijk Actuarieel Genootschap. De Prognosetafel AG2020 is in september 2020 gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap en heeft in 2020 geleid tot een daling van de technische voorziening.

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging markttrente.

De kosten uit hoofde van beheervergoeding alsmede transactiekosten gerelateerd aan beleggingen zijn in mindering gebracht op de directe en indirecte beleggingsopbrengsten.

9.5 Toelichting Balans

Toelichting Activa

Ad A. Toelichting beleggingen voor risico pensioenfondsen

Er wordt niet belegd in premie bijdragende ondernemingen en er zijn geen beleggingen uitgeleend.

Onroerend goed

	2020	2019
<i>Stand per 1 januari</i>	140.241	116.441
Aankopen	32.001	0
Verkopen	0	0
Waarderingsverschillen	-23.017	23.800
<i>Stand per 31 december</i>	149.225	140.241
<i>waarvan beleggingen in beleggingsfondsen</i>	149.225	140.241

Aandelen

	2020	2019
<i>Stand per 1 januari</i>	611.607	514.288
Aankopen	70.000	513.001
Verkopen	0	-553.998
Waarderingsverschillen	75.100	138.316
<i>Stand per 31 december</i>	756.707	611.607
<i>waarvan beleggingen in beleggingsfondsen</i>	756.707	611.607

Vastrentende waarden

	2020	2019
<i>Stand per 1 januari</i>	1.405.802	1.237.404
Aankopen	20.033	43
Verkopen	-109.999	-7.500
Waarderingsverschillen	141.599	175.855
<i>Stand per 31 december</i>	1.457.435	1.405.802
 <i>waarvan beleggingen in beleggingsfondsen</i>	 1.441.213	 1.389.395

Het fonds heeft geen actief securities lending beleid. Binnen de beleggingsfondsen van Aegon, BlackRock en Robeco wordt gebruik gemaakt van securities lending. De duration van de totale vastrentende waarden bedraagt 18,1 (2019: 16,9). Er wordt niet belegd in premie bijdragende ondernemingen.

Derivaten

	2020	2019
<i>Valutatermijncontracten</i>		
<i>Stand per 31 december</i>	11.299	4.904

Het pensioenfonds maakt gebruik van valutatermijntransacties e.d. ter afdekking van valutarisico's van de beleggingen in buitenlandse valuta. Per 31 december 2020 bedroeg de marktwaarde van valutatermijncontracten ten behoeve van beleggingen 11.041. Tegenover de 11.299 positieve derivaten stond 258 negatieve derivaten welke staan vermeld bij de overige schulden en overlopende passiva.

Uit hoofde van de derivatencontracten vindt uitwisseling van onderpand plaats. Per 31 december 2020 heeft het pensioenfonds van Caceis EUR 19.230 aan onderpand ontvangen als gevolg van de positieve marktwaarde van de valutatermijncontracten voor het pensioenfonds.

In het geval dat het pensioenfonds onderpand zou moeten storten, kunnen de obligaties in eigen beheer van het pensioenfonds op de bufferrekening bij Caceis worden gebruikt. Dit betreft twee Nederlandse staatsobligaties met een coupon van 2,0% met een looptijd tot 2024 en een coupon van 5,5% met een looptijd tot 2028 en een Duitse staatsobligatie met coupon van 4,75% met een looptijd tot 2028.

Waardering beleggingen

Met ingang van 1 januari 2013 zijn nieuw richtlijnen van kracht geworden met betrekking tot de presentatie van de marktwaarde van de beleggingen. Voor de beleggingen die gewaardeerd worden tegen reële waarde dient te worden aangegeven of de boekwaarden zijn afgeleid van genoteerde marktprijzen, onafhankelijke taxaties, netto contante waarde berekeningen of dat een andere geschikte methode is gehanteerd.

Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen aandelen, obligaties, onderpanden en banktegoeden. Onafhankelijke taxaties worden toegepast voor de waardering van onroerend goed in bezit van een pensioenfonds. De netto contante waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende markttrente.

Onder de andere methode zijn de belangen in beleggingsfondsen opgenomen die worden gewaardeerd tegen de indirecte actuele waarde, zijnde een afspiegeling van de koersen van de

beleggingen die in de betreffende beleggingsfondsen zijn ondergebracht.

In onderstaande tabel is de indeling vermeld naar de situatie per 31 december 2020 en 2019.

2020	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW Berekening	Andere methode	Totaal
Onroerend goed				149.225	149.225
Aandelen				756.707	756.707
Vastrentende waarden	16.222			1.441.213	1.457.435
Derivaten			11.299		11.299
Overige beleggingen					
Subtotaal	16.222		11.299	2.347.145	2.374.666
Derivaten (negatief)			-258		-258
Totaal	16.222		11.041	2.347.145	2.374.408

2019	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW Berekening	Andere methode	Totaal
Onroerend goed				140.241	140.241
Aandelen				611.607	611.607
Vastrentende waarden	16.407			1.389.395	1.405.802
Derivaten			4.904		4.904
Overige beleggingen					
Subtotaal	16.407		4.904	2.141.243	2.162.554
Derivaten (negatief)			-364		-364
Totaal	16.407		4.540	2.141.243	2.162.190

Ad B. Toelichting beleggingen voor risico deelnemers

Betreft individuele pensioenspaarrekeningen bij ABN AMRO Pension Services

	2020	2019
	181.354	168.325
Stand per 1 januari		
Stortingen	5.933	6.240
Onttrekkingen	-9.675	-12.701
Waarderingsverschillen	4.837	19.489
Stand per 31 december	182.449	181.354

Ad C. Toelichting rekening-courant herverzekeraars

	2020	2019
Rekening-courant ElipsLife	312	168
Totaal	312	168

Ad C. Toelichting Overige vorderingen

	2020	2019
Rekening courant werkgever te ontvangen premies	15.359	0
Vordering op herverzekeraar	1.391	1.271
Overige	6	3
Totaal	16.756	1.274

*Ad D. Toelichting Overige activa**Liquide middelen*

	2020	2019
ABN AMRO betaalrekening	6.989	3.659
Liquide middelen bij vermogensbeheerders / Caceis	22.677	6.636
Totaal	29.666	10.295

De liquide middelen bij de vermogensbeheerders zijn niet ter vrije beschikking van het fonds.

*Toelichting passiva**Ad E. Toelichting stichtingskapitaal en reserves**Overige reserves*

	2020	2019
<i>Stand per 1 januari</i>	<i>215.827</i>	<i>151.017</i>
Resultaatbestemming	66.674	64.810
<i>Stand per 31 december</i>	<i>282.501</i>	<i>215.827</i>

Het vereist eigen vermogen is 367.505 en het minimaal vereist eigen vermogen is 88.160
Het eigen vermogen bedraagt 282.501 en is daarmee hoger dan het minimaal vereist eigen vermogen maar lager dan het vereist eigen vermogen. De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt 103,8% en de vereiste dekkingsgraad bedraagt 115,9%. De feitelijke actuele dekkingsgraad eind 2020 is 112,2% en de beleidsdekkingsgraad bedraagt 104,6%.

Er is sprake van een reservetekort.

In 2020 heeft de dekkingsgraad zich slechter ontwikkeld dan de verwachtingen volgens het herstelplan 2020. De verwachte dekkingsgraad eind 2020 volgens het herstelplan bedroeg 114,2%, terwijl de werkelijke dekkingsgraad 112,2% bedroeg. Ook de beleidsdekkingsgraad was met 104,6% lager dan de verwachte beleidsdekkingsgraad van 112,6% volgens het herstelplan.

Ad F. Toelichting technische voorzieningen

	2020	2019
Voorziening pensioenverplichtingen	2.124.610	1.943.853
Overige technische voorzieningen:		
Voorziening AOW compensatie	121	124
Voorziening WNW + AMT premie	0	0
Voorziening zieke werknemers	2.783	2.570
Voorziening toeslag D	4.003	3.676

Totaal	2.131.517	1.950.223
--------	-----------	-----------

De gemiddelde duration van de voorziening pensioenverplichtingen is 18,5 (2019: 18,5).

De duration geeft aan in welke mate de voorzieningen gevoelig zijn voor wijziging van de rentetermijnstructuur. Hoe hoger de duration, des te gevoeliger de voorzieningen zijn voor renteveranderingen.

De voorziening voor zieke werknemers betreft een voorziening voor de toekomstige schadelast voor het fonds voor deelnemers die op 31 december 2020 ziek zijn.

Onder de activa is een vordering opgenomen op de herverzekeraar omdat de arbeidsongeschiktheidsrisico's volledig zijn herverzekerd.

Voorts zijn in de voorziening pensioenverplichtingen de ontvangen risicopremies voor de arbeidsongeschiktheidsverzekering in de excedentregeling opgenomen. De gedragslijn is om de voorziening pensioenverplichtingen te verhogen met tweemaal de risicopremie voor de arbeidsongeschiktheidsverzekering in de excedentregeling.

De overige technische voorzieningen zijn overwegend langlopend.

Het mutatieoverzicht voor de voorziening pensioenverplichtingen is als volgt:

	2020	2019
Stand technische voorzieningen 1 januari	1.950.222	1.705.540
Pensioenopbouw	25.024	17.574
Indexering en overige toeslagen	9.299	7.645
Intresttoevoeging	-6.259	-3.971
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-40.742	-38.067
Wijziging marktrente	238.190	257.319
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-850	-1.010
Overgang op nieuwe prognosetafel	0	0
Wijziging actuariële grondslagen	-46.768	1.068
Resultaat op kanssystemen	3.996	1.203
Mutatie toeslag voorziening D	327	270
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-922	2.650
Totaal	2.131.517	1.950.221

De voorziening kan als volgt worden uitgesplitst:

	2020	2019
Actieven en arbeidsongeschikten	460.211	416.087
Gewezen deelnemers	877.393	810.980
Pensioengerechtigden	735.304	669.496
Overige 3)	58.609	53.660
Totaal	2.131.517	1.950.223

3) De overige voorziening bestaat uit een voorziening voor toekomstige kosten, een voorziening voor zieken, conform de actuariële rapportage en toeslag voorziening D.

Ad G. Toelichting voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Het verloop van deze voorziening kan als volgt worden uitgesplitst:

	2020	2019
Pensioenspaarrekeningen ultimo vorig boekjaar	181.354	168.325
Spaarbijdragen	5.857	5.734
Overgenomen pensioenverplichtingen	76	507
Overgedragen pensioenverplichtingen	-599	-3.513
Opheffing in verband met pensionering en overlijden	-9.076	-9.188
Beleggingsopbrengsten	4.837	19.489
Overige mutaties	0	0
Pensioenspaarrekeningen ultimo boekjaar	182.449	181.354

Pensioenregeling

De pensioenregeling van het pensioenfonds bestond in 2020 uit:

- Voor werknemers die voor 1 januari 2010 in dienst waren of die voor 1 januari 2010 een arbeidsovereenkomst hadden getekend/ontvangen:
 - een middelloonregeling over het salaris tot € 67.632,-;
 - een premiepensioenregeling over het salaris boven € 67.632,-;
- Voor werknemers die na 1 januari 2010 in dienst zijn getreden en na 1 januari 2010 een arbeidsovereenkomst hadden getekend/ontvangen een premiepensioenregeling;
- Voor alle werknemers een WIA-excedentregeling.

De pensioenrichtleeftijd is 68 jaar.

ad 1a. Middelloonregeling 2014

Deze pensioenregeling betreft een middelloonregeling met

- onvoorwaardelijke indexatie, gefinancierd uit het fondsrendement aangevuld met Toeslag A of B voor de op 31 december 2013 opgebouwde rechten en
- voorwaardelijke indexatie, gefinancierd uit het fondsrendement aangevuld met Toeslag C voor de vanaf 1 januari 2014 opgebouwde rechten van de actieve deelnemers.

De werknemers die al deelnamen in de middelloonregeling van het HP Pensioenfonds of het EDS Pensioenfonds zijn met ingang van 1 januari 2014 opgenomen in deze pensioenregeling.

De pensioenleeftijd is 68 jaar met een jaarlijkse pensioenopbouw van 1,875% van de pensioengrondslag. Voorts geldt als franchise het fiscale minimumbedrag van € 14.167.

De basisregeling geeft aanspraak op:

- ouderdomspensioen vanaf 68 jaar;
- partnerpensioen;
- tijdelijk partnerpensioen op risicobasis;
- wezenpensioen.

De basisregeling is vanaf 1 januari 2010 een gesloten regeling. Er treden geen nieuwe werknemers meer toe.

ad 2. Premiepensioenregeling

Vanaf 1 januari 2014 geldt voor alle actieve deelnemers van HP dezelfde pensioenregeling. De deelnemers die op of na 1 januari 2014 in dienst treden en de werknemers die vanaf 1 januari 2014 in dienst zijn getreden worden opgenomen in de Premiepensioenregeling 2014.

Dit is een voortzetting van de premiepensioenregeling 2010 maar dan aangepast aan de gewijzigde fiscale wetgeving. De deelnemers aan de middelloonregeling met een salaris boven het grensbedrag van € 67.632 vallen voor het hogere deel van dat salaris ook onder de Premiepensioenregeling 2014. De premiepensioenregeling is een beschikbare premieregeling.

Met het opgebouwde spaarsaldo kan de deelnemer op de pensioendatum een ouderdomspensioen en eventueel nabestaandenpensioen aankopen bij een verzekeraar naar keuze. Voorts is voor de deelnemer tijdens zijn actieve dienstverband een (tijdelijk) nabestaandenpensioen en wezenpensioen op risicobasis verzekerd bij een verzekeraar.

Bij beëindiging van het dienstverband blijft het spaarsaldo bij Robeco ondergebracht tot de pensioendatum tenzij de deelnemer kiest voor waardeoverdracht naar zijn nieuwe pensioenuitvoerder.

Naast deze premiepensioenregeling is ook een WIA-excedentregeling van toepassing voor de deelnemers aan de premiepensioenregeling.

Ad I. Toelichting overige schulden en overlopende passiva

	2020	2019
Beheerloon	943	518
Accountants-, actuaris- en administratiekosten	465	280
Loonheffing en premies	804	781
Niet uitgekeerde pensioenen	1.460	1.297
Derivaten	258	364
Nog te betalen uitgaande waardeoverdrachten	418	299
Rekening courant werkgever afrekening pensioenpremie	0	1.659
Rekening courant werkgever "Werk naar werk" regeling	3.034	3.034
Overige	0	9
Totaal	7.382	8.241

Risicoparagraaf

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor eventuele indexatie van opgebouwde pensioenrechten.

De solvabiliteit wordt van maand tot maand gevolgd en aan DNB gerapporteerd op basis van de ontwikkeling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad. De dekkingsgraad schommelde in 2020 tussen 97,5% en 112,3%. Uiteindelijk is de dekkingsgraad in 2020 gestegen door o.a. de positieve beleggingsrendementen, de daling van de voorziening risico fonds vanwege overgang naar de nieuwe sterftetafel (AG2020) en de bijstorting eind 2020. De beleidsdekkingsgraad is in 2020 gedaald van 108,4% naar 104,6%.

Naast het solvabiliteitsrisico loopt het fonds nog diverse andere risico's, zoals risico's

samenhangende met de beleggingen en andere financiële instrumenten en het verplichtingenrisico, ook wel actuariel risico genoemd.

Ten slotte loopt het fonds nog enkele andere niet-financiële risico's.

Beleggingsrisico's

Als gevolg van beleggingsactiviteiten wordt het fonds geconfronteerd met risico's gerelateerd aan financiële instrumenten en de markt waarin het fonds actief is.

Dit zogenaamde prijsrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het marktrisico, het kredietrisico en het valutarisico.

Marktrisico

Marktrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden beperkt door diversificatie.

Het bestuur streeft in zijn beleid naar een grote spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en regio's.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Het programma inzake securities lending is volledig afgebouwd.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de korte termijn. Het risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitspositie.

De aan het begin van het jaar ontvangen premie wordt niet belegd, maar liquide gehouden om de uitkeringen en andere verplichtingen in de loop van het jaar te voldoen. Er wordt daarbij een cashplanning bijgehouden waarbij tijdig kan worden vastgesteld of er voldoende liquide middelen aanwezig zijn om de maandelijkse pensioenuitkeringen en andere kosten te kunnen betalen.

In het kader van de rebalancing wordt voorts elk kwartaal door het bestuur beoordeeld hoeveel gelden liquide moeten worden gehouden voor de betaling van de pensioenuitkeringen in de daaropvolgende maanden.

Valutarisico

Het valutarisico is afgedekt met uitzondering van de valuta's in de opkomende markten.

De afdekking van het valutarisico op USD, GBP en JPY bedraagt 100%.

Renterisico

Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat de duration van de beleggingen en de verplichtingen niet gelijk zijn.

In dit kader heeft het bestuur al in 2007 besloten om dit risico gedeeltelijk af te dekken door het afstemmen van een deel van de vastrentende beleggingen op de duration van de verplichtingen. In 2020 is de strategische renteafdekking gehandhaafd op 60%.

Actuariële risico's

Door het fonds worden de meest actuele prognosetafels toegepast. Voor het boekjaar 2020 is dit de prognosetafel 2020 met starttafel 2021. In deze tafels is de sterftetrend op basis van recente waarnemingen verdisconteerd.

De fondsspecifieke correctiefactoren die worden toegepast op de prognosetafels zijn vanaf 2016 geactualiseerd op basis van een begin 2017 nieuw uitgevoerde analyse.

Overige relevante actuariële risico's zijn het overlijdens- en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Herverzekeringsrisico

Het fonds heeft ter dekking van risico's met betrekking tot overlijden en arbeidsongeschiktheid van de deelnemers herverzekeringscontracten gesloten bij Elips Life AG.. Er heeft geen afslag op de vordering op de herverzekeraar plaatsgevonden.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico vanwege de onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke.

Operationele risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen etc. Het bestuur voert periodiek gesprekken met haar uitvoerders waarin de voortgang en performance worden geëvalueerd. Daarnaast worden de uitbestedingspartners beoordeeld op basis van de door hen geleverde rapportages (SLA-rapportages, ISAE 3402 type II, risicorapportages en eventuele incidenten).

NIET UIT DE BALANS BLIKENDE VERPLICHTINGEN

Het pensioenfonds heeft een overeenkomst afgesloten met RiskCo voor de pensioen-administratie en communicatie voor de periode van 1 april 2019 t/m 31 december 2022. Een Service Level Agreement maakt onderdeel uit van deze overeenkomst. Met ABN AMRO Pension Services heeft het pensioenfonds vanaf 1 januari 2020 een overeenkomst gesloten voor uitvoering geven aan de administratie van de premiepensioenregeling. Voorts heeft het pensioenfonds een herverzekeringsovereenkomst met Elips Life. Voor 2020 is deze herverzekeringsovereenkomst met een jaar verlengd. Per 1 januari 2021 is de herverzekeringsoverlijdensrisicokapitaal voor de middenloonegeling komen te vervallen, dit risico wordt dan door het fonds zelf gedragen. Met Caceis (KasBank) geldt een 'custody' overeenkomst voor het beheren en bewaren van de beleggingen voor onbepaalde tijd.

Verbonden partijen

De aangesloten ondernemingen en de bestuursleden van het pensioenfonds zijn aan te merken als verbonden partijen. Van de ondernemingen zijn premies ontvangen op basis van de met deze ondernemingen afgesloten uitvoeringsovereenkomsten. De bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan die niet in dienst zijn van een van de aangesloten ondernemingen hebben tijdens het verslagjaar vergoedingen conform het beloningsbeleid ontvangen.

9.6 Toelichting staat van baten en lasten

Toelichting Baten

Ad A. Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

De verdeling van de bijdragen kan als volgt worden weergegeven.

			Totaal 2020	Totaal 2019
	werkgevers	werknemers		
Middelloodregeling	50.738	1.612	52.350	25.159
Premiepensioenregeling	227		227	218
Totaal	50.965	1.612	52.577	25.377

De kostendekkende premie in 2020 bedroeg € 42,7 miljoen. De gedempte kostendekkende premie bedroeg € 36,4 miljoen. De feitelijke premie bedroeg € 58,4 miljoen (inclusief VPL-bijdrage en premies risico deelnemers). In de werkgeverspremie voor de basisregeling is een bate opgenomen ad €14,7 miljoen in verband met de bijstortingen van eind 2020. Voorts is in de feitelijke premie een bedrag van € 7,3 miljoen opgenomen voor inkoop van VPL-rechten. Hiermee zijn alle resterende VPL-rechten eind 2020 ingekocht. De VPL-regeling is daarmee eind 2020 afgewikkeld.

Ad B. Premiebijdragen risico deelnemers

De verdeling van de bijdragen kan als volgt worden weergegeven.

			Totaal 2020	Totaal 2019
	werkgevers	werknemers		
Premiepensioenregeling	3.611	2.214	5.825	5.701

Specificatie kostendekkende premie

Component	2020	2019
Bestemd voor:		
Actuarieel benodigd voor nieuwe aanspraken en risicopremies voor risico fonds	17.781	15.452
Indexatie koopsom toeslag A, B, C en D	9.399	7.125
Spaarbijdragen voor risico deelnemer	5.825	5.701
In premie begrepen bedrag voor directe kosten	2.215	2.193
In premie begrepen bedrag voor toekomstige kosten	671	523
Buffer voor aanwending spaarsaldi	1.075	0
Premies risicoherverzekering voor risico fonds	283	283
Premies risicoherverzekering voor risico deelnemer	816	816
Premies bestemd voor voorwaardelijke toeslagverlening	0	0
Premiebedrag voor garantiecontract	0	0
Benodigde solvabiliteitsopslag	4.605	3.953
Totale kostendekkende premie	42.670	36.046

Specificatie gedempte premie		
Component	2020	2019
Bestemd voor:		
Actuarieel benodigd voor nieuwe aanspraken en risicopremies voor risico fonds	8.230	8.399
Indexatie koopsom toeslag A, B en C	5.156	3.654
Spaarbijdragen voor risico deelnemer	5.825	5.701
In premie begrepen bedrag voor directe kosten	2.215	2.193
In premie begrepen bedrag voor toekomstige kosten	326	273
Buffer voor aanwending spaarsaldi	1.075	0
Premies risicoherverzekering voor risico fonds	283	283
Premies risicoherverzekering voor risico deelnemer	816	816
Premies bestemd voor voorwaardelijke toeslagverlening	9.365	7.788
Premiebedrag voor garantiecontract	0	0
Bijstorting naar compartimentsdekkingsgraad 105%	0	0
Benodigde solvabiliteitsopslag	3.158	1.178
Totale gedempte premie	36.449	30.285
Specificatie bijstortingen		
Component	2020	2019
Bijstorting naar compartimentsdekkingsgraad 105% HPI	11.071	0
Bijstorting naar compartimentsdekkingsgraad 105% ESN	3.584	0
Vermeerdering van de benodigde premie i.v.m. bijstortingen	14.655	0
Specificatie feitelijke premie		
Component	2020	2019
Exclusief regeling voor inhaalpensioen (VPL):		
Werkgeversbijdrage	43.667	22.911
Werknemersbijdrage	1.612	1.673
Werkgeversbijdrage risico deelnemers	3.612	3.535
Werknemersbijdrage risico deelnemers	2.213	2.166
	51.104	30.285
Regeling voor inhaalpensioen (VPL):		
Werkgeversbijdrage	7.298	793
Werknemersbijdrage	0	0
	7.298	793
Totaal	58.402	31.078

Specificatie kostendekkende premie t.b.v. VPL

Component	2020	2019
Bestemd voor:		
Inkoop VPL regeling ten laste van boekjaar	6.111	660
In premie begrepen bedrag voor toekomstige kosten	153	15
Benodigde solvabiliteitsopslag	1.034	118
Totale kostendekkende premie t.b.v. VPL	7.298	793

Ad C. Beleggingsresultaten risico pensioenfondsen

De beleggingsopbrengsten betreffen.

			Totaal 2020	Totaal 2019
	Direct	Indirect		
Onroerend goed	0	-23.061	-23.016	23.801
Aandelen	0	75.100	75.100	138.320
Obligaties	4.337	141.599	145.936	180.264
Overig 6)	226	38.315	38.541	-20.207
<i>Subtotaal</i>	<i>4.653</i>	<i>231.998</i>	<i>236.561</i>	<i>322.178</i>
Kosten van vermogensbeheer			-1.275	-1.155
<i>Totaal</i>			<i>235.286</i>	<i>321.023</i>

6) Dit betreft onder meer de ontvangen rente op de liquide middelen en de resultaten met betrekking tot afdekking van het valutarisico.

De transactiekosten van het vermogensbeheer kunnen niet betrouwbaar worden vastgesteld aangezien er van de meeste vermogensbeheerders geen opgave van de transactiekosten is ontvangen.

Ad D. Beleggingsresultaten risico deelnemers

Dit betreft het resultaat op de individuele pensioenspaarrekeningen

	2020	2019
Directe beleggingsopbrengsten	0	0
Indirecte beleggingsopbrengsten	4.837	19.489
<i>Totaal</i>	<i>4.837</i>	<i>19.489</i>

Ad E. Overige baten

	2020	2019
Overige	122	384
<i>Totaal</i>	<i>122</i>	<i>384</i>

Toelichting Lasten

Ad F. Pensioenuitkeringen

	2020	2019
Ouderdomspensioen	34.790	32.383
Nabestaandenpensioen	4.490	4.214
Wezenpensioen	189	221
Arbeidsongeschiktheidspensioen	180	221
	39.649	37.039
Totaal pensioenuitkeringen		

Ad G. Pensioenuitvoeringskosten

Deze kunnen als volgt worden gespecificeerd.

	2020	2019
Administratiekosten en bestuurskosten	1.712	1.495
Adviseurskosten	983	958
Accountantskosten	98	111
Actuariële certificering	19	19
Communicatie met deelnemers	5	4
ALM-studie en overige studies	16	18
Opleidingskosten	21	13
Overige kosten	354	411
Totaal	3.208	3.029

De pensioenuitvoeringskosten worden via de jaarlijkse afrekening van de premie volledig bij de werkgevers in rekening gebracht.

De accountantskosten hebben betrekking op de werkzaamheden van de externe accountant en deze betreffen de controle van de jaarrekening en de verslagstaten.

Personeelskosten

Het pensioenfonds had per 31 december 2020 geen medewerkers in dienst.

Ad H. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De verschillende componenten van deze mutatie zijn al vermeld in de rekening van baten en lasten.

Ad I. Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Deze mutatie betreft de mutatie van het saldo van de individuele pensioenspaarrekeningen.

Ad J. Baten en lasten herverzekeren

Dit betreft de netto premies voor de herverzekering van risico's van overlijden en arbeidsongeschiktheid van de deelnemers na aftrek van de uitkeringen en resultatendeling.

	2020	2019
Premies boekjaar	-1.522	-1.765
Correctie premies voorgaande jaren	285	168
Uitkering herverzekering	17	193
Correctie uitkeringen voorgaande jaren	0	0
<i>Totaal</i>	<i>-1.220</i>	<i>-1.404</i>

Ad K. Saldo overdrachten van rechten

Het saldo is als volgt ontstaan.

	2020	2019
Overgenomen pensioenverplichtingen	192	513
Overgedragen pensioenverplichtingen	-5.696	-8.463
<i>Totaal</i>	<i>-5.504</i>	<i>-7.950</i>

Ad L. Overige lasten

	2020	2019
Afname van de vordering op de herverzekeraar in verband met de voorziening voor zieken	-1	-28
Overige	-1	-3
<i>Totaal</i>	<i>-2</i>	<i>-31</i>

Resultaatbestemming

Voorgesteld wordt om het saldo van baten en lasten ten gunste van de overige reserves te brengen. Dit voorstel is reeds in de jaarrekening verwerkt. In de statuten is geen bepaling omtrent resultaatbestemming opgenomen

Namens het bestuur,

Koos van der Straaten, voorzitter

Rob Korevaar, vicevoorzitter

Amstelveen, 29 juni 2021

10. Actuariële verklaring

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland te Amstelveen is aan Milliman Pensioenen B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmederkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Milliman Pensioenen B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op 0,75% van het balanstotaal einde 2020. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven 875.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132 van de Pensioenwet. Het pensioenfonds beschikt niet over het vereist eigen vermogen.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 29 juni 2021

w.g. ir. P.M. Wouda AAG

verbonden aan Milliman Pensioenen B.V.

11. Controleverklaring onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland te Amstelveen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland per 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2020;
- de staat van baten en lasten over 2020;
- de toelichting, met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland (hierna: het pensioenfonds), zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 19 miljoen (2019: € 17,5 miljoen)
Toegepaste benchmark	0,75% van het pensioenvermogen per 31 december 2020 (afgerond), zijnde het totaal van de technische voorzieningen, de voorzieningen pensioenverplichtingen risico deelnemers en de overige reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen, omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Aangezien het pensioenfonds in een herstelsituatie zit, hebben wij een percentage van 0,75% gehanteerd.

De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 900.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad

Risico	De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in paragraaf 9.5 toelichting balans onder 'ad E Toelichting stichtingskapitaal en reserves. Hieruit blijkt dat de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2020 onder de vereiste dekkingsgraad lag en er sprake is van een reservetekort. Wij verwijzen naar sectie 4.2 Herstelplan van het bestuursverslag. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.
Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2020 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de niet-(beurs)genoteerde beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd, zijn in de kernpunten hierna beschreven.

	Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maandsdekkingsgraden: • Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht, alsmede de juiste maandoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar hebben wij de overgang naar de Prognosetafel AG2020 als key item aangemerkt. • Daarnaast heeft de certificerend actuaire een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaire.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2020.

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico pensioenfondsen zonder genoteerde marktprijzen	
Risico	De beleggingen voor risico pensioenfondsen (hierna: de beleggingen) zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde niet te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (genoteerde marktprijzen), maar is die gebaseerd op netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen. De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij intrinsieke waarde opgaven en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Deze kennen waarderingsonzekerheid, doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers. In onze risico-inschatting houden wij rekening met het feit dat de onderliggende beleggingen van de beleggingsfondsen in aandelen en vastrentende waarden veelal genoteerde marktprijzen als basis van de waardering kennen, hetgeen de schattingsonzekerheid verlaagt. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf 9.4 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening' en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting balans (9.5) onder 'ad A Toelichting beleggingen voor risico pensioenfondsen'. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2020 € 2.347 miljoen in niet-(beurs)genoteerde beleggingsfondsen is belegd. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.
Onze controleaanpak	Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2020: • Voor de posities in open-end beleggingsfondsen hebben wij de waardering getoetst aan de hand van de prijsbron als sprake is van een actieve markt. Voor open-end beleggingsfondsen is er sprake van een actieve markt als de intrinsieke waarde dagelijks wordt gepubliceerd en deze intrinsieke waarde

	de basis is voor dagelijkse toe- en uittreding tot het beleggingsfonds door (institutionele) beleggers. Voor de posities in andere beleggingsfondsen en open-end beleggingsfondsen waarvoor wij niet hebben kunnen vaststellen dat sprake is van een actieve markt, hebben wij de waardering, geverifieerd aan de hand van de gecontroleerde jaarrekening/opgave 2020, indien beschikbaar. Voor de posities waarvoor geen gecontroleerde jaarrekening/opgave 2020 beschikbaar is, hebben wij de aansluiting vastgesteld met de meest recente (niet-gecontroleerde) rapportage van de fondsmanager. Aanvullend hebben wij de waarde van onderliggende beleggingen in de niet-(beurs)genoteerde fondsen gecontroleerd, dan wel hebben wij back-testing (met gecontroleerde jaarrekeningen) en performanceanalyses ten aanzien van de prijsontwikkeling uitgevoerd. Verder hebben wij vastgesteld of de gehanteerde waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2020 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen	
Risico	De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen, betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag, namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke correctiefactoren. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in paragraaf 9.4 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening' en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting balans (9.5) onder 'ad F Technische voorzieningen'. Uit deze toelichting blijkt dat een (schattings)wijziging heeft plaatsgevonden door overgang naar de Prognosetafel AG2020. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor € 47 miljoen lager uitgekomen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd of toegelicht zijn.
Onze controleaanpak	Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire van het pensioenfonds. De certificerend actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaire heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel,

	hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2020.
	Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels en de effecten van wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag, alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de technische voorzieningen per 31 december 2020: • Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. • Hierbij hebben wij, met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris en met gebruikmaking van onze eigen actuariële specialist, gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren, en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. • Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken, en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2020 of de toelichting van de technische voorzieningen

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag, bestaande uit financiële positie, ontwikkelingen pensioenfondsen en beleid pensioenfondsen;
- raad van toezicht;
- de overige gegevens;
- het voorwoord, het meerjarenoverzicht, missie, visie en strategie, verantwoordingsorgaan en de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte,

- het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
 - het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
 - het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven;
 - het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
 - het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met de raad van toezicht en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 29 juni 2021

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. J.G. Kolsters RA ACA

12. Gebeurtenissen na balansdatum

De volgende ontwikkelingen signaleert het bestuur als zijnde ontwikkelingen die na balansdatum zijn gebeurd en van invloed zijn op (de omgeving van) het pensioenfonds

12.1 Overgang naar nieuwe UFR parameters

De technische voorzieningen eind 2020 zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2020 zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank en de actuariële grondslagen zoals genoemd bij de jaarrekening. Vanaf 1 januari 2021 wordt de door de Commissie Dijsselbloem geadviseerde UFR-methode in vier gelijke stappen ingevoerd. Begin 2024 zullen de nieuwe UFR-parameters volledig zijn ingevoerd. De nieuwe UFR-methodiek leidt tot een wijziging in de rentetermijnstructuur, met een verhoging van de technische voorzieningen als gevolg. Deze verhoging van de technische voorzieningen als gevolg van de eerste stap van de invoering bedraagt ongeveer 0,8% en maakt geen onderdeel uit van de technische voorzieningen per 31 december 2020. Indien de gehele geadviseerde UFR-methodiek per 31 december 2020 zou worden doorgevoerd zou het effect hiervan, uitgedrukt in een stijging van de technische voorziening voor risico deelnemer, ongeveer 3,2% tot gevolg hebben. Dit zou leiden tot een dekkinggraad daling van ongeveer 3,2%-punt.

12.2 Covid-19

Het virus heeft in 2021 nog steeds dagelijks impact op de maatschappij evenals de maatregelen die de overheid neemt om het virus te bestrijden. Vaccinaties worden gezet, waardoor de verwachting er is dat het virus minder impact en grip krijgt en versoepelingen ingezet kunnen worden. De ontwikkelingen van het virus en de impact ervan op het pensioenfonds en op haar uitbestedingspartijen zal het bestuur ook in 2021 op de voet blijven volgen. De commissie Balansmanagement blijft de ontwikkelingen op de financiële markten, de dekkinggraad en de impact op de beleggingen monitoren. Het coördinatieteam Corona zal afhankelijk van de ernst van de ontwikkelingen weer nadrukkelijker de coördinerende en signalerende rol hebben.

12.3 Onderzoek pensioenfonds naar CWO

Als gevolg van het gezamenlijk opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst door de drie gezamenlijke aangesloten werkgevers en het verzoek aan het bestuur om te werken aan een collectieve waardeoverdracht, is het pensioenfonds een onderzoek gestart. In dit onderzoek staat centraal de impact van de opzeggingen en het gedane verzoek op het fonds en haar (gewezen) deelnemers en gepensioneerden indien het verzoek van de werkgevers wordt gehonoreerd. In 2021 loopt dit onderzoek door. De resultaten van dit onderzoek kunnen leiden tot een collectieve waardeoverdracht van alle pensioenen en kapitalen. Met nieuwsbrieven op de website informeert het fonds de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden over het mogelijke collectieve waardeoverdracht.

13. Bijlagen

Bijlage 1 Uitleg begrippen meerjarenoverzicht

Deelnemers	Personen die pensioenrechten of pensioenkapitaal opbouwen bij het pensioenfonds
Gewezen deelnemers	Personen die aan de pensioenregeling hebben deelgenomen, maar nu niet langer werkzaam zijn in een van de aangesloten ondernemingen. Zij hoeven daarom geen premie meer te betalen. Gewezen deelnemers worden ook wel 'slapers' genoemd.
Pensioengerechtigden	Gepensioneerde deelnemers en/of nabestaanden van deelnemers die een uitkering ontvangen van het pensioenfonds
Beleggingsopbrengsten	Alle opbrengsten van de beleggingen, dus inclusief eventueel dividend, coupon etc. en inclusief de waardeinstijgingen of waardedalingen van de beleggingen
Premie bijdragen	Premies die de werkgever betaalt aan het pensioenfonds, inclusief eventuele herstellpremies (bijstortingen). Een deel van de premies wordt door de deelnemers betaald door inhouding op het loon
Uitvoeringskosten	Totale kosten die het pensioenfonds maakt voor de uitvoering van zijn werkzaamheden
Beleggingen	Alle mogelijke vormen van beleggingen door het fonds met als doel daaruit opbrengsten te genereren om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.
Overige activa en passiva	Het totaal van banksaldi en overige vorderingen en de overige schulden
Pensioenvoorziening	Vermogen dat het fonds nu nodig zou hebben om alle huidige en toekomstige pensioenen te kunnen betalen
Eigen vermogen	Bezittingen minus verplichtingen
Minimaal vereist eigen vermogen	103,8% van de verplichtingen (dekkingsgraad = 103,8%); is het vermogen lager dan is sprake van een dekkingstekort
Vereist eigen vermogen	115,9% van de verplichtingen (dekkingsgraad = 115,9%); dit is de pensioenvoorziening met daarop een buffer die is gebaseerd op het risicoprofiel van de beleggingen; is het vermogen lager dan is sprake van een reservetekort
Dekkingsgraad	Bezittingen van het fonds gedeeld door de verplichtingen in %
Beleidsdekkingsgraad	Het gemiddelde van de dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden
Reële dekkingsgraad	De verhouding tussen de beleidsdekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad die nodig is om in de toekomst de pensioenaanspraken te mogen verhogen met de stijging van de prijzen
Rendement	Opbrengsten van de beleggingen in een jaar, uitgedrukt in %

Bijlage 2 Personalia

Bestuur	
<i>Naam</i>	<i>Geboortedatum</i>
De heer K. van der Straaten	3-januari-1956
De heer H. Hoos	21-december-1968
De heer C. Timmer	27-oktober-1978
Mevrouw R. van Ewijk	12-mei-1966
De heer O. van 't Hof	5-juli-1953
De heer R. Korevaar	21-januari-1961
De heer P. Terporten	29-juli-1948
De heer I. Sijbrandij	7-mei-1952
Verantwoordingsorgaan	
<i>Naam</i>	<i>Geboortedatum</i>
Mevrouw J. Boelhouwer	31-juli-1966
De heer R. Stolte	1-februari-1954
De heer F. Keij	3-december-1968
De heer J. van der Weide	6-februari-1966
De heer H. Suijs	21-september-1943
De heer K. Nienhuis	31-januari-1944
Raad van Toezicht	
<i>Naam</i>	<i>Geboortedatum</i>
De heer J. van Besouw	15-december-1954
De heer H. Peters	23-februari-1961
Mevrouw D. Horsmeier	11-mei-1951

